

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ.

Ἄριθ. 20.

Αύγουστος, 1869.

Β' Ἔτος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

Τὸ ἐπώνυμον τῶν Μαυροκορδάτων ἀγεγραφή ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς ἱστορίᾳ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος.

Ἀλέξανδρος ἐλάμπρυνεν αὐτὸ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καὶ Ἀλέξανδρος ἀνέδειξεν αὐτὸ πάλιν, διακριθεὶς κατὰ τὸν ἀγῶνά τῆς ἐλληνικῆς παλιγγενεσίας. Φαίνεται δὲ τὸ ἐπώνυμον τοῦτο ἰταλικὴν ἔχον τὴν

Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος, ὁ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιλεγόμενος (1637—1707.)

καταγωγὴν, διότι ἡ κατάληξις αὐτος οὐδόπως εἶναι ἐλληνική· οὔτε ἐλληνικαὶ εἶναι αἱ λέξεις MAURO (μαυριτανός) καὶ CORDA (χορδή) ἐξ ὧν συντίθεται· ὥστε πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι Ἴταλοι μετάνεγκαν αὐτὸ πρῶτον εἰς Χίον, ἥτις κατέστη οὕτως ἡ κοινὴ

τῆς ἐξελληνισθείσης ταύτης οἰκογενείας. Τῶντι, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, ἐκ τῆς νήσου Χίου μετνήνεθθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, σῶζονται δὲ καὶ γακοὶ οἴκοι φέροντες αὐτὸ μέχρι σήμερον· ἀλλ' οἱ τούτων ἔκγονοι μετέτρεψαν τὸ κ εἰς γ, γραφόμενοι ΜαυροΓορδάτοι,

ἐνῶ οἱ ἐκ τῶν κωνσταντινουπολιτικῶν γράφονται Μαυροκορδάτοι. Ἐὰν ἡ παραγωγή ὑπῆρχεν ἑλληνική, θὰ ἐφυλάττετο ἴσως τὸ ζοιχέιον χ ἀντὶ τοῦ κ ἢ γ, ἐκ τοῦ χορδή· οὐδεὶς ὅμως, οὔτε ἐκ τῶν Κωνσταντινουπολιτικῶν, οὔτε ἐκ τῶν Χίων γράφεται Μαυροχορδάτος.

Ὅπως δὴ ποτε, ἡ ἐννοία τοῦ ἐπωνύμου τούτου εἰς τὴν καθαρὰν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐγκείται ἐν τῇ λέξει μελάγχχορδος· ἀλλ' ἀφοῦ κατῴρθωσεν εἰς τὴν κλείση αὐτὸ, δὲν μεταβάλλεται.

Ἰδωμεν τίς ὁ κλείσας.

Ἀρχομένου τοῦ 15' αἰῶνος, Παντελής τις Μαυροκορδάτος, ἔμπορος, μετέβη νέος ἐπὶ ἐκ Χίου εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἀπέκτησεν ἰκανὸν πλοῦτον, ὦν ἀνθρώπος φιλόπονος καὶ νοήμων, ἴσως δὲ καὶ εὐπαιδευτός· σχετικῶς πρὸς ἐκείνους τοὺς καιρούς· πρὸς δὲ τὰ προτερήματα ταῦτα εἶχε καὶ κάλλος, ὡς ἠράσθη αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ παρητημένη σύζυγος ἡγεμόνος τινὸς τῆς Βλαχίας, Ῥοζάνδρα ὀνομαζομένη, Κωνσταντινουπολίτις, γυνὴ δυσειδῆς μὲν, πλουσία δὲ καὶ συνετὴ, καὶ λογία.

Ἐκ τοῦ γάμου αὐτῶν ἐγεννήθη υἱὸς ὀνομασθεὶς Ἀλέξανδρος.

Τῆς Ῥοζάνδρας τὴν παιδείαν ἐθεώρουν τότε ὡς ἔξοχον· λέγεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐγκρατεσάτη τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας, καὶ ὅτι οἱ σύγχρονοι ἐτίμων αὐτὴν ὡς ἐφάμιλλον τῆς Ὑπατίας, τῆς ἀλεξανδρινῆς φιλοσόφου ἐκείνης. Ἀώρως δὲ χηρυσάσα ἡ Ῥοζάνδρα, ἐδόθη ὅλη εἰς τὴν ἀνατροφὴν τῶν ἰδίων τέκνων, καὶ ἀφοῦ ἀόκως ἐπεμελήθη τὴν ἐκπαίδευσιν καλῶς τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς γράμμασι, περὶ τὸ 1650 ἐπέμψεν αὐτὸν δεκατετραετῆ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Παταύου, ἵνα ἐκεῖ σπουδάσῃ τὰς ἐπιστήμας, ἰδίως δὲ τὴν ἰατρικὴν.

Τὴν ἰατρικὴν τότε, καὶ μέχρι τῆς πρώτης εἰκοσαετηρίδος τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐδιδάσκοντο ὅλοι οἱ Ἑλληνοπαῖδες, ὅσοι εἶχον τὰ μέσα ν' ἀπέλθωσιν εἰς τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπην, ἐπειδὴ αὕτη μόνῃ ἡ ἐπιστήμη παρεῖχεν ἐν Τουρκίᾳ εἰς τοὺς κατέχοντας αὐτὴν, ὅχι μόνον εὐπορίαν, ἀλλὰ καὶ τιμὴν, καὶ χώραν πλησίον τῶν ἀρχόντων. Ἰατροὶ ἦσαν ὅλοι σχεδὸν οἱ εὐπαιδευτότεροι τοῦ ἔθνους, διὸ καὶ ἐκαλοῦντο ἰατροφιλόσοφοι καὶ ἐξ ὧ ὅτι, ὡς ἐξέχοντες ἀληθῶς πάντων τῶν ἄλλων κατὰ τὴν μάθησιν· εἰς τὴν Χίον μάλιστα καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ τῶν ἰατρῶν ἐτίμωντο διὰ τοῦ τίτλου Μαδονῆ, ἐκ τοῦ Madona, τίτλου διδομένου ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν εἰς τὰς μεγάλας δεσποινίας. Οἱ πλείους δὲ τῶν διαπρεψάντων πολιτικῶς ἐν τοῖς πράγμασι τοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 ἦσαν ἰατροὶ, ὡσανεὶ εἰς τοὺς μαιεύοντας τὰ σώματα ἀπέκειτο νὰ μαιεύωσι καὶ τὰς ψυχὰς εἰς τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ Ἰταλία, καίτοι ἀπὸ τοῦ 1600 ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ φιλολογικὴ αὐτῆς φήμη παρήκμαζεν ἐν Εὐρώπῃ, ἐθεωρεῖτο εἰσέτι ὑπὸ τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ἐπεκράτει μεταξὺ τῶν ξένων γλωσσῶν ἡ ἰταλικὴ, καθὼς ἡ γαλλικὴ σήμερον, ὡς ἡ κλασικὴ γῆ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων. Τὰ πρὸ πολλοῦ ἤδη πεφημισμένα πανεπιστήμια αὐτῆς εἴκνον ἰδίως τοὺς Ἑλληνας, ἀνευρίσκοντας αὐτῇ καλλιεργούμενα ἐπὶ τὰ ἄνθη τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, ἅτινα εἶχον μεταφυτεύσει οἱ προπάτορες αὐτῶν. Εἰς τὸ Παταύιον, ὁ νέος Μαυροκορδάτος ἀπεδείχθη κατὰ τε τὴν φιλομαθειαν καὶ τὴν νοημοσύνην ὄντως ἐκγονος τῶν σοφῶν

ἀνδρῶν εἰς οὓς οφείλεται ἡ παλιγγενεσία τῆς Εὐρώπης· ἐπέδιδε θαυμασίως εἰς πᾶσαν σπουδὴν, ἦτο δὲ καὶ εὐγλωττος, ἐξ οὗ ἠγάπα τὰς συζητήσεις, καὶ ἐμπροσθὸς ἤρχετο πρὸς διδασκάλους καὶ συμμαθητὰς εἰς ἀντιρρήσιν ἐπὶ παντὸς προκειμένου, ἐπιστημονικοῦ, φιλοσοφικοῦ ἢ θρησκευτικοῦ, — ἐπειδὴ καλῶς τὸν εἶχεν ἐνισχύσει ἡ μήτηρ καὶ εἰς τὰ δόγματα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐμελλεν ὁ Ἀλέξανδρος νὰ διατρίψῃ, ἐπὶ νεώτατος, εἰς χώρας ἐνθα ὁ παπισμὸς πιστεύεται ὡς ἡ καθολικὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Κατέστη λοιπὸν ὁ Μαυροκορδάτος τὸ κλέος καὶ ὁμοῦ τὸ φόβητρον τῆς σχολῆς του, καὶ ὡς ἐπὶ ἠνεῖτο ὑπὸ τῶν καθηγητῶν διὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ ἐπίδοσιν, οὕτω καὶ ἐπεπλήττετο διὰ τὴν θρασύτητα τῶν λόγων. Ἐπιστρέφων ποτὲ ἐκ Βενετίας εἰς Παταύιον μετ' ἐνὸς ἄλλου ἑλληνοπαῖδος, συμμαθητοῦ, εὔρε συνοδοιπόρον ἐν τῇ αὐτῇ πλοιαρίῳ καὶ τινα μοναχὸν δυτικόν. Γενομένου δὲ λόγου περὶ τῆς ἐν Φλωρεντία συνόδου καὶ τῶν ἀζύμων, καὶ πολλῆς φιλονεικίας ἐπὶ τούτοις ἐγερθείσης, ὁ καλόγηρος, εἴτε ἐκ τῶν καπνῶν τοῦ οἴνου ὑπὸ τοῦ ὁποῦ ἐποτίσθη, εἴτε καὶ ἐκ τῆς ἐξάψεως ἧτις τὸν κατέλαβε φιλονεικούντα πρὸς τοὺς δύο σχηματικὸς νέους, ἐξηπλώθη εἰς τὸ κύτος τοῦ σκάφους καὶ ἐκοιμήθη βαθύτατα· τότε δὲ οἱ δύο φιλοπαίγμονες μαθηταὶ, λαβόντες τὴν σημαίαν τοῦ πλοιαρίου ἐβράβησαν αὐτὴν εἰς τὴν ῥάχιν τοῦ κοιμημένου, χάριν ἀστεϊσμοῦ. Τοῦτο ἐχαρακτήρισθη ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ τόπου ὡς ἐμπαιγμὸς πρὸς τὰ θεῖα, καὶ ὁ Μαυροκορδάτος θὰ ὑπέκυπτεν ὑπὸ κατηγορίαν δεινῆν, ἐὰν ἐγκαίρως δὲν ἐδραπέτευσεν ἀπὸ τοῦ Κράτους τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Κατέφυγεν εἰς Φλωρεντίαν, ἢ κατ' ἄλλους εἰς Βονωνίαν.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, μετὰ τινα καιρὸν, ἔλαβε τὸ τότε διδόμενον ἐμβλημα διδάκτορος (dottore) τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ἰατρικῆς, τὸν σκουφον τοῦ δικτοράτου, καὶ μετὰ τὸν διπλοῦν τοῦτον θρίαμβον ἐξέδωκε τὸ πρῶτον αὐτοῦ σύγγραμμα, τὴν « Πραγματεῖαν περὶ τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος », ἣν καὶ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν μέγα δούκα τῆς Τοσκάνης. Τοῦτο δὲ τριάκοντα ἔτη μετὰ τὴν μεγάλην ἀνακάλυψιν τοῦ Harvey, ἀγγλοῦ ἰατροῦ, περὶ τοῦ αὐτοῦ προκειμένου γράψαντος, καὶ δι' αὐτὸ πολλὰ παθόντος ἐξ ἐκείνων εἰς οὓς συμφέρει τὸ σκότος καὶ ἡ ἀμάθεια.

Ἐπιστρέψας δ' ἐπειτα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀνεστάτωσε σχεδὸν τὴν πρακτικὴν ἰατρικὴν, ἧτις ἀπέκειτο ἕως τότε εἰς μόνους τοὺς ἐμπειρικούς· τὸ δὲ περιέργον εἶναι ὅτι οἱ Ὀθωμανοὶ, μὴ δυνάμενοι νὰ ἐνοήσωσι πῶς δι' ἀπλῆς τινος χειραψίας ἠδύνατο ἐκ τοῦ σφυγμοῦ τοῦ νοσοῦντος νὰ διαγνώσῃ καὶ τὰ κρυφιώτατα τῶν νοσημάτων, ἐθεώρουν αὐτὸν ὡς ἔχοντα μαγικὴν δύναμιν· καὶ πρὸς διασκέδασιν λοιπὸν ταύτης τῆς προλήψεως ἐξέδωκεν ἑλληνοσὶ καὶ τουρκοσὶ τὸ περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος ἐκεῖνο σύγγραμμα, ἦδη ἐκμαθῶν καὶ τὰς διαλέκτους τουρκικὴν, περσικὴν καὶ ἀραβικὴν. Συγχρόνως, ὁ Μαυροκορδάτος ἐδίει καὶ μαθήματα φιλολογίας καὶ φιλοσοφίας ἐν τῇ σχολῇ τῶν Πατριαρχείων, ἐνθα ἡ μαθητιώσα νεολαία ἠκροᾶτο αὐτὸν ἀπλήστως, καινὰ πράγματα διδασκομένη καὶ σκιρτώσα ὡς ἔλαφος παρὰ πηγὴν.

Ἀκάματος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἀκόρεστος ἐν τῇ φιλομαθείᾳ, ζηλωτῆς θερμώτατος ἐν τῇ μεταδόσει τῶν

φώτων, ὧν ἐτύγχανε δαδούχος μόνος σχεδὸν μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ, συνέταξε περὶ τὴν αὐτὴν ἐκείνην ἐποχὴν νέαν Γραμματικὴν, Συντακτικὴν, Ῥητορικὴν, Σχόλια εἰς πολλοὺς συγγραφεῖς ἀρχαίους, καὶ ἰδίως εἰς τὰ « Περὶ Γενέσεως καὶ Φθορᾶς » τοῦ Ἀριστοτέλους, Λογικὴν, Μεταφυσικὴν, καὶ Ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων ἀπὸ Ἀβραάμ μέχρι τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος. Ἡ συλλογὴ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἐξεδόθη ἐν ἔτει 1804 ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλὰ δυστυχῶς ἐξηρέθησαν πολλὰ περικοπαί, ἐν αἷς ὁ Μαυροκορδάτος, ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς στενοὺς φίλους, καὶ ἰδίως πρὸς Δοσίθεον τὸν Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, ἐξέφραζεν ἀπροκαλύπτως τὴν ὀδύνην αὐτοῦ ἐπὶ τῶν τότε τυχῶν τοῦ ἔθνους, καὶ τὰς πατριωτικὰς εὐχὰς. Ταῦτα πάντα συνέγραψεν εἰς παλαιὰν γλῶσσαν, ἧς ἐπαινεῖται ἡ γλαφυρότης καὶ ὀρθοπέεια.

Πλήθος λογίων ἀνδρῶν ἐξῆλθον ἐκ τῆς σχολῆς τοῦ Μαυροκορδάτου· μεταξὺ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ διεκρίθησαν ἱεροκήρυκες δεινοὶ, ἀρχιεπίσκοποι, διδάσκαλοι καὶ λόγοι διακεκριμένοι, ὡς ὁ Μινιάτης, ὁ Κακαβέλας, ὁ Μελέτιος, Ἰάκωβος ὁ Ἀργεῖος, Σουγδουρῆς, Κατήφορος, Κριτίας, Χουρμούζης, Παναγιώδωρος, κλπ.

Ἀλλὰ τὸ κύριον ἐλαττήριον ὑπὸ τοῦ ὁποῦ ἠλαύνετο πρὸς τοὺς ἀτρύτους μόχθους τούτους ὑπῆρχεν ἀνώτερον τοῦ πρὸς τὰς Μούσας ἔρωτος· ὁ Μαυροκορδάτος ἠγωνίζετο νὰ διανοίξῃ ὁδὸν πρὸς ἄλλο στάδιον εὐρύτερον καὶ ἐπιφανέστερον.

Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἤδη ἀσκῶν τὴν ἰατρικὴν τέχνην, ἐσχετίσθη μετὰ ἀνωτάτων ὑπαλλήλων τῆς Κυβερνήσεως, ἐν οἷς καὶ ὁ μέγας βεζίρης Ἀχμέτ Κιουπρουλῆς, δεύτερος οὗτος τοῦ ἐπιφανοῦς οἴκου τῶν Κιουπρουλῆ, ἐξ οὗ προήχθησαν εἰς τὸν ὕπατον τοῦτον βαθμὸν τρεῖς ἄνδρες, καὶ οἱ τρεῖς διαπρέψαντες ἐπὶ πολιτικῇ συνέσει. Ἄμα λοιπὸν ἀποθανόντος, ἐν ἔτει 1673, τοῦ περιφήμου Παναγιώτου, δι' ὃν πρῶτον εἶχεν ἰδρυθῆ τὸ ὑπουργεῖον μεγάλου διερμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὁ Κιουπρουλῆς ἐκνήρυχθη προστάτης τοῦ Μαυροκορδάτου, ὡς μόνου ἰκανοῦ ν' ἀντικαταστήσῃ τὸν τελευτήσαντα. Εἶπομεν ἄλλοτε τί ἐσήμαινεν ἡ θέσις αὕτη· (Ἴδε Ἰάκωβος Ἀργυρόπουλος, σελ. 188.) δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη ὑψηλοτέρα πρὸς ῥαγιαῖν. Ἐπειδὴ κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἱ Ὀθωμανοὶ ἠμέλων, ἢ μᾶλλον κατεφρόνουν τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας, ἐνῶ ὁσημέραι ἐπληθύνοντο αἱ σχέσεις αὐτῶν μετὰ τῆς Δύσεως, ὁ μέγας διερμηνεὺς ἀπέβαινεν ὁ οὐ οὐκ ἄνευ μεσίτης μεταξὺ τῆς ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως καὶ τῶν ξένων Δυνάμεων, καὶ ἅπασαι αἱ ἐξωτερικαὶ ὑποθέσεις διεπραγματεύοντο δι' αὐτοῦ καὶ μόνου.

Κληθεὶς δὲ συγχρόνως καὶ Μέγας Λογοθέτης ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, κατέστη διὰ τῆς ἠθικῆς ἰσχύος του παρὰ τοῖς ἀρχουσι χρησιμώτατος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ ἔθνος αὐτοῦ. Ὑπεσῆριξε μετὰ ζήλου θερμῶς τὰ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀπαράγραπτα δικαιώματα τῶν ὁμοδόξων· πολλοὶ δὲ τότε ἀνηγέρθησαν ἱεροὶ καὶ, καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῶν σχολεῖα, ἐξ ὧν προέκυψε, πρόδρομος τῆς πολιτικῆς, ἡ φιλολογικὴ τῆς Ἑλλάδος ἀναγέννησις· διότι ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἠκμασαν πανταχοῦ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, μάλιστα δ' ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν Ἰωαννίνοις· πλήθος δὲ νέων τελειοδιδάκτων αὐτῇ μετέβαινον εἰς τὴν Εὐρώπην, οἱ μὲν ἵνα μάθωσι καὶ ἐπιστήμας, οἱ δὲ γλώσσας εὐρωπαϊκὰς, οἱ δὲ ἰατρι-

κὴν ὑπὸ τὸν περιώνυμον Βοεβράβην. Ἐκ τούτων ὑπῆρχαν ὁ ἐπειτα Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Σαμουὴλ, Δωρόθεος ὁ Μιτυληναῖος, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις, Θεοτόκης ὁ Κερκυραῖος, ὁ Ἰάκωβος Ῥίζος, πάππος τοῦ Ἰακώβου Ῥίζου τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, Ἀθανάσιος Ὑψηλάντης, Ἐμμανουὴλ Ἀργυρόπουλος, Σκαρλάτος Καρατζᾶς, Μιχαὴλ Μάνος, Κασίμης, Γεώργιος Χαντζερῆς, ἅπαντες οὗτοι καταλιπόντες συγγράμματα εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ εἰς τὴν καθομιλουμένην ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὧν τὰ πλείστα ἐτυποῦντο ἐν Βουκουρεστίῳ, ἐν Ἑνετίᾳ ἢ ἐν Λειψία. Καὶ ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ καθομιλουμένη νὰ καθαρίζεται βαθμηδόν, διὰ τε τῶν ἀπ' ἀμβωνος διδασκῶν καὶ διὰ τῆς φιλοτιμίας μετ' ἧς ὠμιλεῖτο ἐν ταῖς συνεδριάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐν ταῖς συναναστροφαῖς τῶν ἐπιλέκτων τῆς κοινωρίας.

Ὁ μέγας πόλεμος, ὅστις ἐξεβράχη μεταξὺ Τουρκίας καὶ Αὐστρίας πρὸς τὸ τέλος τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, ἦνοιξεν ἐπὶ εὐρύτερον στάδιον εἰς τὴν πολιτικὴν τοῦ Μαυροκορδάτου περινοίαν. Ἐν ἔτει 1683 βλέπομεν αὐτὸν συνοδεύοντα τὸν μέγαν βεζίρη Καρᾶ Μουσταφᾶν ὑπὸ τὰ τεῖχη αὐτὰ τῆς Βιέννης. Δὲν εἶναι τοῦ παρόντος καιροῦ ἡ διήγησις τῆς ἀξιωματιομένου πολιορκίας ἐκείνης, καὶ τῶν περιστάσεων ἐξ ὧν ἐσόθη τὸ δεύτερον ἡ χριστιανικὴ Εὐρώπη ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Σοβιέσκῃ· πρόκειται μόνον νὰ μάθωμεν ὅποιον μέρος ἔλαβεν ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ἐν τῷ μεγάλῳ ἐκείνῳ γεγονότι, ὅτε ὁ βεζίρης, ἔτοιμος ὦν νὰ ἐπιχειρήσῃ γενικὴν ἐφοδὸν κατὰ τῆς πόλεως, καὶ ἴσως νὰ καταστῇ κύριος αὐτῆς, μετεπέσθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου διερμηνέως, καὶ δελεασθεὶς ὑπὸ τῆς ἐλπίδος πλουσίων λίτρων, ἔστρεψε νὰ ἔλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις, ἅς ὁ ἐπιτήδειος σύμβουλος παρέτεινε μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Σοβιέσκῃ. Διὰ τοῦτο δὲ ὁ Μαυροκορδάτος, ἐπιστρέψας ἐπειτα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὑπέπεσεν ὑπὸ δυσμένειαν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ πολλὰ ὑπέστη αὐτὸς τε καὶ ἡ οἰκογένειά του, ἐνῶ συγχρόνως ἐλάμβανεν ἐκ τοῦ αὐτοκράτορος Λεοπόλδου, ἐν ἀγνοίᾳ τῶν Ὀθωμανῶν, διπλώματα δι' ὧν ἀπενέμετο εἰς τὸν μέγαν διερμηνέα ὁ τίτλος κόμητος τῆς αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας.

Διαρκούσης τῆς πολιορκίας, ὁ Μαυροκορδάτος ἐγράψεν « Ἐφημερίδα », ἥτοι ἡμερολόγιον, ἀνακαλυφθὲν πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει μετοχίου τοῦ Ἁγίου Τάφου. Εἰκάζομεν ὅτι ἐν αὐτῷ διαλαμβάνονται λεπτομέρειαι ἀξιοπεριέργοι περὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ἀλλ' εἰσέτι δὲν εἶδομεν αὐτὸ εἰς φῶς.

Μόλις διασωθεὶς ἀπὸ τῆς φυλακῆς καὶ τῆς ἀγχόνης διὰ τοῦ παλαιοῦ αὐτοῦ προσάτου Κιουπρουλῆ, ὁ Μαυροκορδάτος, — διότι εἰς τὴν Τουρκίαν ἐκείνων τῶν καιρῶν τὸ Καπιτώλιον ἐκεῖτο ἐγγύτατα τοῦ Ταρπῆϊου λόφου, — ἐστάλη ἐκ νέου (1688) εἰς Βιέννην, λόγῳ μὲν ἵνα ἀγγεῖλῃ εἰς τὸν αὐτοκράτορα τὸν ἐνθρονισμὸν τοῦ νέου σουλτάνου, πράγματι δὲ ἵνα ἐξομαλύνῃ τὴν ὁδὸν πρὸς συνθήκας μετὰ τῆς Αὐστρίας· διότι ἡ Ὑψηλὴ Πύλη εἶχεν ἀπαυθῆσαι ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἡττῶν. Αἱ διαπραγματεύσεις παρετάθησαν ἐπὶ τρία ἔτη, μετὰ τὰ ὁποῖα ὁ Μαυροκορδάτος ἐπανῆλθεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀφοῦ ἐνησχόλησε τὰς ὥρας τῆς ἡναγκασμένης ἀνάσεως αὐτοῦ ἐν Αὐστρίᾳ εἰς σύλλεξιν ὕλης πρὸς συγγραφὴν τῆς « Γενικῆς Ἱστορίας » του. Κατὰ τὴν αὐτὴν δ' ἐποχὴν ἔκτισεν ἰδίᾳ δαπάνη καὶ

τὸν ἐν Βιέννῃ ἑλληνικὸν ναὸν, ὃν ὁ Γεώργιος Σίνας, ἀνὴρ οὗτος ἐκ τοῦ μηδενὸς πλουτήσας, ἀλλὰ μέγας εὐεργέτης τῆς νῦν Ἑλλάδος ἀναδειχθεὶς, ἀνοικοδόμησε λαμπρῶς πρὸ ὀλίγων ἐτῶν.

Λήγοντος δὲ τοῦ ἔτους 1698, ἡ ἐπὶ Τιβίσκου ποταμοῦ (Theiss) νίκη τοῦ πρίγκηπος Εὐγενίου, καὶ ἡ μεσιτεία τῆς Ἀγγλίας καὶ Ὀλλανδίας, παρήγαγον νέας συνδιαλέξεις ὑπὲρ συνδιαλλαγῆς καὶ εἰρήνης, τὰς ὁποίας ἐπηκολούθησαν τακτικαὶ διαπραγματεύσεις ἐν Καρλοβιττίῳ (Carlowitz). Κληθέντος δὲ τοῦ βεῖζ ἐφέντου (ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν) νὰ ἐκπρωσωπήσῃ τὴν Πύλην ἐν ταῖς συνθήκαις, προσετέθη αὐτῷ ὁ Μαυροκορδάτος ὡς σύμβουλος· καὶ τότε πρῶτον ἐπλάσθη καὶ ἀπενεμήθη εἰς αὐτὸν ὁ τίτλος ἐξ ἀπορρήτων, σημαίνων αὐτὸν μυστικὸν σύμβουλον τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας· τίτλος μέγας καὶ τρανὸς πρὸς ὑπάλληλον βραγιάν, μάλιστα δὲ Ἕλληνα. Ὁ τίτλος οὗτος διετηρήθη ἐν τοῖς διπλώμασιν ὄλων τῶν κατόπιν μεγάλων διερχομένων, μέχρις οὗ ἐξεβράχθη ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821.

Ἀληθῶς δὲ ἀπεδείχθη τελεσφορώτατος ὁ ἀνὴρ οὗτος πρὸς τὴν Τουρκίαν καὶ χρησιμώτατος ἐν τῇ ἀξιωματικῇ ἐκείνῃ συνόδῳ, ἐνθα πολλὰ μὲν καὶ ἀντίθετα συμφέροντα μεγάλα κατήλθον ὡς εἰς παλαίστραν, μετεβίβασθησαν δὲ ὅλοι ἐπαρχίαι, καὶ φρούρια καταδικάσθησαν, καὶ μεταναστεύσεις ἐγένοντο στερκταί, καὶ ἐνὶ λόγῳ μετεβλήθη ὁ γεωγραφικὸς τῆς Ἀνατολῆς χάρτης.

Ἡ εὐφυΐα τοῦ Μαυροκορδάτου διεκρίθη ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊκῶν διπλωματῶν καὶ ἐν τινι περιέργῳ ζητήματι περὶ πρωτείων, ἕνεκα τοῦ ὁποίου παρ' ὀλίγων ἐναυάγον αἱ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης ἐκείνης προσπάθειαι. Εἰς τὴν Σύνοδον ἐξεπροσωποῦντο πέντε Δυνάμεις, ἐκτὸς τῶν δύο μεσιτευσουσῶν, Ἀγγλίας καὶ Ὀλλανδίας. Ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ ὀρίσθῃ ἐκ προτέρου, πρᾶγμα πολυσήμαντον! ἡ τάξις καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ εἰσελθῶσιν οἱ πληρεξούσιοι εἰς τὸ δῶμα ἐνθα ἐμελλον νὰ συσχεφθῶσιν. Ὅλας ἐβδομάδας ἐφιλονεῖκου περὶ τούτου καὶ δὲν κατώρθουν νὰ συμφωνήσωσιν, ὅτε ὁ Μαυροκορδάτος ἔλυσε τὴν ἀπορίαν προτείνων ν' ἀνοιχθῶσιν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔχουσιν σχῆμα στρογγύλον, τόσαι θύραι, ὅσοι ἦσαν οἱ ἀντιπρόσωποι· ἐκάστη δὲ τῶν θυρῶν νὰ βλέπῃ πρὸς τὴν πατρίδα ἐκάστου αὐτῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἐζητήσαν περὶ τὴν αἴθουσαν καὶ σκηναί· ὥστε, κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς Συνόδου, ἐκάστου τῶν ἀντιπροσώπων ἐξεληθόντος τῆς σκηνῆς αὐτοῦ καὶ προχωρήσαντος ὁμοίῳ βήματι, συγχρόνως εἰσῆλθον ὅλοι εἰς τὴν αἴθουσαν, συγχρόνως ἀντεχειρετίσθησαν, καὶ συγχρόνως ἐκάθησαν ἕκαστος εἰς τὴν καθέδραν ἣτις ἔκειτο πρὸς τὴν θύραν ἐνώπιον αὐτοῦ.

Κατὰ τὰς τριμηνούς ἐκείνας διαπραγματεύσεις, ὁ Μαυροκορδάτος ὑπῆρξεν ἡ ψυχὴ αὐτῶν. Ἀναγκασθόμενος ν' ἀντιτάττεται μόνος πρὸς τοὺς πληρεξούσιους πέντε συμμάχων Δυνάμειν, ἀπεινέτο πρὸς ἕκαστον εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γλώσσαν, καὶ πάντοτε σχεδὸν ἐπὶ τέλους ἔπειθεν. Ἀφοῦ δὲ πάντες ὁμονόησαν κατὰ πάντα, καὶ ἡ συνθήκη συνετάχθη καὶ ἐγράφη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τέσσαρας γλώσσας, τότε μόνον ὁ βεῖζ ἐφέντης λαβὼν τὸν καλάμην προσυπέγραψεν αὐτὴν, τῆρῶν τὸ αὐτὸ φλέγμα καὶ τὴν αὐτὴν ἀγέρωχον σιγὴν, ἣν καὶ καθ' ὅλας τὰς συζητήσεις.

Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ πολυπόνου σταδίου τοῦ

Μαυροκορδάτου ὑπῆρξαν ὄχι ἀκύμαντοι. Στάσεως ἐκραγείσης ἐκ τῆς δυσαρκεσίας ἣν διήγειρε παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ἡ ἐν Καρλοβιττίῳ εἰρήνη, ἡ ζωὴ αὐτοῦ περιήλθεν εἰς νέον κίνδυνον. Ἐστάλη εἰς ἐξορίαν· ἀλλ' ἀποκαταστάσεως τῆς ἰσχυρίας μετὰ τὸν ἐνθρονισμὸν τοῦ σουλτάνου Ἀχμέτ (1703), ὁ Μαυροκορδάτος ἀνεκλήθη καὶ ἀνέλαβε παρὰ τῇ Πύλῃ τὴν προτέραν θέσιν, προῖων εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἰσχύος, ὁποῖου οὐδεὶς χριστιανὸς εἶχεν ἀξιώθη μέχρις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Καὶ δὲν ἔπαυε λοιπὸν πορίζων ἀδείας πρὸς ἴδρυσιν δημοσίων σχολείων εἰς πολλὰς τῆς εὐρωπαϊκῆς καὶ ἀσιατικῆς Τουρκίας πόλεις, ἀγοράζων κλασικὰ συγγράμματα καὶ δωρούμενος αὐτὰ εἰς τὰς βιβλιοθήκας, παντὶ σθένει διευκολύνων τὴν διάδοσιν τῶν φῶτων, καὶ ἐν γένει γινόμενος μέγας προσάτης τῶν ἀπανταχοῦ ὁμογενῶν κατὰ τῆς ἀρπαγῆς καὶ ἀδικίας τῶν ἐπαρχῶν.

Ἡ ἡλικία ἐν τούτοις εἶχε μετριάσει τὴν φιλοδοξίαν ζέσιν ὑπὸ τῆς ὁποίας κυρίως παρωρμήθη καθ' ὅλον τὸν βίον του· μεριμνῶν δὲ τοῦ λοιποῦ μᾶλλον περὶ συντηρήσεως ἢ περὶ προαγωγῆς εἰς ἀνωτέρους βαθμοὺς καὶ τιμὰς, ἀπεποιήθη τὸν τίτλον γαληνοτάτου αὐθέντου, ὃν ἠθέλησαν οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ τῇ προσφέρωσι διορίζοντες αὐτὸν βέην, ἥτοι Κυβερνήτην μιᾶς τῶν παρὰ τῶν Ἰστρον ἐπαρχιῶν, τῆς Βλαχίας ἢ τῆς Μολδαυίας· τούτο δ' ἐνῶ ἀλλοτὲ ποτε ἀπήτησεν ἐπιμόνης παρὰ τῶν αὐθεντῶν τῶν δύο χωρῶν τούτων νὰ τὸν ἀποκαλῶσιν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τῶν ἐκλαμπρότατον.

Εἰκάζομεν ὅτι λόγοι ἰσχυροὶ τὸν ἀπέτρεπον ἀπὸ τῶν θέσεων ἐκείνων, αἵτινες, καὶ μεθ' ὅλας τὰς περὶ αὐτὰς τιμὰς καὶ ἀπολαύσεις, ἦσαν ὡς ἀναχώρησις τις πρὸς ἄνδρα τοιοῦτο διαδραματίζοντα ἐν τῇ καθέδρᾳ τῆς αὐτοκρατορίας πρόσωπον. Ἄλλοι ὅμως Κωνσταντινουπολιταὶ Ἕλληνας κατήρχοντο ἀκολούθως εἰς πᾶν μέσον ἰκανὸν νὰ πείσῃ τοὺς περὶ τὴν Πύλην περὶ τῆς τελείας αὐτῶν πιστότητος καὶ δουλοφροσύνης, ἐξαιτούμενοι τὰς δύο ἐκείνας ἡγεμονικὰς θέσεις διὰ δόξαν, ἀπόλαυσιν καὶ χρηματισμὸν· ἐκεῖ ἤξιοῦντο βασιλικῶν τιμῶν, ἐνῶ προήρχοντο πολλὰκις ἐξ ἐυτελῶν ἐπαγγελμάτων καὶ ὅλων ἀσημάντων οἰκῶν· τούτων δὲ πρῶτος λέγεται ὁ υἱὸς τοῦ Μαυροκορδάτου Νικόλαος, προαχθεὶς εἰς αὐθέντην τῆς Βλαχίας ἀντὶ τοῦ ἐγγωρίου ἡγεμόνος Βραγκοβάνου, ἐν ἔτει 1716· ἀλλ' οὗτος τούλαχιστον ὑπῆρξεν υἱὸς πατρὸς ἤδη ἱστορικοῦ.

Ἐπανελθὼν δὲ ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος εἰς τὰς προσφιλεῖς μελέτας δι' ὧν ἐδοξάσθη καὶ ἡγασθῆναι ἡ νεότης του, ἐνεκυπτεν εἰς τὰς φιλολογικὰς ἀσχολίας καθ' ὅσον ἀπεσύρετο ἀπὸ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς· τέλος, ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1707 ἐβδομηκοντούτης, ὡς πατριάρχης καὶ σοφὸς τῶν ἀρχαίων ἡμερῶν, περιεσοιχισμένος ὑπὸ τῶν οικειῶν, τῶν φίλων, τῶν χειρογράφων καὶ τῶν βιβλίων του. Τὸ περὶ κυκλοφορίας τοῦ αἵματος ἐγγχειρίδιόν του ἐτιμήθη τοσοῦτον ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων, ὥστε μετεφράσθη καὶ εἰς τὰς γλώσσας ἰσπανικὴν, γαλλικὴν, γερμανικὴν καὶ ὀλλανδικὴν.

Τὸ ἀπόρρητον τῆς τε ψυχῆς καὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἀνδρός τούτου οὐδαμῶς δυνάμεθα ν' ἀνιχνεύσωμεν, ἢ ἐν ταῖς αὐτοῦ ἐπιστολαῖς. Ὅτε ἀνήχθη εἰς τὸ πολιτικὸν πέλαγος, ἡ ὁδὸς ἔγεμε παντοίων κινδύνων· ὁ Μαυροκορδάτος ἠσθάνετο τούτο, ἐνίστε δὲ καὶ ἔπαυσε. Κύπτε, ὅπως ἔπειτα ἀνορθωθῆς· ἔρπε, ὅπως τύχης ἀσφαλέστερον τοῦ σκοποῦ· λείχε τὴν χεῖρα ἣν

δὲν δύνασαι νὰ δαγκάσῃς· — οἰκτρὰ ταῦτα καὶ οὐχὶ ἐντιμα· οὐχὶ ἴδια ἀνδρὸς σεβομένου ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους. Διὰ τοῦτο πολλὰκις ὁ Μαυροκορδάτος κατελαμβάνετο ὑπὸ ἀνίας καὶ ἀθυμίας. « Ἀνακυλίωμεν τὸν λίθον τῆς δουλείας ὡς ὁ Σίσυφος », ἔγραφε πρὸς τὸν παιδαγωγὸν τῶν τέκνων του. Ἄλλοτε δὲ πάλιν, ἀποτεινόμενος πρὸς τινὰ φίλον, τῷ ἔλεγεν ἐν τῇ πικρίᾳ του· « Ὁ βίος τῶν κύλων μεστὸς θλίψεων, μεστὸς ἀηδιῶν! Δυσχέρεια ἐν παντὶ βήματι, αἱ ἀδικίαι τῶν ἀρχόντων, ὁ τύφος αὐτῶν, ἡ μοχθηρία! κτλ. » Ἄλλὰ τίς λοιπὸν τὸν ἐβίαζε ν' ἀναπνέῃ τὸν ἀέρα ἐκείνου; Μόνη ἀρά γε ἡ φιλοδοξία; Ὅχι, πιστεύομεν· θὰ ἦτο ἀνάξιος μνημοσύνου παρ' ἡμῖν. Τὰ συμφέροντα λοιπὸν τῆς θρησκείας του καὶ τῶν ὁμογενῶν.

Πῶς ἠδύνατο καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν συμφερόντων ν' ἀγωνίζεσθαι, καὶ τὰ τῶν ἀρχόντων νὰ ὑπηρετῇ εἰλικρινῶς, δὲν ἐξετάζομεν· εἰς ἡμᾶς εἶναι ἀκατάληπτον τούτο. Καθ' ἡμᾶς, ὑπάρχουσι πράγματα ἀσυμβίβαστα· οὔτε φρονούμεν ποσῶς ὡς ψευδὲς ὅτι οὐδεὶς δύναται δουλεῦν δυοὶ κυρίως. Ἡ πρόβη νὰ ὑπηρετῇ τις εἰλικρινῶς, θύων τὰ πάντα εἰς τὸ συμφέρον θατέρου τῶν κυρίων, ἢ ν' ἀπέχῃ ἀπ' αὐτοῦ. Ὁ σκοπὸς, λέγουσιν, « ἀγιάζει τὰ μέσα. » Δόγμα ἐπικίνδυνον, ὡς μαρτυροῦσι τούτο καὶ αὐταὶ αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Μαυροκορδάτου, ἐντὸς τῶν ὁποίων διαφαίνεται ἡ μυστικὴ τῆς συνειδήσεως ταραχὴ!

Ἀπῆκεν ὄνομα ἐν τοσοῦτῳ φερόμενον ὑπὸ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ ὑπερηφάνως. Διὰ τὴν ὑπερηφάνωσιν; Τὰ εὐκλεῆ ὀνόματα χρησιμεύουσι μὲν εἰς τοὺς φέροντας αὐτὰ ἐκγόνους ὡς ἐφελευστικὰ προσοχῆς, ἀλλὰ δὲν εἶναι μεταδοτικὰ τιμῶν, καὶ οὔτε συστατικά· ὁ θέλων νὰ δικαιώσῃ τὴν προσοχὴν ἣν ἐφελευκτεῖ ἐκ πατραγαθῶν, νὰ τιμηθῇ δὲ καὶ αὐτὸς, ὑπόκειται μάλιστα εἰς δεινὸν ἀγῶνα· τηλικούτον ἀγῶνα, ὥστε δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ ἐνδοξοὶ πρόγονοι ἀποβαίνουσι μᾶλλον ἐπιζήμιοι πρὸς τοὺς ἐκγόνους ἢ ἐπωφελεῖς· διότι ὅσα καὶ ἀνπράξουσιν ἀκολούθως οἱ ἐκγονοὶ, ἐὰν δὲν ὑπερακοντίσωσι τὰ ἐκείνων, οὐδὲν ἐποίησαν. Μάτην φέρουσι τὴν ἐπωνυμίαν, μάτην ἐνδύονται τοῦ νεκροῦ τοὺς τίτλους καὶ τὰ παράσημα. Ἡ ἄλληλν λάμψιν ὡς ἐκείνην ἀφ' ἑαυτῶν πρέπει νὰ διαχρῶσιν, ἢ ἀπεσβέσθησαν καὶ ἂν μετρίως διακρῖθῶσιν. Οἱ πατέρες προήχθησαν ἐκ τοῦ μηδενός· — εἶδομεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος κατήγετο ἐξ οἴκου, ὄχι μὲν ὅλως ἀγνώστου, ἀλλὰ μόνον ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων ἐμπόρων τῆς Χίου ἔλκοντος τὴν γενεαλογίαν· — καὶ οἱ υἱοὶ λοιπὸν, μόνον ἐκ τοῦ μηδενός ἂν ἀναχωρήσωσι, θὰ κλεισθῶσι γενόμενοι ἀξιοί. Ἐκ τοῦ μηδενός ἀναχωροῦντα διακρίνονται καὶ τὰ μέτρια αὐτὰ, ἀλλὰ μετὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα ἀπαιτοῦνται πλεῖστα καὶ μέγιστα.

Πᾶν ὄνομα εὐκλεῆς φέρεται μὲν ὑπὸ τῶν ἐκγόνων, ἀλλὰ δὲν κληρονομεῖται ὑπ' αὐτῶν. Ἀδιαίρετον ἐν τῇ κληρονομίᾳ, μένει ὅλον εἰς τὸ ἔθνος, καὶ δικαίως· διότι πάλιν εἰς τὸ ἔθνος καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς ἐκγόνους μένει καὶ πᾶν μέγα ὄνειδος, ἀποκρουόμενον ὑπὸ τῶν ἐκγόνων.

Εἰς Ἕλληνα τυχοδιώκτης, εἰσαχθεὶς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Λοδοβίκου ΙΔ', ὑπέκλεψε χαρτοπαικτῶν· ἐφωράθη, ὠνειδίσθη, καὶ ἔκτοτε μέχρι σήμερον ἀποκαλοῦνται ἐν Γαλλίᾳ κακῶς καὶ ἀπερισκέπτως Ἕλληνας πάντες οἱ ὑποκλέπτοντες ἐν χαρτοπαιγνίῳ, καίτοι Γάλλοι οὗτοι ἢ Ἀγγλοὶ, Ῥώσοι ἢ Ἰταλοί. Τὸ ὄνει-

δος τοῦ τυχοδιώκτη ἐκείνου ἀπεδόθη εἰς ὅλον τὸ ἔθνος ἐξ οὗ, ὡς μὴ ὄφειλε, κατήγετο.

Ποῦ δὲ σήμερον τὰ τέκνα ἐκείνου; Ὅπου καὶ ἂν ἦναι, δὲν ἐκκληρονομήθη ὑπ' αὐτῶν ἡ ἀτιμία. Ὅμοίως λοιπὸν οὔτε ἡ τιμὴ τῶν γονέων ἀνήκει εἰς τέκνα, ἀλλ' εἰς ὅλον τὸ ἔθνος.

Εἰς τὸν ἕτερον Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον, τὸν διαδραματίσαντα ἐν τῷ ἀγῶνι τοῦ 1821 ἐπιφανῆς πρόσωπον, ἡ σύγχρονος ἱστορία ἐπιφυλάττει στέφανον βεβαίως τιμιώτερον, ἂν ὄχι ἐπιδεικτικώτερον τοῦ πρὸς τὸν ἐξ ἀπορρήτων.

Αἱ Πηγαι τοῦ Νεῖλου.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΟΥ ΑἴΓΛΟΥ ΠΕΡΙΗΓΗΤΟΥ ΣΠΗΚ.

(Συνέχεια. — Ἰδε σελ. 82, 114 καὶ 216.)

Τὴν 17 νοεμβρίου ἀφίχθημεν εἰς Βικουράν· ἡμέρα αἰσία, διότι αὐτὴ μᾶς ἀπήλλαξεν ἀπὸ πολλῶν φροντίδων. Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς ὁ ἀξιωματικὸς εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς τοῦ Καρακαίου Ρουμανίας παρήγγειλε νὰ μᾶς συμβοηθῆσῃ ὅπως ἐξέλθωμεν ἀπὸ τῆς χώρας Οὐζούης. Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος καλεῖται Κατσούτσου. Ὁ Ρουμανικὸς πρὸς τούτους διέταξεν ἵνα πᾶν χωρίον ὅπου μέλλομεν νὰ καταλύσωμεν πορῖση ἡμῖν τροφὰς δαπάνης τοῦ βασιλέως, οὐδένα δασμὸν λαμβάνοντος παρὰ τῶν ζένων.

Τὸ μέρος τοῦτο τῆς ὁδοπορίας μοὶ ἀνέμνησε τὰς εὐτυχεῖς ἡμέρας, ἃς ποτε διήγαγον μετὰ τῶν Ταρτάρων, ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Θιβέτου, ἐνθα ῥεεὶ ὁ ποταμὸς Ἰνδός. Ἄλλ' ὁ τόπος οὗτος παρίσταται ζωγραφικώτερος· εἰς τὰ ὑψηλότερα τῶν λόφων εἶναι πυκνότερος ὁ χόρτος, πλήθουσι δ' αἱ ἀκακίαι, σχηματίζουσαι δάση ὅπου καταφεύγουσιν οἱ ῥινοκέρωτες, λευκοὶ τε καὶ μέλανες· εἰς δὲ τὰ χαμηλὰ καὶ πεδινὰ μέρη περιφέρονται ἀγέλαι παντοίων κτηνῶν. Ἄλλ' εἰς τὸ χάρμα τοῦτο τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν προστίθεται ἡ ἀγαλλίασις ἣν αἰσθανόμεθα ἐκ τῆς πλουσίας φιλοξενίας ἧς τυγχάνομεν ἐκ διαταγῶν τοῦ βασιλέως. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χωρίου ἔφερον εἰς ἡμᾶς ἅμα ἀφικόμενος πρόβατα. Ἀπειρα ἐκομίσθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον ἡμῶν γλυκέα γεώμηλα καὶ κῆτται καὶ ὀρνίθια, καὶ τί ἐπληρώσωμεν εἰς τοὺς πτωχοὺς τούτους ἀνθρώπους; ὀλίγων τινῶν μέτρων κόκκινον ὑφασμα μάλλινον, τὸ ὁποῖον ἐδέχθησαν εὐγνωμόνως, οὐδὲν ἄλλο ζητήσαντες.

19 νοεμβρ. Οὐρίγη. — Ὅσον πλέον προχωροῦμεν, ἀπαντῶμεν φιλοξενίαν περισσοτέραν καὶ προθυμίαν ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῶν χωρίων· παρατηροῦμεν δὲ καὶ τὰξιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον πλείονα. Βλέπων τὴν ἐλευθερίαν ταύτην, ἐξήλθον καὶ ἐκνήγησα δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἐπὶ τῶν πλησιεστέρων λόφων. Ἀπέκτεινα πρὸς τοὺς ἄλλοις καὶ ἕνα ῥινοκέρωτα λευκόν, τῆς ζωῆς τοῦ ὁποῖου θὰ ἐφειδόμεν, ἂν ἐγίνωσκον ὅτι οὐδεὶς ἠθελε νὰ φάγῃ ἐξ αὐτοῦ. Τὰ παῖδια τῶν αὐτοχθόνων ἔρχονται φέροντα ἡμῖν πρὸς πώλησιν ἑκατομτάδας στρουθίων (σποργιτίων). Τόσον ἀφθονοῦσι τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐνταῦθα, καὶ τόσην καταστροφὴν προξενοῦσιν εἰς τὰ σπαρτὰ, ὥστε οἱ κάτοικοι ἀναγκάζονται νὰ σπείρωσιν εἰδός τι σίτου ὑποπίκρου, ὡς μόνου μὴ τρωγομένου ὑπὸ τῶν ἀναριθμητῶν τούτων περωτῶν λεπλάτων. Πρὸς τὴν ἐσπέραν, ἐνῶ κατεγινόμεν εἰς ἀστρο-

νομικὰς παρατηρήσεις, εἶδον διερχομένην πλησιόθεν μου σχοινοτενὴ τινὰ καὶ θορυβώδη συνοδίαν, τῆς ὁποίας προηγούντο τρεῖς ἢ τέσσαρες ἄνδρες φέροντες εἰς τοὺς ὤμους μίαν κόρην περιτυλιγμένην εἰς δέρμα τι μέλαν. Τοῦτο μ' ἐξέπληξεν. Ἐρωτῶ τί συνέβαινε, καὶ μανθάνω ὅτι ἡ κόρη αὕτη ἦτο νύμφη· ὅτι σήμερον τὸ πρῶτ' ἐνυμφεύθη, καὶ τὴν μετεκόμιζαν τώρα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὡς ἐν δέμα, εἰς τὸν παστὸν τοῦ συζύγου τῆς. Μ' εἶπαν δὲ καὶ ὅτι δὲν ἀξιούνται ὄλαι τοιαύτης τιμῆς, ἀλλὰ μόνον αἱ ἐγνωσμένης ἀνεπιλήπτου διαγωγῆς.

20 νοεμβρ. Χονζέ. — Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ χωρίου τούτου, ὁ γέρον Μουζέγγης, μὲ διαβεβαίωσεν ὅτι ἐξ ὅτε μετέβαιναν οἱ ὁδοιπόροι ἐντεῦθεν εἰς Βικουράν διὰ πλοιαρίου, καὶ ὅτι οἱ ἰχθύες καὶ οἱ κροκόδειλοι τοῦ ποταμοῦ Κιταγγούλα, βέροντος πρὸς τὰ ἄνω τοῦ Καρακαίου, καὶ ἐκβάλλοντος εἰς τὴν λίμνην Νυάνζαν, ἀνέπλεον μέχρι τῆς μικρᾶς λίμνης ἐπὶ τῶν ὄχθων τῆς ὁποίας εὐρισκόμεθα· ἀλλὰ μετὰ θάνατον τοῦ γέροντος βασιλέως, ἀμέσως ἐξηράνθησαν καὶ τὰ νερά· τοῦτο δὲ ἐπειδὴ ἠθέλησεν ἡ Μεγαλειότης τοῦ ν' ἀφήσῃ αἰώνιον πένθος εἰς τοὺς μεταγενεστέρους. Παρὰ τοῦ γέροντος τούτου ἔλαβον περὶ τῶν περίξ πολυτίμους πληροφορίες. Ἀποθέσας χαμαὶ μίαν βάρδον ἀπὸ νότου πρὸς βορρᾶν, μοὶ παρέστησεν οὕτω τὴν διεύθυνσιν τῆς ὁδοῦ ἢν μέλλομεν νὰ διατρέξωμεν· ἔπειτα δὲ προσέθεσεν ἐπ' αὐτῆς σταυροειδῶς ἄλλα βραβδῖδια κατὰ διαφόρους ἀποστάσεις, ἵνα ἴδω ἐξ αὐτῶν τὰ μεταξὺ ἐκάστου τόπου διαστήματα. Ἡ ἀρχαῖκή αὕτη γεωγραφία, ἐπιθεωρηθεῖσα καὶ ἐπιδιορθωθείσα ἐπιμελῶς πάλιν ὑπ' αὐτοῦ, μοὶ ἔδωκεν ἄριστα νὰ ἐννοήσω τοὺς τόπους οἵτινες κεῖνται πρὸς ἀνατολὰς καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς ἡμετέρας ὁδοῦ.

21 νοεμβρ. Κιουέρα. — Ἀφίνομεν τὰς σημερινὰς ὄχθας τῆς Οὐρίγγης ἵνα ἐπισκεφθῶμεν τὴν παλαιὰν αὐτῆς κοίτην. Ἡ ἀφθονία καὶ ποικιλία τῆς ἄγρας ἦν ἀπαντῶμεν καθ' ὁδὸν καθιστᾶ τερπνοτάτην τὴν ὁδοιπορίαν ἡμῶν ταύτην. Τόσοι εἶναι ἐδῶ οἱ ῥινοκέρωτες, καὶ τόσον ἄφθοβοι, ὥστε πολλάκις φράττουσι τὴν πορείαν ἡμῶν. Μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἔφθασε καὶ ὁ Κυγέγγος, κομίζων τὸν ἔκτακτον φόρον (σιδηροῦν καὶ ὀρειχάλκινον σῦρμα), ὃν ὁ Σουβαρόρας πέμπει πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα Ἰμτέζαν, ἀντὶ τῆς ἀποθανούσης βασιλοπούδος ἢν ἠθέλεν οὗτος νὰ νυμφευθῇ. Μέλλει λοιπὸν καὶ ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος νὰ μᾶς συνοδεύσῃ μέχρι τῆς Οὐθέγγης.

22 καὶ 23 νοεμβρ. — Διεληθόντες τὴν μυριόφυτον κοιλάδα Οὐθέγγαν, περικυκλωμένην ὑπὸ δυσβάτων βουνῶν, ὧν τὸ ὕψος ὑπερβαίνει χιλίους πόδας, καταφύτων καὶ τούτων ὡς τὰ τῆς Σκωτίας, ἀνέβημεν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ Νιγιαμουάρα, ὅπου, περὶ τοὺς πεντακισχιλίους πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εὐρισκόμενοι, εἶδομεν πόσον εὐκρατον εἶναι τὸ κλίμα, καίτοι ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν. Κατέβημεν ἔπειτα εἰς τὴν κοιλάδα Ροζάκαν, ὅπου μᾶς εἶπεν ὁ Κατσούτσου ὅτι αὐτὸς θὰ προχωρήσῃ πρὸ ἡμῶν, καὶ ὅτι ὁ κύριός του ἐπεθύμει νὰ μάθῃ ποῦ προτιμῶμεν νὰ καταλύσωμεν ὅταν ἀφιχθῶμεν ἐκεῖ· εἰς τὰ ἀνάκτορά του, ἢ ἔξωθεν τοῦ περιφράγματος αὐτῶν, ἢ εἰς χωρίον Κοῦφρον, ὅπου ἔχουσιν οἱ Ἀραβες ἀποθήκην ἐμπορευμάτων. Ἀπορῶντες πρὸ τοσαύτης φιλοφροσύνης, καὶ ἀποκριθέντες προσηκόντως εἰς τὸν Κατσούτσου, τὸν ἔδωρήσαμεν ἓνα κύλινδρον χαλκίνου σῦρματος. Τὸν εἶπομεν

ν' ἀναγγείλῃ εἰς τὸν κύριόν του, ὅτι ὁ μόνος ἡμῶν σκοπὸς εἶναι νὰ ἴδωμεν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους μεγάλους μονάρχας τῶν τόπων τούτων· ὅτι ἄσμενοι ἐδεχόμεθα πᾶσαν ἐξ αὐτοῦ τιμὴν, ἀλλ' ὅτι ἡμεῖς δὲν ἐμπορευόμεθα, καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ἔχομεν σχέσιν μετὰ τῶν Ἀράβων.

24 νοεμβρ. Καταουάγγα. — Παρουσιάσθησαν ἡμῖν δύο δρόμοι, καὶ ὁ μὲν ἀπεσταλμένος τοῦ Σουβαρόρα, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν τυμπαριστῶν, τῶν συρικτῶν, τῶν ἀμαζόνων καὶ τῶν ἀχθοφόρων οἵτινες φέρουσι τὰ δῶρα, ἔλαβε τὴν ὁδὸν ἧτις ἀγεί εἰς Κοῦφρον, ἡμεῖς δὲ τὴν πρὸς τὰ ἀνάκτορα. Ἀπέχομεν ἐτι ὀλίγα τινὰ μίλια ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων, ὅτε ἔλαβόμεν διαταγὴν νὰ περιμεῖνωμεν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Κατσούτσου. Μόλις δ' ἐσκηνώσαμεν εἰς ἄλσος τι βανανεῶν, ὅπου κατεσκευάζετο ζῦθος ἄπειρος, καὶ εἶδομεν τρέχοντα πρὸς ἡμᾶς τὸν Κατσούτσου αὐτόν, καὶ ἀναγγέλλοντα τὴν ἄκρην τοῦ βασιλέως προθυμίαν πρὸς δεξιῶσιν ἡμῶν· ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι μου, ὡς κεκμηκότες ἐτι ἐκ τοῦ δρόμου, καὶ ἤδη ἐκδοθέντες εἰς τὴν ἡδονὴν τοῦ νέου ζῦθου, ἤκουσαν τοῦτο δυσαρέστως· καὶ ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ στείλω μόνον τὸν Βομβάην καὶ τὸν Νασιπ, ἵνα ζητήσωσι παρὰ τοῦ βασιλέως συγγνώμην. Περὶ ἐσπέραν, ἐπέσρεψαν ἀμφοτέροι φέροντες μέγα ἀγέρον πληρῆς ζῦθου, καὶ δέμα νικοτιανῆς πρώτης ποιότητος· ταῦτα δ' ἐκ μέρους τοῦ Ρουμανίκα, παρακαλοῦντος νὰ τὰ μεταχειρισθῶμεν ἡμεῖς ἰδίως. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι εὐρομεν καὶ τὰ δύο ταῦτα εἶδη ἀληθῶς βασιλικά.

25 νοεμβρ. Οὐραγγανζέ. — Εἶναι ὄρος τοῦτο, οὗ τινος ἡ πολύχορτος κορυφὴ ὑπερέχει τῆς θαλάσσης 1500 πόδας. Καταβαίνοντες αὐτὸ, διεκρίναμεν αἰφνιδίως μέγα τι ἄθροισμα δένδρων, καὶ κατωτέρω λίμνην μικράν· καὶ τὰ μὲν δένδρα ἦσαν τὸ περιφραγμα, ἢ ἂν θέλετε ὁ κήπος τῶν ἀνακτόρων· περὶ δὲ τῆς λίμνης, διὰ τὴν ἑλλειψιν ἐγγωρίου ὀνόματος ἀπεκάλεσα αὐτὴν Οὐνδερμέρην, ἐπειδὴ εἶπεν ὁ Γράντ ὅτι ὁμοιάζει μὲ τὰς λίμνας τῆς Κουμπερλανδίας, οὕτω καλουμένας. Ἐκ πολλῶν τοιούτων λιμνῶν τῶν περίξ σχηματίζεται ὁ ποταμὸς Κιταγγούλας, χυνόμενος εἰς τὴν μεγάλην λίμνην Βικτωρίαν Νυάνζαν.

Θέλων νὰ προσφέρω πρὸς τὸν μονάρχην τῆς τερπνῆς ταύτης χώρας τὰς πρεπούσας αὐτῷ τιμὰς, διέταξα τοὺς ἀνθρώπους μου ν' ἀποθέσωσι τὰ φορτία των καὶ νὰ πυροβολήσωσιν ὄλοι, εἰς σημεῖον χαιρετισμοῦ. Παρελαύνοντες δ' ἔπειτα ἐμπροσθεν τῶν θυρῶν τῆς κατοικίας του, προσεκλήθημεν νὰ εἰσελθῶμεν ἄνευ ἀναβολῆς, ἐπειδὴ ἀνυπομῶνι ὁ βασιλεὺς νὰ μᾶς ὑποδεχθῇ. Ἀφήσαντες λοιπὸν ἔξω τὰ πράγματα ἡμῶν, ὁ Γράντ καὶ ἐγὼ, ὑπὸ τοῦ Βαράκα καὶ μόνων τῶν γηραιότερων ἀνθρώπων μου ἀκολουθούμενοι, κατηνύθημεν διὰ τινων περιφραγμάτων εὐρυχωρῶν, διεσπαρμένων ὑπὸ καλυθῶν, πρὸς τι παράπηγμα κατασκευασθὲν ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἵνα ὑπ' αὐτὸ ὁ βασιλεὺς διαπραγματεύηται ἐν ἀνέσει τὰ κοινά. Αὐτόθι μᾶς ἐπερίμενον ὁ Ρουμανίκα μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰνανάγη, καθήμενοι χαμαὶ διπλοποδιστῶν, ἄνδρες ἀμφοτέροι ὑψηλοὶ καὶ ἀξιοπρεπεῖς. Ὁ μονάρχης ἐφόρει ἀπλῶς τὸ ἀραβικὸν μέλαν κάλυμμα (choğa), καὶ ἀντὶ παντός ἄλλου κοσμήματος, κνημίδας ἐκ πολυχρῶν ὑαλίνων κόκκων, καὶ ψέλλια ἢ μάλλον περιχειριδίας ἐκ χαλκοῦ ἐντέχνως ἐπέχειρμασμένους. Ὁ Ἰνανάγης, ἰατρός

ἐκ τῶν ἐξοχωτάτων, ἔγεμε φυλακτηρίων ἐβραμμένων ἐπὶ τῆς γλαυμάδος του, οὐσης ἐξ ὑφάσματος τινος πλινθιωτοῦ. Πλησίον του ἔκειντο κατὰ γῆς βαρεῖαι πίπαι ἐκ κεράμου μέλανος· παρέκει δὲ, ὀπίσω των, ἐκάθητο ἀκίνητοι ὄλοι τοῦ βασιλέως οἱ υἱοί, — ἐξ ἢ ἑπτὰ παῖδες, φοροῦντες ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ κάτω περιβλήματα δερμάτινα, καὶ ὑπὸ τὴν σιαγόνα των ἔχοντες δεδεμένα φίλτρα μικρὰ, πάροχα δῆθεν καλῶν ὀνείρων.

Ἡ αὐτοῦ Μεγαλειότης ἀπηύθυνεν ἀμέσως πρὸς ἡμᾶς τὰς φιλοφρονησάσας τῶν προσήσεων, ἐξ ὧν εἶδομεν πραγματικῶς ὅτι οἱ ἄνθρωποι μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐρισκόμεθα τώρα κατ' οὐδὲν ὁμοιάζαν με τοὺς βαναύσους αὐτόχθονας τῶν χωρῶν ἃς διήλθομεν. Ἄλλως τε, ἦσαν καὶ φύσει εὐγενέστεροι· εἶχαν τὸ πρόσωπον ὡοειδές, ὠραῖον· τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους, ῥίνα καλῶς καμπυλωτὴν, ἐξ οὗ χαρακτηρίζονται αἱ ἐπίλεκτοι ἀβουσσινάι φυλαί. Λαθῶν ὁ Ρουμανίκα καὶ σφίγγας τὴν χεῖρα ἡμῶν κατ' ἀγγλικὸν ὄλωσ ττρόπον (διότι τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπικρατεῖ καὶ εἰς ταύτην τὴν χώραν), μειδιῶν ἀείποτε μᾶς παρεκάλεσε νὰ καθήσωμεν κατὰ γῆς ἐνώπιόν του. Ἦθελε νὰ μάθῃ πῶς μᾶς ἐφάνη τὸ Καρακαῖον, τὰ βουνά του μάλιστα, ἅτινα ἐφρόνει ὡς τὰ ὠραιότατα τῆς γῆς, ὡς καὶ ἡ λίμνη, τὴν ὁποίαν ἀληθῶς θαυμάσαμεν. Ὁσαύτως δὲ μᾶς ἠρώτησε γελῶν (ἐπειδὴ ἐγίνωσκον ὅλην τὴν ἱστορίαν) τί ἐφρονοῦμεν περὶ τοῦ Σουβαρόρα καὶ τῆς ὑποδοχῆς ἢς ἐτύχομεν εἰς τὴν Οὐζούνην.

Δραξάμενος τῆς εὐκαιρίας, παρέσθη εἰς αὐτὸν ὅτι ἐχρεώσται, πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ τοῦ βασιλείου του, νὰ βάλῃ χαλινόν τινὰ εἰς τὴν ἀπλησίαν τοῦ γείτονός του, οὗ τινος οἱ ὑπέρογκοι δασμοὶ ἠμποδίζαν τοὺς Ἀραβας τοῦ νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ Καρακαίου· καὶ ὅτι ἂν τὸ ἐμπόδιον τοῦτο δὲν ὑπῆρχε, θὰ συνέβρεαν εἰς τὸ κράτος του ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τοῦ κόσμου ἄπειρα πολυτίμα πράγματα, ὧν ἐστερεῖτο σήμερον. Ὁ βασιλεὺς ἠθέλησε νὰ μάθῃ πῶς ἠδυνήθημεν νὰ εὐρωμεν τὸν δρόμον μέχρι τοῦ βασιλείου του· ἐκ τοῦ λόγου δὲ τούτου προέβη εἰς πολλὰς καὶ ἄλλας ἐρωτήσεις, περὶ

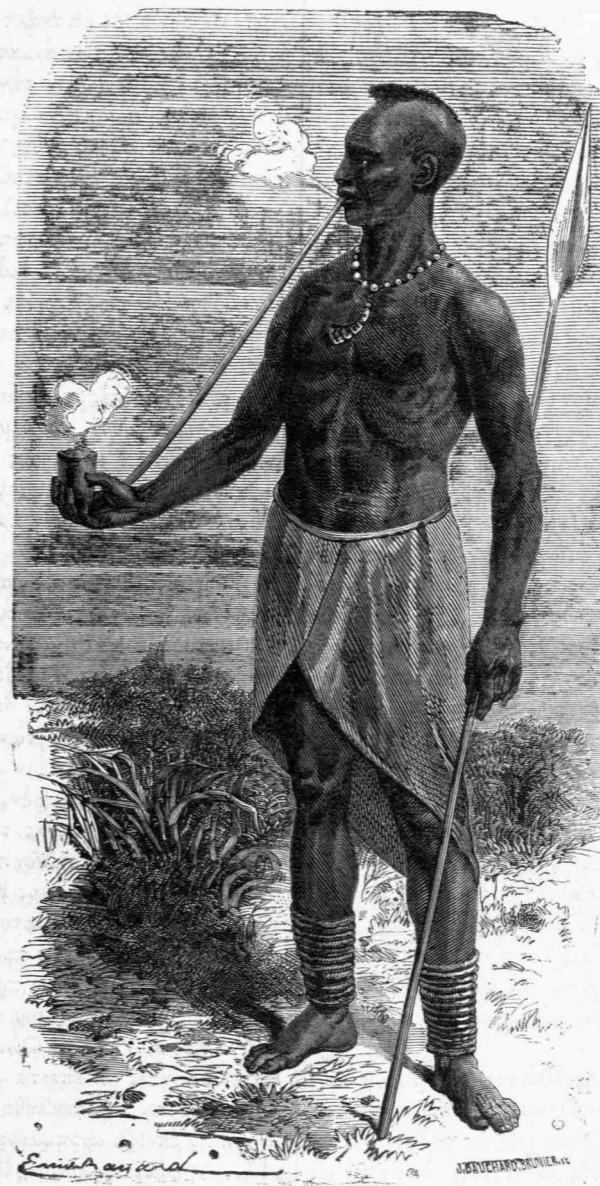
τῆς ἐκτάσεως τῆς γῆς καὶ τῶν ὑδάτων, περὶ τῆς χωρητικότητος καὶ τοῦ μεγέθους τῶν πλοίων ἅτινα ἐφέρονται τοιαῦτα μεγάλα ζῶα, ὡς ἐλέφαντας καὶ ῥινοκέρωτας, μέχρι τῶν θηριοτροφείων ἡμῶν. Ἐθαύμασε δὲ μεγάλως καὶ ὅτε τῷ εἶπομεν ὅτι ὁ τόπος ἡμῶν ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τοῦ βασιλείου του, καίτοι ἡμεῖς ἤλθομεν ἀπὸ νότου ἵνα μεταβῶμεν εἰς τὴν Οὐγάνδαν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ὥρα παρήρχετο ταχέως ἐν τοιαύταις συνομιλίαις, καὶ ὁ ἥλιος ἤγγιζε πρὸς τὴν δύσιν, ἐ-

δέησε νὰ φροντίσω καὶ περὶ τῶν καταλυμάτων τῆς συνοδίας μου. Ἐσκηνώσαμεν λοιπὸν ἔξωθεν τῶν ἀνακτόρων, καθ' ἣν ἀδειαν εἶχομεν λάβει, εἰς θέσιν ἀφ' ἧς ἐφαίνετο ἡ λίμνη τῆς ὁποίας ἡ ὄψις μᾶς κατέβηλεξεν. Εἰς δὲ τῶν βασιλοπαίδων, εἰς ὃν ἐπετράπη ἡ ἐφ' ἡμῶν ἐπιτήρησις, μύλις ἰδὼν με καθήσαντα εἰς τὴν σιδηρᾶν μου θρονίδα, ἔτρεξε νὰ περιγράψῃ εἰς τὸν πατέρα του τὸ θαυμάσιον τοῦτο πρωτοφανὲς πρᾶγμα· καὶ εὐθύς μοὶ ἔρχεται πρόσκλησις νὰ μεταβῶ εἰς τὰ ἀνάκτορα ἄνευ ἀναβολῆς, ἵνα δείξω τὸν λευκὸν ἄνθρωπον (Βουαζούγγου) καθήμενον ἐπὶ τοῦ θρόνου του, ἐν ὅλη ἡ δηλαδὴ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ τῆν ὁποίαν προσέκτα ἐκ τοιοῦτου τιμητικῆς καθίσματος Ἰπήκουσα, ἂν καὶ ὄχ εὐαρέστως, διότι ἐμελλε πάλιν νὰ διαταραχθῇ ἡ ἡσυχία μου· ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ὁ περιχαρὴς θαυμασμός τοῦ βασιλέως, καὶ ἡ μετὰ νοημοσύνης περιέργειά του, τέλος δὲ καὶ ἡ μεταξὺ ἡμῶν καθισταμένη ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη, μὲ ἀπέ-

τοῦτον. «ὦ! αὐτοὶ οἱ Βουαζούγγου, ἀνέκραζεν ὁ βασιλεὺς κινῶν τὴν κεφαλὴν, καὶ τί δὲν εἰξεύρουσιν αὐτοὶ οἱ Βουαζούγγου! Τὰ πάντα εἶναι ἱκανοί!»

Ἐλαβον ἀφορμὴν ν' ἀναφέρω περὶ τῆς δεισιδαιμονίας τῶν Βουαζούμπα, μὴ θελόντων νὰ δώσωσιν εἰς ἡμᾶς γάλα. Φοβοῦνται, ὡς φαίνεται, μὴ πάθωσι βλάβην τινὰ τὰ κτήνη των ἐκ τῆς ἐπηρείας ἀνθρώπων τραγόντων χοίρους, ἰχθύας, ὄρνιθας καὶ κυάμους τινὰς ὀνομαζομένους μαχάραγκας, καὶ ἔπειτα πινόντων τὸ γάλα τῶν δαμάλεων των ἢ τῶν αἰγῶν. Ὁ βασιλεὺς μοὶ προσέθεσεν ὅτι αἱ τοιαῦτα ἰδέαι ἐπικρατοῦσι μὲ-

Αὐτόχθον κάτοικος τοῦ Καρακαίου.

νον μεταξύ τῶν πτωχοτέρων τάξεων, ἀλλ' ὅτι ἀσμένως θὰ παρέχη εἰς ἡμᾶς τὸ καθημερινὸν γάλα μιᾶς τῶν δαμάλεων του.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὸ στρατόπεδόν μου, ἔμαθον ὅτι ὁ βασιλεὺς ἔστειλε πρὸ μικροῦ καὶ ἄλλον ζυθὸν ἐκ τοῦ ἐξαίρετου ἐκείνου· ὅλοι δὲ οἱ ἀνθρωποὶ μου ἦσαν διὰ ταύτας ὄλας τὰς εὐνοίας φαιδρότατοι. Ἀδιακόπως ἐκομίζοντο εἰς ἡμᾶς αἶγες, δαμάλεις καὶ κότται, συνεπεία διαταγῶν τοῦ βασιλέως στελλομένων πανταχοῦ, ὅπως μὴ μᾶς λείψῃ τίποτε· τοῦτο δ' ἐξηκολούθησεν ὅλον ἓνα μῆνα, καθ' ὃν δὲν ἐδαπανήσαμεν ἢ μικρὰ πράγματα (υἰαλίους κόκκους, ἐννοεῖται), καὶ ταῦτα διὰ σῖτον καὶ βανάνας, μόνον ἐδώδιμα διὰ τὰ ὁποῖα δὲν ἐβλέπομεν προθυμίαν ἰκανήν.

Ἐν τούτοις, οἱ ἀνθρωποὶ μου ῥιγοῦν ἐκ τῶν ἀνέμων οἴτινες πνέουσιν ἀπὸ βορρᾶ, καὶ ἐν τῇ ἀμαθείᾳ των νομίζουν ὅτι ἤδη εὐρισκόμεθα πλησίον τῆς Ἀγγλίας, τοῦ μόνου ὑπερβορείου τόπου περὶ οὗ ἐπὶ ζωῆς των ἠκουσαν.

26 νοεμβρ.— Μαθὼν ὅτι θὰ ἦτο ἀπρεπὲς ἂν ἔσπευδον νὰ ἀποτίσω τὰ διόδια τέλη πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ὅμως θέλων ν' ἀποδείξω τὴν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην μου, ἐσκέφθην νὰ τῷ προσφέρω ἐν πολύκροτον πιστόλιόν μου. Δὲν εἶχεν ἰδῆ πώποτε τοιοῦτο πρᾶγμα, καὶ ἐξεπλάγη ὅτε τὸ παρουσίασα εἰς αὐτόν. Τὸν εὖρον καθήμενον εἰς τὸ ἰδιαίτερόν του οἶκμα, τοῦ ὁποίου ἐθαύμασα τὴν καθαριότητα, σχετικῶς δὲ καὶ τὴν κομψότητα καὶ εὐταξίαν. Ἡ στέγη ὑποβαστάζεται ὑπὸ στύλων κανονικωτάτων, ἐπὶ τῶν ὁποίων κρέμονται τρόπαια δοράτων καὶ ἀκοντίων, τὰ μὲν ἔχοντα τὰς λαβὰς σιδηρᾶς καὶ τὰς αἰχμὰς ὀρειχαλκίνας, τὰ δὲ τὰς αἰχμὰς σιδηρᾶς καὶ τὰς λαβὰς ξυλίνας, ὅλας ἐπεξεργασμένας ἐντέχνως. Τὸ ζήτημα τοῦτο διαιρεῖται εἰς δύο μέρη ἄνισα ὑπὸ μεγάλης τινὸς ψιᾶθου, λίαν ἐπιτηδείως πεπλεγμένης μετὰ χαριέντων σχεδιασμάτων. Τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην μοὶ ἀνταπέδωκεν ὁ Ρουμανικός, ἔλθων μετὰ τοῦ Ἰννανάγου εὐθὺς μετὰ μεσημβρίαν, ἀλλὰ διὰ πολιτικὸν ὅλως σκοπὸν. Ὁ βασιλεὺς ἦλθε νὰ ζητήσῃ παρ' ἡμῶν ἕνα, διὰ τῆς μαγείας δυνάμει τῆς ὁποίας εὖρομεν τὸν δρόμον ὄλου τοῦ κόσμου, οὐδὲν ἄποπλανώμενοι, κατορθώσωμεν τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ροκέρου, διαμένοντος εἰς ὄρος τι ἄνωθεν τοῦ Κιταγγούλα ποταμοῦ. Οἱ δύο ἡγεμόνες ἐξηπλήθησαν εἰς τὰς θρονίδας ἡμῶν οἰνοὶ αἰσθανόμενοι ἐπ' αὐτῶν ἀνέκφραστον ἀνάπαυσιν, καὶ ἰδοὺ τί μοὶ διηγήθησαν.

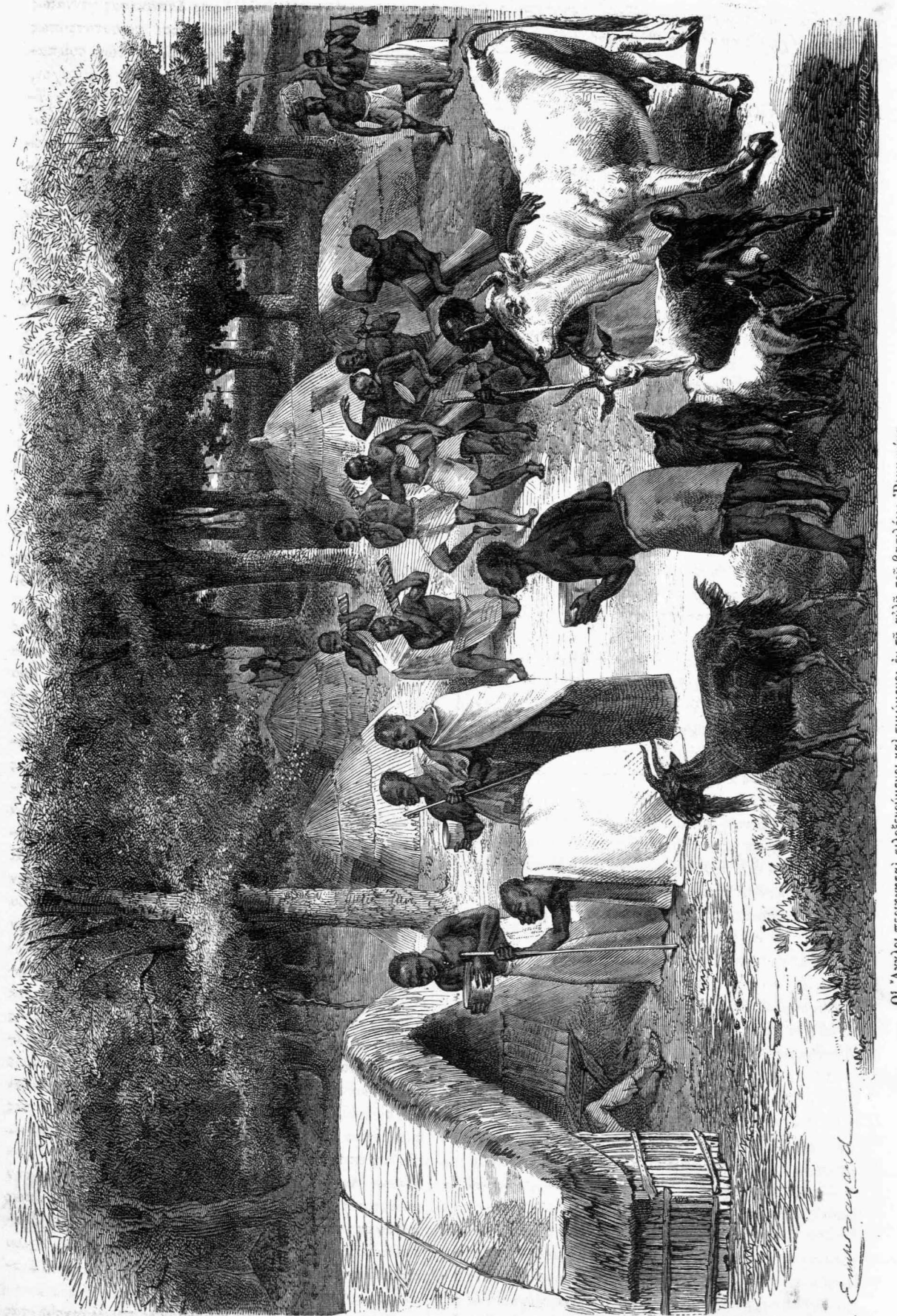
Δαγάρας ὁ πατὴρ αὐτῶν, πρὶν ἀποθάνῃ ἐκ τοῦ ἐσγᾶτου γήρατος, εἶπεν ἀπερισκέπτως εἰς τὴν μητέρα τοῦ Ροκέρου, ὅτι αὐτὸς, καίτοι νεώτατος τῶν υἱῶν του, εἶχεν ἕξοχα μονάρχου προτερήματα. Τοῦτο ἀκούσασα ἡ φιλοδόξος βασίλισσα, ἐνέβαλεν εἰς νοῦν τοῦ υἱοῦ τῆς τὴν ἰδέαν ὅτι αὐτὸς ἔμελλε μίαν ἡμέραν νὰ βασιλεύσῃ, ἐναντίον τοῦ νόμου καθ' ὃν κληρονομεῖ τὸν θρόνον ὁ πρωτότοκος τῶν υἱῶν. Ὁ Δαγάρας ἀφῆκε τοὺς τρεῖς τούτους υἱοὺς ἐκ τριῶν γυναικῶν· ἕκαστος αὐτῶν εἶχεν ἄλλην μητέρα· εὐθὺς λοιπὸν μετὰ θάνατόν του ἠγέρθη ἡ περι διαδοχῆς ἕρις· ὁ Ἰννανάγης συνετάχθη μετὰ τοῦ Ρουμανίκα, καὶ ὁ Ροκέρος ἀπεδιώχθη ὑπὸ τῶν δύο πρεσβυτέρων ἀδελφῶν του. Ἀλλ' ἦτο ἰσχυρὸς, ἐπειδὴ εἶχεν ἀποκτήσει ὀπαδοὺς πολλοὺς ὑπὸ συμπαθείας πρὸς αὐτὸν φυσικῆς ἢ καὶ ὑπὸ φόβου, καὶ, ὡς φαίνεται, θὰ τοὺς ἐνίκα ἐπὶ τέλους, ἐὰν δὲν ἐπέξῃ-

χέτο ὑπὲρ αὐτῶν ὁ Μουσᾶς, ὅστις δαπανήσας γενναίως ὅσον εἶχεν ἐλεφαντόδοντα, ἀπέκτησε τοιοῦτοτρόπως τὴν σύμπραξιν τῶν ἐν Κούφρω δούλων τῶν συμπατριωτῶν τοῦ Ἀράβων. Οὗτοι οἱ κραταῖοι σύμμαχοι, ἔχοντες ὅλοι πυροβόλα, καὶ γινώσκοντες τὴν χρῆσιν αὐτῶν, περιώρισαν τὸν Ροκέρον πρὸς τὸ παρόν· ἀλλ' ὅμως οὗτος ἐπιμένει εἰς τοὺς φιλοδόξους σκοποὺς του, καὶ ἐπειδὴ ἐνδέχεται νὰ ἐπιχειρήσῃ πάλιν τὴν πραγματοποίησιν αὐτῶν ἀφοῦ ἀναχωρήσωσιν οἱ Ἀράβες, ὁ βασιλεὺς ἐπικαλεῖται τὴν μαγικὴν ἡμῶν ἐπιτήμην πρὸς ἐξόντωσιν τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς ταῦτα ἀπνητήσαμεν ἐν πάσῃ ταπεινότητι, ὅτι δὲν εἶχομεν τὴν ὑπερφυσικὴν δυνάμιν ἣν ὑπέθετεν εἰς ἡμᾶς. Νομίσας τότε ὁ βασιλεὺς ὅτι δὲν ἠθέλαμεν νὰ πράξωμεν, διότι ἐπρόκειτο περὶ ἀδελφοῦ του, ἤλλαξε λόγους· εἶπεν ὅτι δὲν ἠθελε νὰ γίνῃ ἀδελφοκτόνος, ἐπειδὴ τοῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὰ ἦθη τοῦ τόπου, ἀλλ' ὅτι ἂν καταρθοῦμεν νὰ παραδώσωμεν τὸν Ροκέρον εἰς αὐτόν, θὰ ἐσέβετο μὲν τὴν ζωὴν του ὡς καὶ τὴν ἐλευθερίαν του, α μόνον δὲ θὰ τοῦ ἐξώρυτε τοὺς δύο ὀφθαλμοὺς, ὅπως » μὴ δύναται τοῦ λοιποῦ νὰ βλάψῃ. »

Θέλων νὰ στρέψω τὴν ὀμιλίαν εἰς ἄλλο προκείμενον ἦττον ἀκροσφαλές, ἀνέφερα εἰς αὐτόν περὶ τῆς ἄβυσσινῆς καταγωγῆς του. Τῷ εἶπον ὅτι οἱ Ἀβυσσιννοὶ ἐπρέσβευαν τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὅτι τὴν αὐτὴν ταύτην θρησκείαν θὰ εἶχαν καὶ οἱ Βουαχούμα, ἂν δὲν ἔχονταν τὰ ἔγνη τῶν θεῶν παραδόσεων μεταναστεύσαντες. Ἐπῆλθε δὲ τότε μακρὰ συζήτησις ἱστορικὴ καὶ θεολογικὴ, ἐξ ἧς ὁ βασιλεὺς ἐφάνη πειθόμενος, μάλιστα δὲ καὶ συναινῶν νὰ μοὶ δώσῃ δύο ἐκ τῶν υἱῶν του, ἵνα παραλάβω αὐτοὺς εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐκπαιδεύσω. Δὲν ἠδύνατο δὲ νὰ ἐννοήσῃ πῶς ἡμεῖς, ἀφοῦ εἶχομεν τόσα νὰ δαπανῶμεν, καὶ ἐπομένως ἤμεθα τόσον πλούσιοι, ἀνελάθομεν τόσους κόπους ὁδοιπορικοὺς, ἀντὶ νὰ καθήμεθα ἀπολαύοντες ἐν ἀναπαύσει τῶν ἀγαθῶν ὧν ἐβρίθωμεν. Ἐξήγησα εἰς αὐτόν ὅτι χορταίνοντες ἐκ τῶν ἀγαθῶν ὄλων τούτων, ἐπαύσομεν τοῦ νὰ θεωρῶμεν τὰ τρώγειν καὶ πίνειν καὶ κοιμᾶσθαι ὡς εὐδαιμονίαν· οὔτε δ' ἔχοντες χρεῖαν νὰ ἐμπορευώμεθα μετὰ τὴν ἀπόκτησιν τοῦ πλοῦτου τὸν ὁποῖον συνηθροῖσαμεν, ἐδόθημεν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, εἰς τὴν μελέτην τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ, ὡς μόνον σκοπὸν τῆς λοιπῆς ἡμῶν ὑπάρξεως. Κολακεύων δὲ τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὰ συμφέροντά του, προσέθεσα ὅτι μᾶς εἴλκυσε ἕως εἰς αὐτόν καὶ ὁ πόθος τοῦ νὰ γνωρίσωμεν τοιοῦτον κραταῖον μονάρχην, ὡς καὶ ἡ ὠφέλεια τοῦ ν' ἀνοιχθῇ πρὸς βορρᾶν ὁδὸς, διὰ τῆς ὁποίας θὰ ἠδύνατο νὰ ἔρχωνται μέχρι τοῦ Καρακαίου τὰ πολυτιμώτατα προϊόντα τῆς εὐρωπαϊκῆς βιομηχανίας καὶ οἱ ἀνθρωποὶ οἱ λευκοί. Ταῦτα ἐπροξένον εἰς τὸν Ρουμανίκαν ἄκραν ἀγαλλίασιν. — Ἀφοῦ λοιπὸν ἦλθετε διὰ νὰ ἰδῆτε ἐμὲ καὶ τὴν χώραν μου, εἶπε, θὰ σᾶς προμηθεύσω πλοιαρία ὅπως περιελθῆτε τὴν λίμνην, καὶ μουσικοὺς ὅπως σᾶς διασκεδάσωσιν ἐπὶ τοῦ περιπάτου τούτου. Ἡ μόνη μου ἐπιθυμία εἶναι νὰ εὐαρεστηθῆτε ἐκ τῆς παρ' ἐμοὶ διαμονῆς.

Ποῖν δὲ ἀναχωρήσῃ, ὁ μονάρχης περιειργάσθη τὰς ἐν τοῖς βιβλίοις ἡμῶν ζωγραφίας, τὰς κλίνας, τὰ κιβώτια, καὶ ἐν συντόμῳ πᾶν ὅ,τι εἶχομεν, λεπτομερῶς, ἀπορῶν καὶ ἐξιστάμενος.

Ἐκ τῶν Ἀράβων εἶχον μάθει ὅτι αἱ γυναῖκες καὶ

Οἱ Ἀγγλοὶ περιηγηταὶ φιλοξενούμενοι καὶ τιμώμενοι ἐν τῇ αὐτῇ τοῦ βασιλέως Ρουμανίκα.

αἱ κόραι τοῦ βασιλέως τούτου ὑπεβάλλοντο εἰς ἰδιαίτερον σιτευτικὴν διαίταν, παχυνόμεναι ὑπερμέτρως. Θέλων νὰ βεβαιωθῶ περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ἐπε-

σκέφθην πρὸς τὴν ἐσπέραν τὸν Βουαζεζέρου, πρεσβύτερον τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ρουμανίκα, ὅστις, ἐπειδὴ εἶχε γεννηθῆ πρὸ τῆς ἀναβάσεως τοῦ πατρὸς του εἰς τὸν θρό-

νον, ἐξηρέθη τῆς διαδοχικῆς τάξεως. Οἱ Ἄραβες δὲν μ' εἶπαν ὑπερβολὴν. Εἰσελθὼν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Βουαζεζέρου, εὔρον τὸν γέροντα καὶ τὴν πρωτίστην τῶν γυναικῶν του καθημένους πλησίον, εἰς ἐδώλιον ἐκ χόματος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν φυτωμένα χόρτα, ἐν μέσῳ τροπαίων ἐκ τῶζων καὶ ἀκοντίων καὶ ῥοπαλίων, κρεμαμένων εἰς τοὺς στύλους τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν στέγην. Ἐνώπιον αὐτῶν, ἔκειντο χαμαὶ πολλὰ ἀγγεῖα ζύλινα πλήρη γάλακτος. Ἡ πολυσαρκία τῆς γυναικὸς του ὑπερβαίνει πᾶσαν ιδέαν· καὶ ὁμοῦ φαίνεται ὅτι ὑπῆρξε ποτε ὠραία πολὺ. Νὰ σταθῇ ὀρθία τὴν ἦτο ἀδύνατον· θὰ ἠμποδίζε τὴν ἰσορροπίαν τοῦ σώματός της καὶ μόνον τὸ βάρος τῶν βραχιόνων, διότι ἀπὸ τῶν κλειδώσεων τῶν ἐκρέμαντο ὡς ζύμαι ὄγκοι σαρκὸς ἀφθόνου καὶ πλαδαράς.

Ὁ ἡγεμὼν καὶ οἱ υἱοὶ του, ὠραῖον ἔχοντες οὗτοι τὸν ἀβυσσινὸν τύπον, μᾶς ὑπεδέχθησαν ἀληθῶς εὐγενικώτατα. Ἀκούσαντες περὶ τῶν ζωγραφιῶν ἡμῶν, περιεργάστησαν αὐτὰς μετὰ πλείστης τέρψεως, μάλιστα δὲ τὰς εἰκονίζουσας ζῶα, ἅτινα ἐκάλουν ἐξ ὀνόματος βάλλοντες μεγάλους γέλωτας. Ἡρώτησα εἰς τί ἐχρησίμευαν ἐκεῖνα ὅλα τὰ ἀγγεῖα τοῦ γάλακτος περὶ αὐτοῦς. Ὁ Βουαζεζέρου ἀνέλαβε πάραυτα τὴν ἐξήγησιν, καὶ δείξας μοι τὴν σύζυγόν του, — Ἐκ τούτου, εἶπεν, ἀποκτᾶ ὅλην αὐτὴν τὴν εὐσαρκίαν· ποτίζοντες ἀδιακόπως γάλα τὰς γυναικὰς ἡμῶν, ἀπὸ τῆς τρυφερωτάτης αὐτῶν ἡλικίας, τὰς καθιστῶμεν ἀξίας ἡμῶν τε καὶ τοῦ ἡμετέρου βαθμοῦ.

Ἄκρως εὐηρέστησαν εἰς τὸν Ῥουμανικὸν τὰ μικρὰ πρὸς αὐτὸν δωρὰ μου· λέγω μικρὰ, διότι ὀλίγιστα πράγματα μοῦ ἀπολείπονται μετ' ὅσας ὑπέστημεν καθ' ὄδον ἀρπαγὰς καὶ βραδυπορίας. Ἡγνῶει πῶς νὰ μοὶ παραστήσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του· αἰσχύνεται, εἶπεν, ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐφοβήθη ἐκ τῆς ἐλεύσεως ἡμῶν. Θὰ πέμψῃ κήρυκα πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Οὐγάνδας, ὅπως τῷ ἀναγγεῖλῃ ὅτι ἔχομεν σκοπὸν νὰ μεταβῶμεν καὶ παρ' αὐτῷ, καὶ συστήσῃ ἡμᾶς ὡς προσενηθέντας λίαν καλῶς πρὸς ὅλους τοὺς ἡγεμόνας ὅσους ἐπεσκεύημεν. Τοῦτο ἄλλως τε ἀπῆται, ὡς εἶπε, καὶ ἡ ἐθιμοταξία· ἀνευ δὲ τῆς προηγουμένης συστάσεως ταύτης, θὰ μᾶς ἠμποδίζαν κατὰ πᾶν βῆμα, ἐνῶ εἰς λόγος του ὑπὲρ ἡμῶν θὰ ἐξομαλύνῃ πᾶν πρόσκομμα, ἐπειδὴ ἀπολαύει ἄκρας ἐμπιστοσύνης εἰς τὴν Οὐγάνδαν. Ἀληθῶς μὲν θὰ χάσωμεν ὡς ἐκ τούτου ἓνα μῆνα, ἕνεκα τῆς ἀποστάσεως, ἀλλὰ δυνάμεθα νὰ ἐνασχολήσωμεν τὸν καιρὸν εἰς ἐπίσκεψιν ὅλης τῆς χώρας ἐν ἀσφαλείᾳ, συνοδευόμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰννανάγου καὶ τῶν υἱῶν του. Μ' εἶπε προσέτι ὁ Ῥουμανικὸς ὅτι, ἂν μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς μου δὲν περισσεύσωσιν ἐμπορεύματα, ὡς νὰ ἔχω ἀρκετὰ διὰ τὸν βασιλέα τῆς Οὐγάνδας, δύναμαι ν' ἀρυσθῶ τοιαῦτα ἐκ τοῦ θησαυροφυλακίου του. Θέλει δὲ καὶ νὰ μᾶς συνοδεύσῃ μέχρι τῶν μεθορίων τῆς Οὐγάνδας, ἢ αὐτὸς, ἢ ὁ Ἰννανάγης, χάριν προφυλάξεως κατὰ τοῦ Ῥοκέρου.

(Τὴν συνέχειαν προσεχῶς.)

Ὅσακις σοὶ συμβῆ δυστύχημά τι, σκέφθητι καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι εἶσαι συναίτιος τῶν περιστάσεων αἰτίνας τὸ παρήγαγον, ἂν ὄχι καθ' ὅλα, ἀλλὰ κατὰ μέγιστον μέρος.

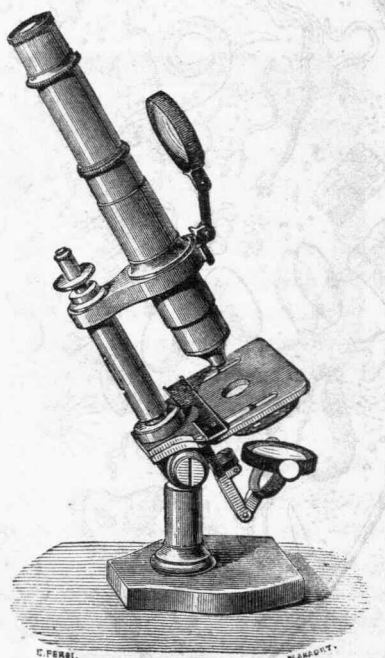
Ο ΑΘΕΩΡΗΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ.

ΜΙΑ ΣΤΑΓΩΝ ΓΥΑΤΟΣ.

Εἰς τὸν κόσμον ὅπου μᾶς ἔθεσεν ὁ Θεός, οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν βλέπουσι τὸ ἀπειροστόν μόνον μέρος τῆς δημιουργίας του. Ἀπείρους ἄλλους κόσμους δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἕνεκα τῆς ἀποστάσεως αὐτῶν, καίτοι μεγίστους, ἢ ἕνεκα τῆς μικρότητος αὐτῶν, καίτοι κειμένους πρὸ τῶν ὀμμάτων ἡμῶν.

Ὁ ἄνθρωπος φερόμενος ὑπὸ φιλομαθείας κατεσκεύασε τηλεσκόπια, δι' ὧν ἐξέτεινε τὴν δύναμιν τῆς ὁράσεώς του μέχρι τοῦ νὰ διακρίνῃ ἀναρίθμητα ἄλλα οὐράνια σώματα, πολλὴ ἀπωτέρω τῶν ὅσα βλέπομεν διὰ τῶν γυμνῶν ὀφθαλμῶν· καθόσον δὲ τελεοποιούνται τὰ ὀπτικά ἐργαλεῖα, ἀναλύπτονται ἀπωτέρω καὶ ἄλλα, καὶ ἄλλα ἐπ' ἀπείρον.

Ἀφίνομεν ταῦτα· σήμερον δὲν πρόκειται περὶ αὐτῶν· σήμερον πρόκειται περὶ τῶν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν μικροτάτων τῆς γῆς ταύτης μορίων, τοσοῦτων κόσμων καὶ τούτων, περὶ ὧν πρὸ τῆς ἐφευρέσεως τοῦ μικροσκοπίου ιδέαν δὲν εἶχομεν.

Μικροσκόπιον, τὸ τολεϊότερον τῶν μέχρι ταῦδε.

Ἴδου μία σταγὼν ὕδατος· ὕδατος ὁμοῦς ὄχι καθαροῦ, ἀλλὰ ληφθέντος ἀπὸ τῆς ὄχθης ἔλους δυσώδους. Τὴν σταγὼνα ταύτην θέτομεν ἐπὶ τοῦ φακοῦ τοῦ μικροσκοπίου, προσηλοῦμεν ἔπειτα τὸν ὀφθαλμὸν ἐπὶ τῆς ἀνωτέρας ὀπτικῆς τοῦ ἐργαλείου τούτου, καὶ ὦ τοῦ ἐκπληκτικοῦ θεάματος!

Ὅφεις, ἀναρίθμητοι ὄφεις περιστροφόμενοι, ἐλισσόμενοι μετὰ γοργότητος καὶ εὐκαμψίας, φαίνονται ἐντὸς τῆς σταγῶνος ταύτης ὡς ἐγγέλους εἰς μίαν θάλασσαν. Τῶν ὄντι, τοιαύτην ἀναλογίαν ἔχει ἡ σταγὼν τοῦ ὕδατος πρὸς τὸ σῶμα τῶν ζῴων τούτων. Παρατήρησον· τὰ ζῴωια ταῦτα κυνηγοῦσιν ἄλλα τινὰ σώματα σχεδὸν σφαιρικά, μόλις μὲν διακρινόμενα ὡς μελαίνες στιγμαί, ἀλλὰ γοργότατα ἐπίσης καὶ θαυμαστότατα, καθότι δὲν βλέπεις εἰς αὐτὰ ὄργανα κινήσεως. Ὅλα τὰ ὄντα ταῦτα, δῆμιόι τε καὶ θύματα, κυνηγοῖτε καὶ ἀγρεύματα, φαίνονται ὡς κατεχόμενα

ὑπὸ μανίας· τόσον εἶναι ἀεικίνητα καὶ ἀκάθεκτα. Ἀλληλοδιώκονται, ἀλληλοτρῶγονται, καὶ ἡ πέψις τῶν γίνεται μετὰ τόσοῦ τάχους, ὥστε δὲν δύνασαι πάντοτε νὰ διακρίνῃς τίς ὁ τρώγων καὶ τίς ὁ τρωγόμενος.

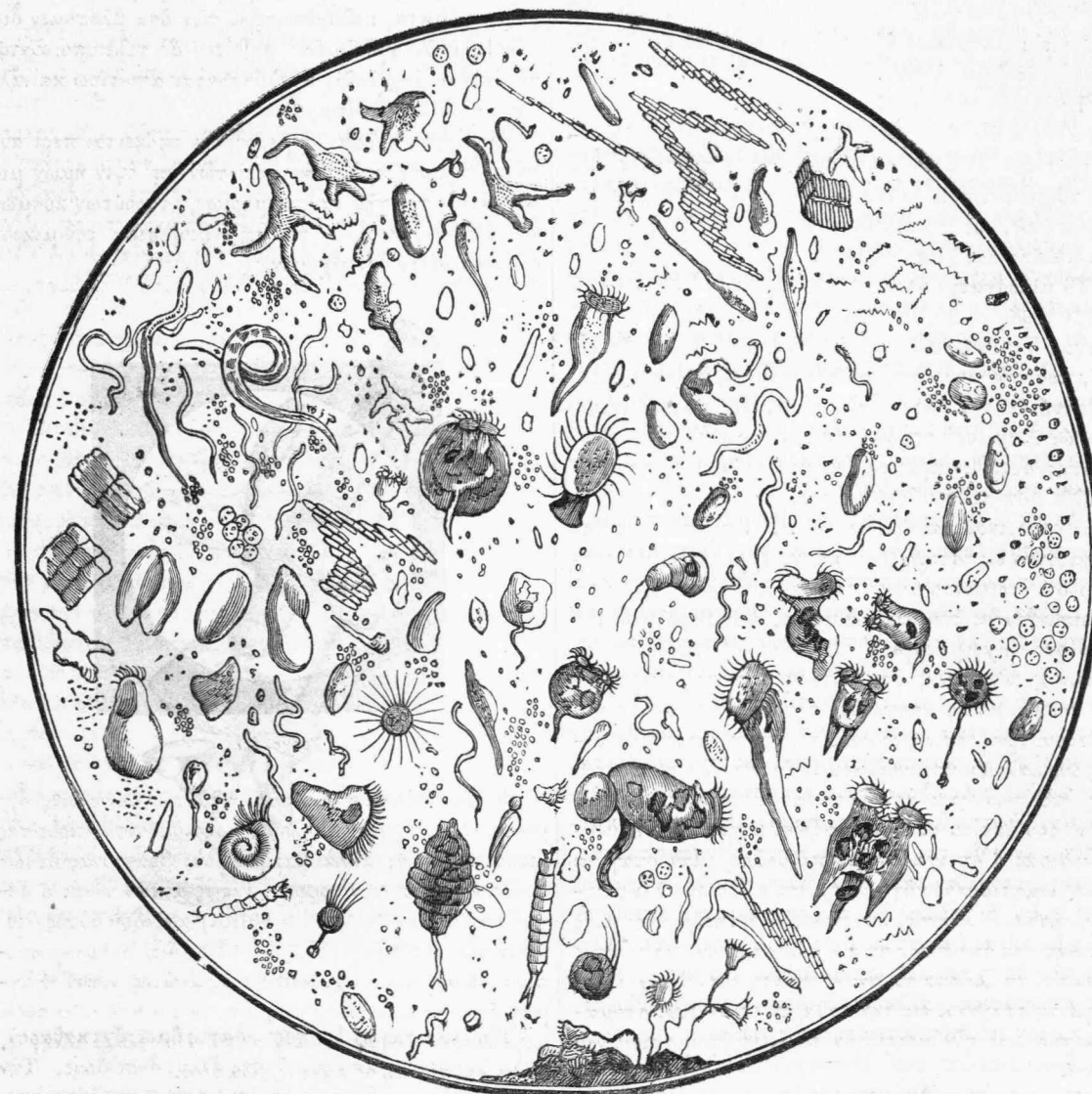
Ζαλίξεται παρατηρῶν τὰς περιδρομὰς, τὰς περιελίξεις, τὸν ἀναβρασμὸν τῶν ἐμφύχων τούτων ὄντων· διότι σημειώσον ὅτι εἰς τὴν σταγὼνα τὴν ὁποίαν παριστᾷ ἡ παρούσα εἰκὼν, ὁ σχεδιογράφος παρέλειψε χάριν εὐκρινείας τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων της.

Ἄλλως τε, εἶναι χρεῖα καὶ νὰ καταβάλῃς προσ-

πάθειάν τινα ὅπως συνειθίσῃς νὰ κρατῆς τὴν κεφαλὴν εἰς αὐτὸν τὸν φεγγίτην, ὡς οὕτως εἶπεῖν, ἢ μᾶλλον εἰς αὐτὴν τὴν θυρίδα ἣν ἠνοιξάμεν ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ διαχωρίζοντος ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἀπείρου.

Βλέπεις τὰς μικρὰς ταύτας στιγμάς περὶ ὧν εἶπομεν, καὶ τὰ ἄλλα ἐκεῖνα τὰ ερογγύλα μικρὰ σημεῖα; Ταῦτα ὅλα εἶναι ζῶα, καὶ τί λέγω ζῶα! εἶναι πλέον ἢ ζῶα.

— Ἀστείξῃσαι; ἴσως εἴπη τις· πλέον ἢ ζῶα! καὶ τί λοιπὸν εἶναι; θεοί; . . .

Σταγὼν ὕδατος θεωρουμένη διὰ τοῦ μικροσκοπίου.

— Ὅχι ποσῶς· τοῦτο δὲν ἐνοῶ· ἄπαγε! Ἄλλ' αἱ σχεδὸν ἀθεώρητοι στιγμαὶ αὐταὶ εἶναι πραγματικῶς ἀθροίσματα ζῶων, ἀληθεῖς κοινωνία φυσικαί· ὄχι μὲν ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην, ἢς εἴμεθα μέλη, καὶ ἡ ὁποία, ἐκ λογικῶν συγκειμένη ὄντων, ὑπάρχει ἐπιδεικτικῆ ἠθικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου, ἀλλὰ κοινωνίας ἔχουσαι σάρκας καὶ κοινούς σκελετούς· ἐνὶ λόγῳ, ἀληθεῖς πολύποδες.

Ἐν ἔτει 1698, εἰς τῶν πατέρων τῆς μικρογραφίας τῶν ὄντων τούτων (ὁ Leuwenhoek), παρετήρησεν ἐντὸς τῶν ἐλῶν τῆς Ὀλλανδίας τὸν ἕως τότε ἄγνωστον κόσμον τῶν κατοίκων τοῦ ἐλάδους ὕδατος. Πρῶτος

αὐτὸς, ἀληθὴς Χριστόφορος Κολόμβος τοῦ ἀθεωρήτου κόσμου, διέκρινεν εἰς αὐτὸ διαφανῆ τινα σφαιρίδια στρεφόμενα περὶ ἑαυτὰ ἀνευ αἰτίας τινὸς ὀριστῆς, ἀνευ πιθανολογίας. «Κινοῦμαι ἐπειδὴ θέλω νὰ κινηθῶ» ἰδοὺ ἡ μόνη ἀπόκρισις ἣν ἠδύνατο νὰ λάβῃ παρὰ τῶν σφαιριδίων τούτων, ἀείποτε κρυπτομένων ὑπὸ τὴν μικρὰν αὐτῶν διάμετρον.

Ἐδέησε νὰ καταβάλωσιν ὅλον τὸν νοῦν καὶ τὴν ἐπιμονὴν αὐτῶν πολλοὶ μικροσκόποι εἰς τὴν μελέτην τοῦ φαινομένου, καὶ οὕτως ἐξηκριβώσαν πράγμα τι, τὸ παραδοξότατον τῶν ὅσα ὠφθησαν ποτὲ ἐν τῇ ζωῇ τῶν ὀργανικῶν ὄντων. Εἶδον οἱ σοφοὶ οὗτοι τὸ περι-

κάλυμμα του Θυλακίτου (VOLVOX· ούτως ονόμασαν το παράδοξον τούτο ὄν), ὅτι ἀνοίγεται· καὶ ἀφοῦ ἀνοιχθῆ, ἐξέρχονται σφαιρίδια ἐγκεκλεισμένα εἰς αὐτὸ, καὶ τὰ ὅποια φαίνονται ὡς περιμένοντα τὴν στιγμήν τοῦ νὰ ζήσωσιν. Ἀφοῦ δὲ ἡ μεμβράνη ἐκπληρώσῃ ταύτην τὴν λειτουργίαν, ξηραίνεται καὶ φθείρεται· ἀλλὰ τὰ ὄντα ἄτινα ἔβαλεν εἰς τὸν κόσμον ἐξακολουθοῦν ν' αὐξάνωσιν. Ὡς δὲ προήχθησαν ἐκ ζωϊκῆς τινος ἐκρήξεως, μέλλουν ἔπειτα καὶ αὐτὰ νὰ ἐκραγῶσιν ὁμοίως, καὶ ὁμοίως νὰ δώσωσι τὴν ζωὴν εἰς τοὺς ἐγγόνους καθὼς τὴν ἔλαβον ἐκ τῶν γονέων, καὶ νὰ διαδεχθῶσιν οὕτω γενεαὶ γενεῶν μετὰ φοβερᾶς ταχύτητος μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων, ὡς ἐγένετο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς δημιουργίας.

Τινὰς τῶν Θυλακίτων, τοὺς μεγίστους, δύναται νὰ διακρίνῃ ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἄνευ μικροσκοπίου· τὸ περιεργότερον δὲ φαινόμενον τῶν ὄντων τούτων εἶναι, ὅτι κυλίσονται περὶ ἑαυτὰ ἀδιαλείπτως μετὰ μεγίστης ταχύτητος, ὡς σφαιρίδια χυνόμενα πολλὰ ὁμοῦ ἐπὶ κεκλιμένης καὶ λείας σανίδος.

Τὸ μικρότατον ὄλων τῶν ἀθεωρήτων ζωῶφιων ὅσα μέχρι τοῦδε ἀνεκαλύφθησαν ἐντὸς τοῦ ὕδατος εἶναι ἡ Μονὰς (monade)· μονὰς δὲ ὀνομάσθη ἐπειδὴ εἶναι, πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦλάχιστον, ὁ ἔσχατος ὄρος, ἡ ἀφετηρία τῆς ζωϊκῆς κλίμακος. Ἡ πλειὰς ἐκείνη τῶν ὡς ἡ ἄμμος λεπτῶν σημείων ἄτινα βλέπει ὁ ἀναγνώστης δεξιόθεν πρὸς τὰ ἄνω τοῦ σχήματος, παριστᾷ πολλὰ εἶδη τούτου τοῦ γένους. Κοινῶς, αἱ μονάδες εἶναι σφαιρικοὶ καὶ ἡμιδιαφανεῖς. Ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἐνομιζόντο ὡς ἐστερημένα πάσης ὀργανώσεως· ὑπετίθετο ὅτι ἐτρέφοντο μόνον δι' ἀπορρόφησης· ἀλλὰ τελειοποιήθηεν τοῦ μικροσκοπίου, ὁ ἐν Βερολίῳ φυσιοδίφης Ἐχρεμβέργος (Ehrenberg) ἀπέδειξε διὰ μέσων λίαν εὐφυῶν, ὅτι τὰ ζωῶφια ταῦτα, ὧν μυριάδες πολλὰ μὲν κατέχουσι τὴν ἐπιφάνειαν ἐνὸς χιλιοστομέτρου τετραγωνικοῦ, κέκτληται τέσσαρας ἑξαμάχους καλῶς διακρινομένους. Τὰ μέσα δὲ ταῦτα τοῦ Ἐχρεμβέργου ἦσαν ἀπλούστατα· ἔχυσεν εἰς τὸ ὕδωρ ἐντὸς τοῦ ὁποίου αἱ Μονάδες ζῶσι κοχενίλλην ἢ ἰνδικόν· θέσας δ' ἔπειτα ἐπὶ μικροῦ ὕδατος μίαν σταγόνα τοῦ χρωματισμένου ὕδατος τούτου πλησίον ἄλλης σαγόνος καθαροῦ ὕδατος, συνήνεσε διὰ τῆς αἰχμῆς μιᾶς βελόνης τὰς δύο σαγόνας ἀφ' ἐνὸς σημείου, καὶ οὕτως εἶδεν ὅτι τὰ ζωῶφια τὰ ἀναχωροῦντα ἀπὸ τῆς χρωματισμένης σταγόνος εἰς τὴν καθάραν εἶχον τοὺς στομάχους τῶν καὶ τὸν οἰσοφάγον πλήρεις χρωματισμένου ὕδατος.

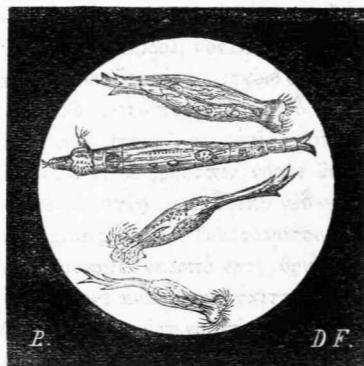
Μετὰ τὴν Μονάδα, μεγαλύτερος εἶναι ὁ Θυλακίτης, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἴπομεν. Ὁ ἀναγνώστης βλέ-

πει τοῦτον ὀλίγον κατωτέρω, πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος τοῦ κύκλου.

Τὸ Ἀειπαλῆς (vibrion), οὕτω καλούμενον ἐπειδὴ πάλαι ἀδιακόπως, παρίσταται πρὸς τὰ ἄνω τοῦ κύκλου. Ἐν ἐκ τῶν εἰδῶν αὐτοῦ ζῆ ἠνωμένον εἰς ὁμάδας κανονικῶς συγκεροτημένας, ὡς παρατηρεῖ ὁ θεατὴς παρὰ τὸ ζωῶφιον τοῦ σχήματος X.

Ὁ Πρωτεύς, ζωῶφιον εὐμεταμόρφωτον, ἀδιακόπως ἀλλάσσει σχήματα περιεργότατα, ὅποια φαίνονται πρὸς τὰ ἄνω τοῦ κύκλου ἀριστερόθεν. Ὅτε μὲν παρίσταται ὡς πέταλον ἄνθους, ὅτε δὲ ὡς ἀστὴρ, ὡς φύλλον, ὡς ὄν, κτλ.

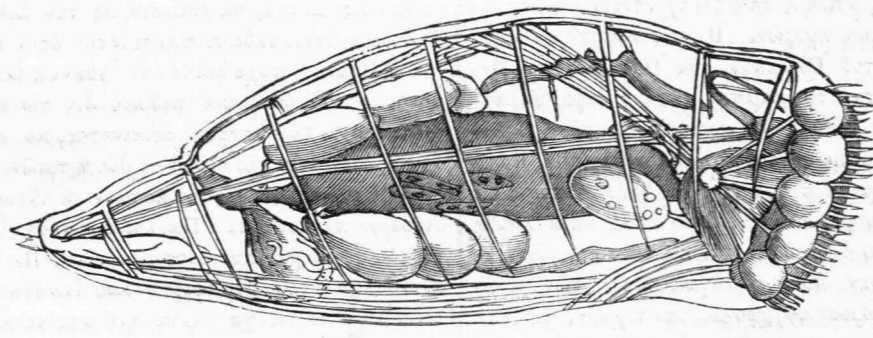
Ὁ Τροχοφόρος (rotifère) εἶναι ὡσαύτως ἀξιοπερίεργος, ἐπειδὴ αἱ μεταβατικαὶ αὐτοῦ κινήσεις φαίνονται γινόμεναι διὰ δύο τροχῶν ὡς οἱ τῶν ἀτμοπλῶων. Τὸ ζωῶφιον τούτου παρέσχε πολλὴν ἀσχολίαν εἰς τοὺς μικροσκόπους, θελήσαντας νὰ μελετήσωσι καλῶς τὰς κινήσεις του· οὗτοι τέλος ἀπεφάνθησαν ὅτι ἡ στροφικὴ κίνησις εἶναι ἀπάτη ὀπτική, προερχομένη ἐκ τῆς ταχύτητος μετ' ἧς κινεῖ τὰς κεραίας δι' ὧν εἶναι ὀπλισμένη ἡ κεφαλή του. Ἰδοῦ αὐτὸ ἀκριβέστερον ἐσχεδιασμένον.

Τροχοφόροι.

Οἱ Πολύποδες τῶν αὐτῶν τούτων ζωῶφιων, ὅχι μόνον πόδας ἔχουσι πολλοὺς, χρησιμεύοντας πρὸς τὰς κινήσεις αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ μακροὺς βραχίονας δι' ὧν συλλαμβάνουσι τὴν τροφήν. Εἰς ἐξ αὐτῶν εἶναι ὁ Δινοβλέφαρος (vorticella senta)· καὶ ἰδοῦ αὐτὸς μετ' ὄλων τῶν ἐντοσθίων του, ἠΰξημένος διὰ τοῦ μικροσκοπίου εἰς μέγεθος 144,400 φορές ἀνωτέρω τοῦ πραγματικοῦ. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν τῷ μικροσκοπικῷ μεγέθει δὲν ἐννοεῖται μόνον τὸ μήκος καὶ πλάτος, ἀλλὰ καὶ τὸ πάχος παντὸς σώματος.

Τέλος, ἐκ τῶν παντοίων σκωλήκων τοὺς ὁποίους βλέπει ὁ θεατὴς ἀριστερόθεν τοῦ κύκλου, οἱ μὲν λεπτότεροι

Δινοβλέφαρος (vorticella senta) ἠΰξημένος 144,400 φορές.

προάγονται ὑπὸ τοῦ ἐφαρμομένου ὄξους, οἱ δὲ παχύτεροι, ἐγγέλυες τῆς ζύμης καλούμενοι, γεννῶνται ἐν τῇ κόλλᾳ τοῦ κοινῶς λεγομένου προζυμίου. Ἐντὸς τῶν σκωλήκων τούτων διακρίνεται ἐντερόν τι σπειροειδές, κατέχον ὄλον αὐτῶν τὸ μήκος· ἐὰν δὲ θέσῃ τις ἓνα ἢ πολλοὺς τῶν ἐγγελύων τούτων μεταξύ δύο ὑάλων, καὶ συμπιέσῃ αὐτοὺς, ὁ ἐγγελὺς διαρρήγνυται, καὶ τότε ἐκτυλίσσεται πάραυτα τὸ ἐντερόν του εἰς πολλοὺς ἐγγέλυας μικροὺς, ὅλους ἀσπαίροντας ὡς ἡ μήτηρ των.

Ἄλλ' ὅμως, μὴ ὑπολάβῃ τις ὅτι ἅπαντα τὰ ἐν τῷ κύκλῳ παριστάμενα ζωῶφια εὐρίσκονται ἐντὸς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς σαγόνος ὕδατος. Τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν ζῶσι μόνον κατὰ τινὰ ὄραν τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὰ δὲ ἅπαντων μόνον εἰς τινὰς τόπους, καὶ ἀπαιτεῖται νὰ ἔχη ὁ μικροσκόπος μεγάλην ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν πρὸς ἀνακάλυψιν τινῶν ἐξ αὐτῶν, ἐνῶ εἰς ἄλλας σταγόνας μυρμηκίζουσιν ἅπειρα ὁμοῦ. Ὁ Τροχοφόρος, παραδείγματος χάριν, εὐρίσκεται μόνον ἐντὸς ὕδατος λιμνάσαντος εἰς ὑδρορρόην στέγης.

Οἱ μικροσκόποι εἰκάζουσιν ἐκ τῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας ἀπήνησαν εἰσδύσαντες μέχρι τῆς Μονάδος, ὅτι πολὺς θὰ παρέλθῃ χρόνος ἕως οὗ προδῶσι περαιτέρω αὐτῆς· ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὴ ἡ Μονὰς ἀπέχει ἴσως πολὺ ἀπὸ τοῦ κυρίου λεγομένου μοριακοῦ κόσμου (monde moléculaire). Τῶντι, ὁ ἀμφιβληστροειδῆς χιτῶν τοῦ ὀφθαλμοῦ δέχεται ἐντυπώσεις ἐκ τῆς κινήσεως τῶν ἀκτίνων τοῦ φωτός, τούτέστι διακρίνει ἐντελῶς παλμούς αὐτοῦ τόσο λεπτούς, ὥστε ἡ εὐθεῖα γραμμὴ τοῦ τόξου των δὲν ὑπερβαίνει οὔτε τὸ ἑκατομμυριοστὸν ἐνὸς χιλιοστομέτρου! Ἡ διάσπασις τῶν κυματισμῶν τοῦ πρασίνου, τὴν ὁποίαν διακρίνουσιν ἐναργέστατα οἱ εἰς τὰ ὀπτικά φαινόμενα ἐνασχολούμενοι, ἔχει μήκος τόσο μικρότερον τοῦ μήκους τῆς Μονάδος, ὅσον μικρότερα εἶναι μίαν Μονάδα πρὸς ἓνα Ἐλέφαντα! Βλέπετε λοιπὸν ὅτι πολὺ εἰσέτι ἀπέχομεν τῶν ὄντων ὧν τὸ μέγεθος δύναται νὰ ἰσομετρηθῆ πρὸς τὸ μήκος ἐνὸς κυματισμοῦ τοῦ φωτός. Τί δ' ἐπέκεινα καὶ τούτων; Τὸ ἄγνωστον· νῦξ βαθυτάτη, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ μέχρι τοῦδε μικροσκόπια δὲν δύναται νὰ εἰσδύσωσιν· ἴσως ὅμως ἀνακαλυφθῶσιν ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ καὶ ἄλλα ὑπὸ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν.

(Τὴν συνέχειαν εἰς ἄλλο φυλλάδιον.)

Αἱ Αἰθναὶ ἐπὶ τοῦ ἀποστόλου Παύλου.

Συνοδοποιρῶν ὁ Παῦλος μετὰ τῶν πιστῶν Βεροιωτῶν, ἀπέπλευσεν ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Ἀθήνας. Ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Φαλήρου ἢ τοῦ Πειραιῶς, ὁ πλοῦς ἀπαιτεῖ ὄχι περισσοτέρας τῶν τριῶν ἢ τεσσάρων ἡμερῶν. Ἡ ναὺς ἀκτοπλοεῖ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Ὀλύμπου, τῆς Ὀσσης καὶ τοῦ Πηλίου· παραλλάσσει τὰς καμπὰς τῆς ἐνδοτέρας θαλάσσης ἢ νῆσος Εὐβοία διαχωρίζει ἀπὸ τῆς τοῦ Αἰγαίου, καὶ διαπορθμεύει τὸν μοναδικὸν Εὐριπτον. Κατὰ πᾶσαν λοξοδρομίαν προσεγγίζει ὁ θαλασσοπόρος εἰς τὴν ὄντως ἁγίαν γῆν ἐκείνην, ὅπου ἅπαξ ἀπεκαλύφθη ἡ ἐντέλεια, ὅπου ὁ ἰδεώδης τοῦ καλοῦ τύπος ἐγένετο πρᾶγμα, τὴν γῆν ὅπου τὸ εὐγενέστατον τῶν γενῶν τοῦ ἀνθρώπου ἴδρυσεν συγχρόνως τὴν τέχνην, τὴν ἐπιστήμην, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν πολιτικὴν. Βεβαίως, ὁ

Παῦλος, προσεγγίζων εἰς τὴν γῆν ταύτην, δὲν ἠσθάνθη τὴν οἰομένην υἱκὴν ἐκείνην στοργὴν, ἣν πᾶς ἄνθρωπος εὐπαιδευτος ἔκτοτε ἠσθάνετο ἀπτόμενος τοῦ σεπτοῦ ἐδάφους τῆς Ἀττικῆς. Ὁ Παῦλος ὑπῆρχεν ἄλλου κόσμου ἄνθρωπος· τούτου ἡ σεπτὴ καὶ ἁγία γῆ ἔκειτο ἀλλοχού.

Ἡ Ἑλλάς δὲν εἶχεν ἀνορθωθῆ πλέον ἀπὸ τῶν δεινῶν τραυμάτων ἅτινα ὑπέστη κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας. Αἱ ἀριστοκρατικαὶ αὐτῆς φυλαὶ εἶχον κατασπαράξει ἀλλήλας ὡς οἱ υἱοὶ τῆς γῆς· οἱ Ῥωμαῖοι τέλος τὰς εἶχον ἐξολοθρεύσει· εἶχον ἐκλείψει σχεδὸν ὅλαι αἱ παλαιαὶ οἰκογένειαι. Αἱ ἀρχαῖαι πόλεις τῶν Θεσβῶν, τοῦ Ἄργους, κατήνησαν χωρία πενιχρά· ἡ Ὀλυμπία καὶ ἡ Σπάρτη ἦσαν τεταπεινωμένα· εἰσέτι ἐπέζων μόνον αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Κόρινθος. Τὰ περίεξ ἦσαν σχεδὸν ἔρημος· ἡ ἐκ τῶν περιγραφῶν τοῦ Πολυβίου, Κικέρωνος, Στράβωνος καὶ Παιουσιανίου παρισταμένη κατῆφεια σπαράττει πᾶσαν καρδίαν. Αἱ ἐλευθερίαι τὰς ὁποίας οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον ἀφήσει νὰ διατηρῶσιν αἱ πόλεις κατ' ἐπιφάνειαν, ἐλευθερίαι αἵτινες ἐμελλον καὶ αὐταὶ νὰ ἐκλείψωσιν ἐπὶ Οὐεσπεσιανοῦ, ἐσώζοντο μᾶλλον ὡς εἰρωνεῖα. Ἡ κακὴ διοίκησις τῶν Ῥωμαίων εἶχεν ἐρειπώσει τὰ πάντα· οἱ ναοὶ εἶχον ἀμεληθῆ· κατὰ πᾶν βῆμα ἀπηντῶντο ὑπόβαθρα ὧν τὰ ἀγάλματα ἐκλάπησαν ὑπὸ τῶν δορικτητόρων, ἢ τὰ ὅποια ἡ κολακεία ἔστησεν εἰς τοὺς νέους δεσπότης. Ἡ Πελοπόννησος πρὸ πάντων παρίστατο γενερωμένη· ταύτην ἡ Σπάρτη ἐθανάτωσε. Μόνη ἡ Κόρινθος ἐφείλκε πᾶσαν ζωὴν.

Ἐν τούτοις τὸ ἑλληνικὸν φύλον, ἐξαιρουμένης τῆς Κορίνθου, διετηρεῖτο ἀρκούντως ἄμικτον καὶ καθαρὸν· ἔξω τῆς Κορίνθου οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν ὀλίγοι· μίαν δὲ μόνον Ῥωμαϊκὴ ἀποικία εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν Ἑλλάδα· αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν Σλάβων καὶ Ἀλθανῶν, ἐξ ὧν ἔπαθε βαθεῖαν ἀλλοίωσιν τὸ ἑλληνικὸν αἷμα, συνέβησαν ἀκολούθως. Ἡκμάζον δὲ εἰσέτι τὰ παλαιὰ θρησκευματα· μόνον γυναῖκες τινες ἐπραττον ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν συζύγων, εἰς τὸν βυθὸν τοῦ γυναικωνίτου, δεισιδαιμονίας ξένας, μάλιστα δ' αἰγυπτιακάς· ἀλλ' οἱ σοφοὶ ἀπέπτυν αὐτάς. «Τί εἶδος θεοῦ, ἔλεγον, εἶναι θεὸς εἰς ὃν ἀρέσκουσιν αἱ λαθραῖαι λατρεῖαι γυναικὸς ἐγγάμου! Ἡ γυνὴ δὲν πρέπει νὰ ἔχη φίλους ἄλλους παρὰ τοὺς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Μὴ οἱ θεοὶ δὲν εἶναι φίλοι ἡμῶν πρώτιστοι;»

Εἰκάζεται ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος, κατὰ τὴν ὁδοπορίαν αὐτοῦ, ἢ μετὰ τὴν ἀφίξιν εἰς Ἀθήνας, ἐθλίβετο ὅτι ἀφῆκεν εἰς τὴν Μακεδονίαν τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ. Ἴσως ὁ νέος οὗτος κόσμος τὸν κατέπληξε, καὶ εἶδεν ἐκεῖ ἑαυτὸν ὡς ἀπομεινωμένον. Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἀναχωρούντων τῶν πιστῶν τῆς Βεροίας, παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς νὰ εἴπωσιν εἰς τὸν Σίλαν καὶ τὸν Τιμόθεον ὅπως ἔλθωσι πλησίον του ὅσον τάχιστα.

Ὁ Παῦλος ἔτυχε λοιπὸν ἐν Ἀθήναις ἱκανὰς ἡμέρας μόνος· τοῦθ' ὅπερ πρὸ πολλοῦ δὲν τῷ εἶχε συμβῆ· διότι ὁ βίος του ὑπῆρχεν ἀεικίνητος, καὶ οὐδέποτε ὠδοιπόρησεν ἄνευ τῆς συνοδείας δύο ἢ τριῶν. Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν τὸ μοναδικὸν εἰς τὸν κόσμον· ἢ οὕτως ἢ ἄλλως, διέφερον παντὸς ὅτι ὁ Παῦλος ἕως τότε εἶχεν ἰδῆ· ἐκ τούτου δὲ τὰ μέγιστα ἐστενεχωρεῖτο. Περιμένων τοὺς συναδέλφους του, περιεφέρετο καθ' ἑκάστην εἰς τὴν πόλιν. Δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὁποίας πρωτοφανεῖς σκέψεις διήγειρεν εἰς τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἡ ἀκρόπολις

πρὸ πάντων, βριθοῦσα ἀγαλμάτων, ὁμοιάζουσα κατὰ τοῦτο πρὸς μουσεῖον, τὸ λαμπρότατον τῆς ὑψηλίου.

Αἱ τότε Ἀθηναίαι, καίτοι εἶχον ὑποστῆ πολλὰ ἐκ τοῦ Σύλλα, καίτοι ἐσυληθήσαν ὡς καὶ ἅπαντα ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐπάρχων, καὶ ἐν μέρει εἶχον ἤδη γυμνωθῆ ὑπὸ τῆς βαναύσου ἀπληστίας τῶν κυρίων των, παρίσταντο κεκοσμημένα εἰσέτι ὑφ' ὄλων σχεδὸν τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῶν. Τὰ τῆς ἀκροπόλεως μνημεῖα ἦσαν ἐτι ἀνέπαφα. Κακόζηλοί τινες προσθήκαι, μέτρια ἔργα εἰσχωρήσαντα ἐν τῷ ἱερῷ τῆς ὑψηλῆς τέχνης, καὶ προπετεῖς τινες ἀντικαταστάσεις, ὡς ἡ ἀνίδρυσις ἀνδρῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τῶν βάθρων τῶν ἀρχαιοτέρων Ἑλλήνων, καίτοι οὐκ ὀλίγα, δὲν ἦσαν ὅμως τόσα ὥστε νὰ μεταβάλλωσιν ἐπαισθητῶς τὴν γεραρὰν ὄψιν τοῦ καλλίστου ἐκείνου ἄχρου ἱεροῦ.

Ἡ Ποικίλη στοὰ μετὰ τῆς λαμπρᾶς διακοσμῆσεως αὐτῆς ὑπῆρχεν ἀχραιφνῆς ὡς εἰς τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς. Αἱ παμμίαχοι συληθεῖς τοῦ Σεκουδίου Καρίνα, τοῦ πορίσαντος εἰς τὸν ἐν Ῥώμῃ Χρυσοῦν λεγόμενον Οἶκον τὰ ἑλληνικὰ ἀγάλματα, διεπράχθησαν ἔπειτα, καὶ αἱ Ἀθηναίαι ἔπαθον ἐξ αὐτοῦ ὀλιγώτερα ἢ οἱ Δελφοὶ καὶ ἡ Ὀλυμπία. Ἡ κακοζήλια τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ ἐγείρειν σειρὰς κίωνων ἐντὸς τῶν πόλεων, δὲν εἶχεν εἰσχωρήσει ἐνταῦθα· αἱ οἰκίαι ἦσαν πενιχραὶ καὶ μικραὶ, διότι ἡ καλλιεὶς πόλις αὕτη ἦτο ἐνταῦθ' αὐτῶν ἀτακτος· εἶχε στενὰς τὰς ὁδοὺς· ἀλλὰ διατηροῦσα τὰ παλαιὰ αὐτῆς μνημεῖα, ἐπροτίμα τὰς ἀρχαίαις ἀναμνήσεις παρὰ τὰς εὐθυγράμους ὁδοὺς.

Μικρὸν συνεκίνουν τὸν Ἀπόστολον τὰ ἐξαίσια ἐκεῖνα πράγματα· εἶδε τὰ μόνὰ τέλεια τῶν ὅσα ὑπῆρχαν καὶ θὰ ὑπάρξωσιν εἰς τὸν αἰῶνα· τὰ Προπύλαια, τὸ εὐγενέστατον τῶν ἀριστουργημάτων· τὸν Παρθενῶνα, πᾶν ἄλλο μεγαλεῖον παρὰ τὸ ἑαυτοῦ καταβράσσοντα· τὸν ναὸν τῆς ἀπτεροῦ Νίκης, ἄξιον τῶν μαχῶν τὰς ὁποίας καθιεροῖ· τὸ Ἐρεχθεῖον, τέρας κομψότητος καὶ λεπτότητος· τὰς ἀρήφορους, θεοειδεῖς τὴν χάριν παρθένους. Εἶδε ταῦτα πάντα, καὶ δὲν ἐκλονίσθη ὁ ζήλος του· οὔτε ἐφρίξε ποσῶς. Ὀλιγῶρων πρὸς τὰ πλαστικὰ κάλλη, νύχτετο μάλιστα τὴν ταχίστην πτωσίν των, θεωρῶν τὰ ἀμίμητα ἐκεῖνα τεύγματα ὡς εἰδῶλα καὶ οὐδὲν ἄλλο. «Παρωζύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν ἑαυτῷ (λέγεται ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων), θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.»

Τρέμετε λοιπὸν ἔργα ἑλληνικὰ, τὴν τέχνην ἀμίμητα, τρέμετε ἀφοῦ ἐτύχετε παριστῶντα θεοὺς καὶ θεὰς! ἰδοὺ ἀνὴρ ἐξ Ἑβραίων, μέλλει νὰ ἐγείρη τὴν σφύραν ἐφ' ὑμῶν. Ὁ ἀνὴρ οὗτος σὰς κατεδίκασεν. Ἐπρόφερε τὴν λέξιν· — εἰσθε εἰδῶλα, — καὶ λοιπὸν μέλλετε νὰ κατασυντριβῆτε.

Δύο τινὰ ἐν Ἀθήναις ἐπροζένησαν πρὸ πάντων ἐντύπωσιν εἰς τὸν Ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ· πρῶτον, τὸ φιλόθησκον τῶν Ἀθηναίων, τεκμηριούμενον διὰ πλήθους ναῶν, βωμῶν καὶ σεβασμάτων παντοίων, σημαινόντων ὅτι ὑπῆρχον ἐν τῷ ἐκλεκτισμῷ αὐτῶν ἀνεξίθρησκαί· δεύτερον δὲ, ἀνώνυμοί τινες βωμοὶ, ἐπιγραφόμενοι «ἀγνώστους θεοῖς.» Τοιοῦτοι βωμοὶ ὑπῆρχον ἱκανοὶ ἐν Ἀθήναις καὶ εἰς τὰ περὶ, ὡς καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ τοῦ λιμένος Φαλήρου, τοὺς ὁποίους εἶδεν ἴσως ὁ Παῦλος ἀποβάς ἀπὸ τοῦ πλοίου, ἦσαν περίφημοι· ἀνεφέροντο ἐν τοῖς διηγήμασι τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου. Ἐφερον δὲ καὶ οὗτοι ἐπιγραφὰς «Ἀγνώστους θεοῖς», τινὲς δὲ καὶ «Ἀγνώστου

θεῷ.» Οἱ Ἀθηναῖοι, φοβούμενοι μὴ προσβάλλωσιν ἐν ἀγνοίᾳ θεόν τινα τοῦ ὁποίου δὲν ἤκουσαν τὸ ὄνομα, ἢ μὴ παραμελήσωσιν ἰσχυρόν τινα δαίμονα, ἢ θέλοντες νὰ τύχωσι χάριτος τινος ἀποκειμένης ἴσως εἰς θεότητά τινα τὴν ὁποίαν ἠγνοῦν, ἤγειρον βωμοὺς ἀνώνυμους ἢ φέροντας τοιαύτας ἐπιγραφὰς· τὸ ὁποῖον ἅμα ἰδὼν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, εἶπε πᾶραυτα· — ἰδοὺ ὁ Θεὸς, ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεὸς, ὃν οἱ Ἕλληνες «ἀγνοοῦντες εὐσεβοῦσι· τοῦτον ἐγὼ καταγγείλω αὐτοῖς.» Τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν, ὡς καὶ τινες τῶν κατ' αὐτοὺς ποιητῶν εἰρήκασιν. »

Τὸ ἡμίστιχον τοῦτο, «τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμὲν», ἤκουσεν ἴσως ὁ Παῦλος ἐν τινι θρησκευτικῇ τελετῇ ἢ φιλοσοφικῇ συζητῆσει ἀναφερόμενον.

Ὅπως δὴ ποτε, ὁ καιρὸς ἐκεῖνος ἐτύγχανεν ἀρμόδιος πρὸς τὸ κήρυγμα. Αἱ Ἀθηναίαι δὲν ἦσαν τότε πλέον ὅ,τι ὑπῆρχαν αἰῶνας ὄλους, τὸ κέντρον τῆς ἀνθρωπίνης προόδου, ἢ πρωτεύουσα τῆς δημοκρατίας τῶν πνευμάτων· πιστῶς διατηροῦσα τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς μεγαλοφυῖαν ἢ πόλιν αὕτη, ἢ γενετήρια πάσης τέχνης, ὑπῆρχεν ἐν τῶν ἐσχάτων ἀσύλων τοῦ φιλελευθέρου καὶ τοῦ δημοκρατικοῦ πνεύματος· ἦτο αὐτόχρομα ἀντιπολίτευσις, ὡς σήμερον λέγομεν. Ὁρμωμένη ὑπὲρ παντὸς ἀγῶνος μὴ ἔχοντος ἐλπίδα, εἶχε κηρυχθῆ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑπὲρ Μιθριδάτου κατὰ Ῥωμαίων, ὑπὲρ Πομπηίου κατὰ Καίσαρος, ὑπὲρ τῶν δημοκρατικῶν κατὰ τῆς τριανδρίας, ὑπὲρ Ἀντωνίου κατὰ Ὀκταβίου. Ἠγειρεν ἀνδριάντας εἰς τὸν Βροῦτον καὶ εἰς τὸν Κάσιον παρὰ τοὺς τοῦ Ἀρμοδίου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος· ἐτίμησε τὸν Γερμανικὸν μέχρι βαθμοῦ ὥστε καὶ νὰ ἐνοχοποιηθῆ· ὁ Σύλλας τὴν ἐλευθέρησε δεινῶς, καὶ ἐπίνεγκε τὸ καιρῖον τραῦμα πρὸς τοὺς δημοκρατικούς θεσμούς τῆς· ὁ Αὐγούστος, καίτοι ἐπιεικὴς πρὸς αὐτήν, δὲν τὴν ὠφέλησεν. Οὐδέποτε μὲν τῇ ἀφηρέθη ὁ τίτλος πόλεως ἐλευθέρης, ἀλλὰ τὰ προνόμια τῶν ἐλευθέρων πόλεων προέβησαν αἰετοῦ εἰς μείωσιν ὑπὸ τοὺς Καίσαρας καὶ τοὺς Φλαυιανούς. Οὕτως αἱ Ἀθηναίαι περιῆλθον ἐν καταστάσει πόλεως ὑπόπτου, οὐσης ὑπὸ δυσμένειαν· ἀλλ' ὅμως αἱ συμφοραὶ τῶν αὐτῶν, ἀντὶ νὰ τὰς ἐξουθενήσωσι, τὰς ἀνεδείκνυσαν εὐγενεστέρως. Ἀπὸ τοῦ ἐθνικισμοῦ τοῦ Νάρβα ἀρχεται δευτέρα τις ζωὴ ταύτης τῆς πόλεως. Ὁ κόσμος, ἐπαυθὼν εἰς τὸν λόγον καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀναγνωρίζει τὴν μητέρα του. Ὁ Νάρβας, Ἡρώδης ὁ Ἀττικὸς, ὁ Ἀδριανὸς, ὁ Ἀντωνίνος, Μάρκος ὁ Αὐρηλίος, τὴν ἀναζηνοῦσιν· ἀμιλλῶνται τίς νὰ δωρήσῃ εἰς αὐτὴν πλείονα ὠραία μνημεῖα καὶ νέους καλοὺς θεσμούς. Αἱ Ἀθηναίαι καθίστανται πάλιν ἐπὶ τέσσαρας αἰῶνας ἢ πόλις τῶν φιλοσόφων, τῶν καλλιτεχνῶν, τῶν εὐφυῶν πνευμάτων, ἢ ἱερὰ πόλις πάσης φιλελευθέρου ψυχῆς, τὸ προσκύνημα τῶν ἐραστῶν τοῦ γνησίου καὶ τοῦ ὠραίου.

Ἀλλὰ μὴ προτρέχωμεν τῶν καιρῶν. Κατὰ τὴν θλιβεράν ὥραν εἰς ἣν εὐρισκόμεθα, ἢ μὲν ἀρχαία λαμπρότης εἶχεν ἐκλείψει, τῆς δὲ νέας δὲν εἶχε γίνεαι οὔτε ἀρχή. Αἱ Ἀθηναίαι δὲν ἦσαν πλέον «ἡ πόλις τοῦ Θεσῆως», καὶ οὔτε εἰσέτι «ἡ πόλις τοῦ Ἀδριανοῦ.» Ἐνα αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ, ἢ τῶν Ἀθηναίων φιλοσοφικὴ σχολὴ ἀνεδείχθη λαμπρά· Φίλων ὁ Λαρισσαῖος, Ἀντίοχος ὁ Ἀσκαλωνεὶτης εἶχον συνεχίσει ἢ μεταρρυθμίσει τὴν ἐκεῖ ἀκαδημίαν· ὁ Κράτιππος ἐδίδασκε τὴν φιλοσοφίαν τῶν περιπατητικῶν, καὶ κατώρθωσε νὰ καταστῆ φίλος ἢ

διδάσκαλος, παρήγορος ἢ προστατευόμενος τοῦ Πομπηίου, τοῦ Καίσαρος, τοῦ Κικέρωνος καὶ τοῦ Βρούτου. Οἱ περιφημώτατοι τῶν Ῥωμαίων, καὶ οἱ πολυασχολώτατοι αὐτοὶ, παρασυρόμενοι εἰς τὴν Ἀνατολὴν ὑπὸ τῆς φιλοδοξίας, παρέμενον ὅλοι εἰς τὰς Ἀθήνας ἵνα ἀκούσωσι τοὺς περιωνύμους αὐτῶν φιλοσόφους. Ὁ Ἀττικὸς, ὁ Κράστος, ὁ Κικέρων, ὁ Οὐάρρων, ὁ Ὀβίδιος, ὁ Ὀράτιος, ὁ Ἀγρίππας, ὁ Οὐίργιλιος, ὅλοι οὗτοι ἐσοῦντο ἐν Ἀθήναις ἢ διέτριψαν ἐκεῖ ὡς ἐρασταὶ τῶν ἐν αὐταῖς. Ἐκεῖ καὶ ὁ Βρούτος διήνυσεν τὸν τελευταῖον χειμῶνά του, μετὰ τοῦ περιπατητικοῦ Κρατίππου καὶ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Θεομνήστου. Αἱ Ἀθηναίαι ὑπῆρχον κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐν Φιλίπποις μάχης τὸ κέντρον γνώμης μέγα βάρους προσθετοῦσης εἰς τὴν πολιτικὴν πλάστιγγα. Ἡ ἐν αὐταῖς διδομένη διδασκαλία, ὅπως φιλοσοφικὴ οὖσα, μεγάλως ὑπερεῖχε τῆς ἀνουσίου ῥητορικῆς τῆς σχολῆς τῆς Ῥόδου. Ἀλλὰ τὰς Ἀθήνας ἐζημίωσεν ἀληθῶς ἢ ἐνθρόνισεν τοῦ Αὐγούστου καὶ ἡ παγκόσμιος εἰρήνευσις· ἐκτοτε ἡ διδασκαλία τῆς φιλοσοφίας ἐθεωρήθη ὑπόπτου, αἱ δὲ σχολαὶ ἀπόλεσαν τὴν τε βαρύτητα καὶ τὸν ζῆλον αὐτῶν.

Ἄλλως τε ἢ Ῥώμη, φιλόμουςς γενομένη, ἔπαυσεν ἐπὶ τινὰ καιρὸν νὰ ἐξαρτάται ἐκ τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ περὶ τὸ πνεῦμα. Εἶχον σχηματισθῆ ἄλλαι ἐστίαὶ φώτων· ὡς σχολὴ ποικίλης μαθήσεως ἐπροτιμᾶτο ἡ Μασσαλία. Ἦρχισε νὰ ἐπικρατῆ ὁ ἐκλεκτισμὸς· ἐξαιρουμένου Ἀμμωνίου τοῦ Ἀλεξανδρέως, διδασκάλου τοῦ Πλουτάρχου, ἰδρύνοντος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν Ἀθήναις εἰδός τι φιλοσοφίας φιλολογικῆς, ἣτις κατέστη τοῦ συρμού, ὡς εἶπεν, ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀδριανοῦ, οὐδεὶς πρὸς τὰ μέσα τοῦ πρώτου αἰῶνος ἐλάμπρυνε τὴν πόλιν ἣτις μόνη εἰς τὸν κόσμον παρήγαγεν ἢ προσεῖλκυσε τοὺς πλείστους τῶν εὐκλεῶν ἀνδρῶν. Νῦν ἐπληροῦτο οἰκτρῶς ἢ ἀκρόπολις ἀγαλμάτων ἐγειρομένων εἰς ὑπάτους, ἀνθυπάτους, ἀρχοντας Ῥωμαίους ἢ συγγενεῖς τῶν αυτοκρατόρων.

Ναοὶ δὲ ἰδρύνοντο εἰς τὴν θεὰν Ῥώμην καὶ εἰς τὸν Αὐγούστον· καὶ ὁ Νέρων αὐτὸς ἐτίμηθη αὐτόθι δι' ἀγαλμάτων. Οἱ ἀριστοὶ τῶν ἑλλήνων ἀγαλματοποιῶν εἶχον μεταβῆ εἰς Ῥώμην· ὅθεν τὰ πλείστα τῶν ἀθηναϊκῶν ἔργων τοῦ πρώτου αἰῶνος ἐκπλήττουσι διὰ τὴν μετριότητα τῆς τέχνης των. Μνημεῖα τινα, ὡς τὸ ὠρολόγιον Ἀνδρονίκου τοῦ Κορρῆστου, ἢ στοὰ Ἀθηναίου τοῦ Ἀρχηγέτου, ὁ τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ Αὐγούστου ναὸς, τὸ Μαυσωλεῖον τοῦ Φιλοπάππου, εἶναι καὶ αὐτὰ ὀλίγον τι προγενέστερα ἢ μεταγενέστερα τοῦ καιροῦ ὅτε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἶδε τὰς Ἀθήνας.

Αἱ γυναῖκες εἶχον στραφῆ πρὸς ξένα μικρὰ σεβάσματα, ὡς τὸ τοῦ Ἀδωνίδος· οἱ Ἀθηναῖοι πρῶτοι ἐβεβήλωσαν τὰ ἱερά των· ὁ Λαχάρης ἐσύλησε τὸν χρυσὸν τοῦ ἀγάλματος τῆς Ἀθηνᾶς· Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς καθιδρύθη ὑπὸ τῶν κατοίκων αὐτῶν τῆς πόλεως εἰς τὸν ὀπισθόδομον τοῦ Παρθενῶνος, ὅπου ἔφερε πλησίον ἐκεῖ καὶ τὰς ἑταίρας του νὰ καταλύσωσιν· ἠστεῖζοντο δὲ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τὸ σκάνδαλον τῶν γειτόνων τούτων τῆς σεμνῆς θεᾶς· ὁ ἔσχατος τῶν ὑπερμάχων τῆς ἀθηναϊκῆς ἀνεξαρτησίας Ἀριστίων, ἀφῆκε τὸν ἀκοίμητον ἕως τότε λύχρον τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς νὰ σεβῆθῃ. Ἀλλὰ τὴν ὑπῆρχεν ἢ δόξα τῆς μοναδικῆς ταύτης πόλεως, ὥστε ἡ οἰκουμένη οἰονεῖ ἀνεδέχθη τὴν λατρείαν πρὸς τὴν πολιοῦχον αὐτῆς θεάν, ὅτε αὕτη τὴν ἡμέλει. Οἱ ξένοι τῶν ἐπὶ ἀνεπέφρασαν

τὰς πρώην τιμὰς τοῦ Παρθενῶνος. Ὁλος ὁ κόσμος, ὁ ἐθνικὸς λεγόμενος, συνέβρεεν εἰς τὰ ἀθηναϊκὰ μυστήρια.

Πρὸ πάντων ὅμως αἱ Ἀθηναίαι ἐτιμῶντο εἰσέτι ὡς πόλις τῆς σοφίας. Ἡ πόλις τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Περικλέους μετεβλήθη εἰς πόλιν πανεπιστήμιου, ὡς εἶναι σήμερον ἡ Ὁξφόρδη· τὸ καταγώγιον ὅλης τῆς νεολαίας τῶν εὐγενῶν, δαπανώσης ἐν αὐτῇ ἀπειδῶς τὸ χρυσίον. Μόνον διδασκάλους ἐκεῖ ἔβλεπέ τις, καὶ φιλοσόφους, καὶ ῥήτορας, καὶ παιδαγωγοὺς παντοίους, σωφρονιστὰς, ἐφηβάρχους, γυμνασιάρχους, παιδοτρίβας, ὀπλομάχους, διδασκάλους τῆς ξιφομαχίας καὶ τῆς ἵππικῆς. Ἀπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, οἱ κοσμηταὶ ἢ ἔφοροι τῆς νεολαίας τιμῶνται σχεδὸν ὡς οἱ ἀρχοντες· τὰ ἔτη χρονολογοῦνται ἀπ' αὐτῶν· ἢ παλαιὰ ἀνατροφή, σκοπὸς τῆς ὁποίας κατ' ἀρχὰς ἦτο ἡ μόρφωσις τοῦ ἐλευθέρου πολίτου, κατῆντησε παιδαγωγικὸς τοῦ ἀνθρώπου νόμος.

Φεῦ! μόνον ῥητορευτὰς ἠδύνατο τοῦ λοιποῦ νὰ μορφώσῃ. Οἱ ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἰλισσοῦ σωματικοὶ ἀγῶνες, ἢ ἄλλοτε ποτε ἀληθῶς ἠρώων ἀξία αὕτη ἀσχολία, σήμερον κατήντησαν ἔργον ἀπλοῦν κομψοπρεπείας· τὸ ὑγιὲς μεγαλεῖον διεδέχθησαν χαριέντα σχήματα. Ἀλλὰ τῆς Ἑλλάδος ἴδιον εἶναι τὸ νὰ ἐξευγενεῖται τὰ πάντα, ὥστε καὶ αὐτὸ τὸ ἔργον τοῦ παιδαγωγοῦ κατέστη ἐν αὐτῇ ἠθικὸν ὑπόρρημα. Ἡ ἐπίχρυσος νεότης ἐκεῖνη ἀνεπόλει ἐνίοτε τὰς λαμπρὰς δημογορίας τῶν διδασκάλων αὐτῆς· ὑπῆρχε δημοκρατικὴ ὡς πᾶσα νεότης· ἔδραμεν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Βρούτου, καὶ ὑπέστη καρτερικῶς τὸν θάνατον εἰς τὴν ἐν Φιλίπποις μάχην· ὅλην τὴν ἡμέραν ἐδημηγόρει ὑπὲρ τῆς τυραννοκτονίας καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἢ ἐξεθειάζε τὴν εὐγενῆ τοῦ Κάτωνος τελευταίαν, ἢ ἐγκωμιάζε τὸν Βρούτον.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν ἐτι ζωηροὶ, εὐφυεῖς, φιλοπράγμονες· ἔζων ὅλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸ ὑπαιθρον, συνανασφρόμενοι πανταχοῦ καὶ συνδιαλεγόμενοι, πνέοντες τὸν ἐλαφρὸν ἀέρα τοῦ αἰωνίως φιλομειδῶς οὐρανοῦ ἐκεῖνου. Ὁ ἀρχαῖος κόσμος εἶχεν εἰσέτι τὸ κέντρον αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις. Ἐπειδὴ ἡ πόλις οὐδέποτε κατέστη ἐμπορικὴ, ὅλοι αὐτῆς οἱ κάτοικοι μίαν μόνην εἶχον φροντίδα, νὰ μάθωσι νέα, νὰ γινώσκωσιν ὅ,τι ἐλέγετο καὶ ὅ,τι συνέβαινε εἰς τὴν ὑψηλίον. Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῆς θρησκείας δὲν ἐπηρέαζε τὴν ἐλευθέραν παιδείαν. Αἱ Ἀθηναίαι ἠδύνατο νὰ ἦναι πόλις ἢ μᾶλλον θρησκὸς τοῦ κόσμου, τὸ Πάνθεον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐνταῦθ' ἢ πόλις τῶν φιλοσόφων. Ὁ βλέπων εἰς τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου τὰς περὶ τὴν ὀρχήστραν μαρμαρίνας ἐκεῖνας ἔδρας, ὅλας φερούσας τὸ ὄνομα τῆς ἱερωσύνης τῶν ἐπ' αὐτῶν καθημένων, ἐκλαμβάνει τὰς Ἀθηνᾶς ὡς πόλιν ἱερέων· καὶ ὅμως ὑπῆρχον πόλις φιλοσόφων, ἀνδρῶν ἐλευθέρου φρονήματος. Ἡ λατρεία ἐκεῖνη οὔτε βιβλία εἶχεν ἱερά, οὔτε δόγματα. Τὸ ἱερατεῖον δὲν ἀπεχθάνετο τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας. Ὁ ἱερεὺς καὶ ὁ ἐπικούρειος συνεβιάζοντο ἐξ ἀμοιβαίας ἀνοχῆς.

Πρὸς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, τὸ θέατρον τοῦτο ὑπῆρχεν ὅπως νεοφανές. Αἱ πόλεις ὅπου εἶχε διδάξει μέχρι τοῦδε ἦσαν κατὰ τὸ πλείστον βιομήχανοι πόλεις, εἶδος Λιβούρνου ἢ Τεργέστης, ἐν αἷς εὐρίσκοντο μεγάλα ἐβραϊκὰ μᾶλλον ἢ κέντρα λαμπρὰ, πόλεις κόσμου μεγάλου καὶ ἐκπαιδευσεως μεγάλης. Ὁ ἐθνισμὸς τῶν Ἀθηναίων ἦτο βαθύς· ἢ εἰδωλολατρεία συνε-

δέετο μετά πάσης ἀπολαύσεως καὶ παντός συμφέροντος, καὶ πάσης δόξης. Ὁ Παῦλος παρωξύνετο ἔμμενε διστάζων. Τέλος, ἀφίχθη ὁ Τιμόθεος ἐκ Μακεδονίας· ὁ Σίλας, δι' ἄγνωστον λόγον, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτοῦ. Καὶ τότε λοιπὸν ἐπελήφθη τοῦ ἔργου ὁ τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολος.

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΔΑΝΙΑΝ.

Ἔλθετε νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὴν Δανίαν· δὲν εἴθετε περιεργοὶ νὰ γνωρίσετε τὴν γῆν τῶν πατέρων τοῦ ἡμετέρου βασιλέως; Ἡ γεωγραφία τῶν χωρῶν ἐκείνων παρίσταται ἀμυδρὰ εἰς τὸ πνεῦμα τῶν πλείστων· περὶ δὲ τῆς ἱστορίας αὐτῶν, ὀλίγοι ἠθέλησαν νὰ τὴν ἐξετάσωσι.

Θέλω νὰ σὰς δώσω νύξιν τινα περὶ τούτων· ἔχω ὡραίας εἰκόνας δι' ὧν μέλλω νὰ σαφηνίσω τὰ πάντα, παρενθέντων αὐτὰς ἐν τῷ μεταξύ τῆς διηγήσεως, καὶ σὰς ὑπόσχομαι τέρψιν ἐξ αὐτῶν. Σήμερον μὰς ἐνδιαφέρουσιν ὁ λαὸς ἐκεῖνος κατέστη ἡμῖν συμπαθὴς· αἰσθανόμεθα πρὸς αὐτὸν ὅτι πρὸς ἀγαθὸν συγγενὴ μακρὰν ἀπόντα, ἀφότου ἀνεθέσαμεν εἰς ἐν ἐκ τῶν τέκνων αὐτοῦ τὴν ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος ἡμῶν μέριμναν.

Τὸ βασίλειον τῆς Δανίας σύγκειται, ἀ' ἐκ μιᾶς χερσονήσου, τῆς Ἰουτλανδίας, κειμένης πρὸς βορρᾶν τῆς εὐρωπαϊκῆς ἡπείρου καὶ σχηματιζούσης μετὰ τῆς Σουηδίας τὸν πορθμὸν Καττεγάτην, ἄγοντα εἰς τὴν Βαλτικὴν· β' ἐκ νήσων πολλῶν συνηγμένων πλησιέστατα, ὧν αἱ μέγιστα ὀνομάζονται Σηλανδία, Φιοινία καὶ Λαλανδία. Δὲν λέγομεν τὴν μεγίστην νήσον Ἰσλανδίαν, κειμένην εἰς μεγάλην ἀπόστασιν, πλησίον τῆς Γρηλανδίας, εἰς τὰς ὑπερβορείους τῆς Εὐρώπης θαλάσσης· αὕτη καὶ μόνη κατέχει ἑκτασὶν ὅσην ὅλον ὄμοῦ τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον, ἀλλ' εἶναι σχεδὸν κατεψυγμένη καὶ ἀπόκεντρος. Ἐχει δὲ ἡ Δανία καὶ πλησίον τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὸ πέλαγος τῆς Κολομβίας, ἄλλας τινὰς μικρὰς νήσους, τὰς ὁποίας ἐπρόκειτο ἐσχάτως ν' ἀγοράσωσιν αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἀσίας κέκτηται πόλιν τινα, τὴν Τραγκουεβάρην, καὶ ἐν τῇ βορειοτάτῃ Ἀμερικῇ τὴν Γρηλανδίαν, γείτονα τῆς νήσου Ἰσλανδίας, καὶ ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἐμπορεῖα τινα ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Γουϊνέας.

Ἡ Δανία, πρὶν τῇ ἀφαιρέσει ἡ Πρωσσία τὰ δουκᾶτα Σλέσβικον καὶ Χόλτσαινον ἐν ἔτει 1866, εἶχεν ἐπιφάνειαν 2,775 τετραγωνικῶν λευγῶν, πληθυσμὸν δὲ 2,200,000 κατοίκων. Ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου, Κοπεγχάγη, κεῖται ἐπὶ τῆς νήσου Σηλανδίας, πρὸς ἀνατολάς, ἥτοι πρὸς τὴν Βαλτικὴν θαλάσσαν, τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν βλέπει, φραττομένη ὑπὸ τοῦ Ἀμάκου (Amager), νησιδίου μετὰ τοῦ ὁποίου συνάπτεται ἡ πόλις.

Ἡ Δανία κατὰ τοῦτο ὁμοιάζει πρὸς τὴν Ἑλλάδα, ὅτι καὶ αὕτη περιβάλλεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, συγκειμένη ἐκ μιᾶς χερσονήσου καὶ πολλῶν νήσων· ἀλλὰ τὸ κλίμα διαφέρει τὰ μέγιστα. Ποῦ ἡ Αἴγυπτος καὶ ποῦ ἡ Ἰταλία! Οἱ κόσμοι οὗτοι εἶναι ἄλλοι. Καὶ οἱ κόσμοι τῆς Γαλλίας, τῆς Γερμανίας αὐτῆς, ὀπίσω ἔμειναν. Ὁ κόσμος τῆς Γαλλίας ὑπερηκοντίσθη. Ὁ σκανδιναυκὸς κόσμος, ἐκείθεν ἀρχόμενος, ἐκτείνεται, ἐκτείνεται εἰς ζώνας ὁμίχλης μέχρι τῆς Ἰσλανδίας.

Ἡ χώρα εἶναι πεδινὴ καὶ εὐφορὸς· τὸ κλίμα ὑγρὸν,

ἀλλ' ὄχι δριμύ. Ἡ Δανία ἔσχε πρώτους οἰκιστὰς τοὺς Κίμβρους καὶ Τεύτωνας, ἠττηθέντας ὑπὸ τοῦ Μαρίου ἐν ἔτει 103 π. Χριστοῦ. Ἐκεῖνους διεδέχθησαν ἄλλοι λαοὶ ἐπίσης βάρβαροι. Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, ὁ Ὀδίνος, ἡγεμὼν μυθώδης ὡς ὁ Θησεύς, ἵδρυσεν, ὡς λέγεται, τὸ βασίλειον τῆς Δανίας. Ὁ Σουενὼν κατέκτησεν ἐν ἔτει 1014 τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Κανούτος τὴν Νορβηγίαν, ἥτις πάλιν μετὰ θάνατον αὐτοῦ (1038) ἐχωρίσθη ἀπὸ τῆς Δανίας. Ἐν ἔτει 1047 ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ Ἐστρισσὼν καὶ ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 1448, ὅτε διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἡγεμονικὸς οἶκος τοῦ Ὀλδεμβούργου, διατηρηθεὶς μέχρι τοῦ 1523. Τότε κατέλαβε τὴν ἐξουσίαν ὁ ἡγεμονικὸς οἶκος τοῦ Χολσταίνου καὶ Σλεσβίκου, καὶ αὐτὸς βασιλεύει ἕως σήμερον.

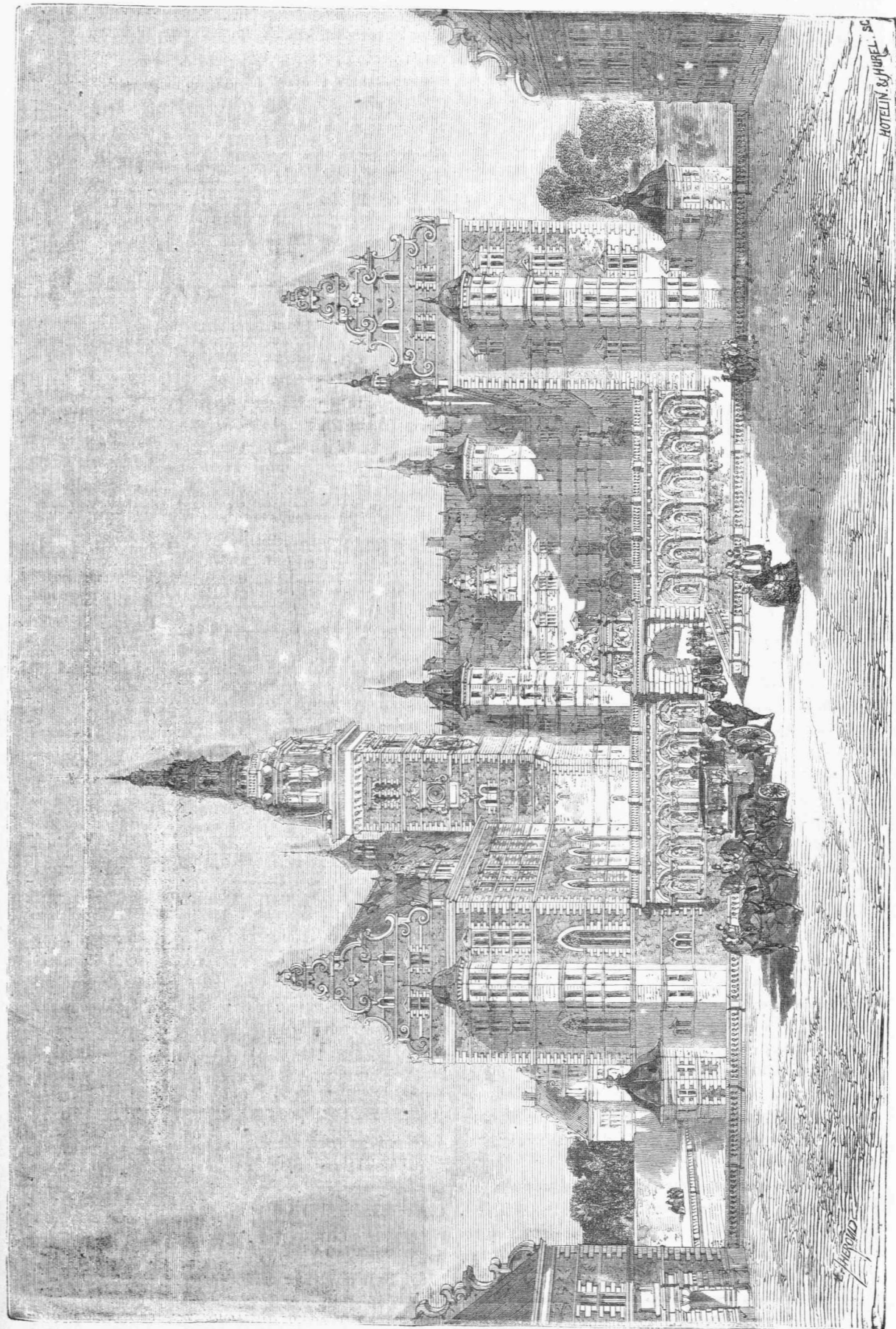
Ἐν ἔτει 1814 ἐχωρίσθη πάλιν ἡ Νορβηγία ἀπὸ τῆς Δανίας, παραχωρηθεῖσα εἰς τὴν Σουηδίαν.

Ἡ δανικὴ γλῶσσα εἶναι μίγμα γερμανικῆς μετὰ τῆς ἀρχαίας διαλέκτου τῶν Νορμανθῶν. Θρησκεία τοῦ Κράτους εἶναι ἀπὸ τοῦ 1539 ὁ λουθηρανισμὸς.

Ἡ Κοπεγχάγη (Kiøbenhavn) ἀπέχει 159 λευγῶν ἀπὸ τῆς Στοκχόλμης, πρωτεύουσας τῆς Σουηδίας, καὶ 309 ἀπὸ τῶν Παρισίων. Ἐχει ἀκρόπολιν ὀχυρὰν καὶ περὶ τὰς 150,000 κατοίκων, ὧν 3000 Ἰσραηλιταί. Ὁ λιμὴν αὐτῆς δύναται νὰ περιλάβῃ 500 πλοῖα.

Μεταξὺ τῶν ἀξιοθεάτων αὐτῆς οἰκοδομῶν διακρίνονται ὁ ναῦσαθμος, ἡ βασιλικὴ βιβλιοθήκη, περιέχουσα ὑπὲρ τὰς 14,000 τευχῶν καὶ 3,000 χειρογράφων, τὸ πανεπιστήμιον, ἐγεγρῆν ἐν ἔτει 1475· τὸ πολυτεχνεῖον, ἡ βασιλικὴ ἀκαδημία τῆς χειρουργίας, ἡ βασιλικὴ ἀκαδημία τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ τῶν ὡραίων τεχνῶν. Κέκτηται δὲ ἐργοστάσια πηλίνων σκευῶν (porcelaines), ὑφασμάτων ἐριούχων, λινῶν καὶ βαμβακίνων, τυπωτήρια αὐτῶν, σαπωνοποιεῖα, χυτήρια σιδηροῦ, σακχαροποιεῖα, διασταλακτήρια, κτλ. Ναῦται ὑπῆρξαν οἱ πρώτοι οἰκιστὰί τῆς Κοπεγχάγης, ἀλλ' ἐπυροπολήθη ἐν ἔτει 1728, ὅτε ἀνωκοδομήθη κατὰ κανονικὸν σχέδιον. Αὕτη ἡ πρωτεύουσα κατέστη τὸ θέατρον ἱστορικῆς ναυμαχίας, συναφθείσης ὑπὸ τὰ τείχη αὐτῆς. Τὴν 2 ἀπριλίου 1801, ἦλθεν ἀγγλικὸς στόλος ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Πάρκερον καὶ Νέλσωνα, καὶ ἐντὸς τεσσάρων ὡρῶν καταστρέψας τὸν δανικὸν μετὰ μεγάλην καὶ αἱματωδέστατην ἀντίστασιν, ἐβίασε τὴν Δανίαν νὰ δεχθῇ ἀνακωχὴν, καὶ ν' ἀποσπασθῇ ἀπὸ τοῦ συνασπισμοῦ ὃν εἶχε μετὰ τῶν βορείων. Πάλιν δὲ μετὰ παρέλευσιν ἐτῶν ἑξ (1807), εἶσεν ἀγγλικὸς ὑπὸ τοὺς ναυάρχους Κάθκαρτον καὶ Γαμβιέρον, προσορμισθεὶς ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Κοπεγχάγης, ἀπήτησε τὴν παράδοσιν τοῦ δανικοῦ εἴλου. Ἀρνούμενης τοῦτο τῆς Κυβερνήσεως, ὁ ἀγγλικὸς στόλος προέβη εἰς βομβαρδισμόν διαρκέσαντα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, μεθ' ἧς ἡ Δανία (4 Σεπτεμβρίου) ἠναγκάσθη ἐκ νέου νὰ ἐνδώσῃ, ἐγκαταλείψασα εἰς τοὺς ἀγγλοὺς τὸν στόλον αὐτῆς, συγκεκλειμένον ἐκ 18 δικρότων, 15 φρεγατῶν, 6 βρικίων καὶ 25 κανονοφόρων· δύναμιν τὴν ὁποίαν ἡ ἀγγλικὴ ἀντιζηλία δὲν ἀνείχετο.

Ἡ Σηλανδία εἶναι ἡ κοιτίς τῶν παλαιῶν ἐκείνων Κίμβρων. Οἱ πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἀγνοοῦσιν ὅτι οἱ Δανοὶ, καλούμενοι ἄλλοτε ποτε ἐν Εὐρώπῃ Ἰουτοὶ, Ἀγγλοὶ ἢ Νορμανδοὶ, ὑπῆρξαν φοβεροὶ πειραταί. Ὀκτάκις κατέκτησαν τὴν Ἰρλανδίαν καὶ δεκάκις τὴν Ἀγγλίαν. Αἱ ἐπιδρομαὶ τῶν κατελεηλάτων τὴν Εὐρώπην, ἧς οἱ

λαοὶ τοὺς ἐφοβοῦντο ὡς δαίμονας. Κατὰ τὸν ἐναυτον Jutorum libera nos, Domine· (Ῥῶσαι ἡμᾶς, Κο- αἰώνα, αἱ λιτανεῖαι ἔληγον διὰ τῆς εὐχῆς, A furore | ριε, ἀπὸ τῆς τῶν Ἰουτῶν ὀργῆς).

Οί Δανοί διεκρίθησαν αείποτε ἐπὶ ἀνδρία, εἴτε ἀμυνομένοι, εἴτε ἐπιτιθέμενοι· καὶ σημερον δὲ θεωροῦνται ἐν Εὐρώπῃ ὡς στρατιωτικὸς λαός, μάλιστα δὲ ναυτικὸς· διότι ὅπου ἂν στραφῶσι βλέπουσι θάλασσαν.

Αἱ οἰκοδομαὶ τῶν κατοίκων εἶναι ἐκ πλίνθων ὀπτῶν, διότι βουὰ δὲν ἔχει ὁ τόπος, ἀλλὰ πλῆθος γηλόφων ζωγραφικωτάτων, ὧν οἱ κυματισμοὶ παρεμφέρουσι πρὸς τοὺς τῆς πρασίνης θαλάσσης ἥτις ἀφρίζει γύρω αὐτῶν. Περιηγητὴς τις ὠνόμασε διὰ τοῦτο τὴν Φιονίαν στερεὰν θάλασσαν, θαυμάζων συγχρόνως τὴν καλλιέργειαν τοῦ τόπου ἐκείνου, τὰς ἐκτεταμένας αὐτοῦ πεδιάδας, ὅλας ἐσπαρμένας σίτον, τὰς ἀγέλας αἰτίνες περιφέρονται πρὸς νομὴν, ἀγέλας δαμάλων πολλάκις μέχρι διακοσίων, αἰτίνες μυκώμεναι κατατέρουσι τὸν θεατὴν. Τὴν Δανίαν δύναταί τις νὰ ὀνομάσῃ κατὰ τοῦτο ἄλλην ἀρκτέαν Ἀγγλίαν, μὴ ἔχουσαν μὲν τὰ σιδηρουργεῖα ἐκείνης, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν δάση ἄπειρα.

Ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Δανίαν ἐπαινεῖται γενικῶς ὑπὸ τῶν Εὐρωπαίων· οὐδαμῶς εἶναι τόσον διαδεδομένη. Ἐκτὸς τῶν γυμνασίων, ὅπου οἱ Σκανδιναῶν παῖδες εἰσέρχονται δεκαετείς ἵνα ἐξέλθωσι δεκαοκταετείς, προπυλαίων τούτων τοῦ πανεπιστημίου τῆς Κοπεγχάγης, πᾶν χωρίον εὐμοιρεῖ ἐνὸς σχολείου· εἶναι δὲ ὑπόχρεοι νὰ φοιτῶσιν εἰς αὐτὰ οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες τῶν χωρικῶν, καὶ οὕτως ὅλοι σχεδὸν ἀναγινώσκουσι καὶ γράφουσι· πρὸς δὲ διδάσκονται καὶ γεωγραφίαν, ἀριθμητικὴν, ἱστορίαν, μάλιστα δὲ τὴν τῆς πατριδος τῶν.

Τὸ Φρηδεरिकόβουργον εἶναι τὸ μέγιστον καὶ λαμπρότατον τῶν ἀνακτόρων τῆς μοναρχίας· ἀλλὰ δυστυχῶς τὰ ἐντὸς αὐτοῦ ἐπυροπολήθησαν πρὸ δέκα ἐτῶν, μένουσι δὲ μόνον οἱ τοῖχοι ἔξωθεν ἀνέπαφοι. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο ἐγείρεται ἐντὸς λίμνης, καὶ εἰς αὐτὸ μεταβαίνει τις διὰ τριῶν γέφυρῶν λίαν ζωγραφικῶν. Θαυμάζεται ὑπὸ τῶν περιηγητῶν, οὐ μόνον διὰ τὸ κολοσσαῖον μέγεθός του, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν πλοῦτον τῆς ἐργασίας. Αἱ ὀπταὶ πλίνθοι ἐξ ὧν εἶναι ἐν μέρει κτισμένον ἀντικατοπτρίζονται ἐρυθραὶ εἰς τὰ σμαράγδινα τῆς λίμνης ὕδατα, καὶ ὅταν ὁ ἥλιος δύνῃ τὰ ἐπιχρυσῶν διὰ τῶν ἀκτίνων του, παρίσταται θέαμα μαγικόν. Γύρω τῆς λίμνης ἐγείρονται λόφοι ἀπότομοι, πλήρεις χλόης, τερπνότατοι εἰς τὴν ὄρασιν.

Αἱ προσόψεις καὶ οἱ πύργοι τοῦ Φρηδεरिकόβουργου εἶναι ἀρχιτεκτονικῆς ποῦ μὲν ἑλληνικῆς, ποῦ δὲ γοθτικῆς· ἀλλ' ἡ σκανδιναυικὴ φαντασία πνέει ἐν παντὶ διακοσμῆματι· ἐν τοῖς σπηκαῖς, ἐν τοῖς ἀγάλμασιν, ἐν ταῖς καμάραις, ἐν ταῖς στηλαῖς ταῖς ἐκ μαρμάρου νορβηγικοῦ μέλανος, καὶ τέλος ἐν τῇ συμμιξίᾳ τῶν ποικίλων χρωμάτων. Ὁ ἐν αὐτῷ ναῖσκος γέμει οἰκοσῆμων ἰπποτικῶν τοῦ τάγματός τοῦ Ἐλέφαντος· καὶ μεγάλη μὲν φαίνεται ἡ ἐν αὐτῷ πολὺ ἔλαια, ἀλλ' ἡ τέχνη ὑπερβαίνει αὐτήν. Ὁ ναῖσκος οὗτος θεωρεῖται ὡς ἐκ τῶν περιεργωτάτων καὶ θαυμαστοτάτων τῆς γῆς.

Ὁ ἀποθανὼν βασιλεὺς Φρηδερίκος Ζ' ἐθλίβη μὲν ἄλλως ἐκ τῆς πυρπολήσεως τοῦ ἀνακτόρου τούτου, καὶ δικαίως· διότι δὲν ἦτο μόνον βασιλικὸν, ἀλλὰ καὶ ἐθνικὸν ἀγλαῖσμα. Ἠγέρθη μὲν ἐπὶ Φρηδερίκου τοῦ Β', ἀλλ' ἐκαλλώπισεν αὐτὸ Χριστιανὸς ὁ Δ', ἥρως οὗτος τῆς Δανίας, ἐπιζῶν καὶ ἐν τούτῳ τῷ μνημείῳ· διότι αἱ οἰκοδομαὶ εἶναι ἡ διὰ περῶν γεγραμμένη ἱστορία τῶν ἐθνῶν. Γρόντι, ἄνευ τῶν παρ' ἡμῖν σωζομένων

ἀρχαίων μνημείων, μεθ' ὅσα ἂν ἀνεγινώσκοντο περὶ αὐτῶν εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ὁ σημερινὸς κόσμος θὰ ἐδίξασκε περὶ τῆς τοσαύτης τελειότητος, ὡς διέξαιε περὶ τῆς ζωγραφικῆς τῶν αὐτῶν ἐκείνων αἰώνων τέχνης, μὴ ἔχων οὐδὲν αὐτῆς δεῖγμα πρὸ ὀφθαλμῶν.

Ὁ Χριστιανὸς Δ' ἐγεννήθη εἰς τὸ δάσος τοῦ ἀνακτόρου τὸ ὅποσον ἐμελλε νὰ μεταμορφώσῃ. Ἡ μήτηρ αὐτοῦ περιεφέρετο ὑπὸ τοὺς ἀκρέμονας τῶν δένδρων, τὴν 12 ἀπριλίου 1517, ὅτε κατελήθη ὑπὸ τῶν ὠδίνων· μόλις δ' ἐπρόφθασαν νὰ τὴν μεταφέρωσι πλησίον ἀγροτικοῦ τινοῦ φράκτου, καὶ ἐγέννησεν ἐκεῖ ἐπὶ τῆς πόας τὸν Χριστιανὸν Δ'. Τὰ χρονικὰ τῆς Δανίας διηγοῦνται ὅτι τοῦ φράκτου τὰ χλωρὰ κλαδιά ἤνθησαν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, καὶ ἡ ἀνοσμία ἥτις περιεγύθη ἐθεωρήθη ὡς οἰωνὸς αἰσίου.

Ὁ οἰωνὸς οὗτος ἐπληθύνετο, διότι ὁ Χριστιανὸς ἀνεδείχθη εἰς ἐκ τῶν μεγάλων βασιλέων τῆς Εὐρώπης. Μετέβαλε τὸ Φρηδεरिकόβουργον εἰς παλάτιον ὡς ἐκεῖνα τὰ περιγραφόμενα ἐν τοῖς ἀραβικοῖς μύθοις. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ὑπῆρξεν εὐπάθης, ἀλλὰ καὶ φιλόπονος. Ἐν τῷ ἀνακτόρῳ τούτῳ διήλθε ζυγμὰς, καὶ δεινὰς μὲν, ἀλλὰ καὶ γλυκαίας· πολλάκις τὸ μέτωπόν του ἐσκυθώπασεν ὑπὸ τὰς βαρεῖας φροντίδας τοῦ στέμματος, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἱλαρύνθη πρὸ τοῦ μειδιάματος τῆς Χριστινῆς Μύγγ (Munch), συζύγου αὐτοῦ ἐξ εὐωνύμων, ὡς λέγουσιν οἱ αὐτικοὶ ὅταν ἡ βασιλὶς δὲν ἔλκει τὸ γένος ἐκ βασιλείων, ἀλλ' ἰδιωτῶν. Παρ' ἡμῖν ὁ θρόνος θὰ ἐζημιούτο τὰ μέγιστα, ἐὰν βασιλεὺς ἐνυμφεῖτο γυναῖκα ἐξ ἰδιωτῶν· δημοκράται κατὰ βάθος, δὲν ἀνεγόμεθα ὅποιοιδήποτε ἐξ ἡμῶν ἴσων τὴν μέχρι τοῦ θρόνου ἀνύψωσιν· διὰ τοῦτο καὶ θέλομεν πάντοτε τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν ἐξ ἀλλοτρίων βασιλικῶν οἰκῶν, ἀπαλλαγμένους οὕτω τῶν ἀφορήτων σκανδάλων καὶ ἐσχάτων δεινῶν τῆς περὶ θρόνον ἀντιζηλίας· ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις Εὐρωπαίσις, οἱ βασιλεῖς καθίστανται δημοτικώτεροι νυμφεύμενοι μετὰ γυναικῶν ἐκ τοῦ λαοῦ. Ἡ Χριστινὴ, ἀγαπῶσα εὐλικρινῶς τὸν Χριστιανὸν Δ', πολλάκις ἐν τῷ ὄλβιῳ τούτῳ διαιτήματι, ἐν τῷ βενετικῷ τούτῳ μεγάρῳ, ἐν τῷ παραδείσῳ τούτῳ τῆς τρυφῆς, ὅπου αἱ δορκάδες ἀναχωροῦσαι ἀπὸ τῶν τελεμάτων μετέβαινον εἰς τὰ τεναγῆ, παρενέβη εὐφρόσυνος μετὰ τῆς εἰμαρμένης καὶ αὐτοῦ.

Ἦτο καλλιμορφὸς ἡ Χριστινὴ, καὶ σεμνὴ, καὶ ψυχὴν εἶχεν εὐγενῆ καὶ εὐσπλαγγχον. Ἐστὶν οὐρχει μάλιστα, ἀλλ' ἄνευ ἀξιώσεως ὅτι ἦτο ποιήτρια· μᾶλλον ἦτο θεολόγος, καὶ ἡ ἀν' ἐπιθρησκείας τῆς εἰς τὸν αἰῶνα ἐκείνον ὑπῆρχε μοναδική. Ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις αὐτῆς ὁ βασιλεὺς ἱδρύσε πολλὰ γυμνάσια καὶ προήγαγε τὴν τυπογραφικὴν. Ἐλευθέρως περιεφέρετο εἰς τὰς ἀγίους καὶ εἰς τὰς βορβορώδεις ὁδοὺς τῆς Κοπεγχάγης, καὶ ἀσμένως παρήτει τὴν ἀκολουθίαν του, τὴν ἐκ δεσποινῶν καὶ μεγιστάνων καὶ θεραπόντων, καὶ πεζεύων ἐπεσκέπτετο τὰ νέα πιεστηρία, ἐνεθάρρυνε τοὺς ἀρχιτέκτονας, τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἀγαματοποιούς, τοὺς ζωγράφους, καὶ τὸσον ἐθαύμαζε τὰς ὡραίας τέχνας, ὅσον ἐτίμα τὰς ὠφελίμους.

Ἦγε τοὺς στόλους του, ἤλαυνε τοὺς στρατούς του, προέδρευεν ἐν ταῖς πολιτικαῖς διαπραγματεύσεσιν. Ὑπῆρξεν ἐπιτήδειος διπλωμάτης· εἶχε πᾶσαν διαπρέπειαν ἀνδρός, στρατηγῶ καὶ βασιλέως. Ἀπεβίωσεν ἐν ἔτει 1648, ἄρξας ἐπὶ ἐξηκονταετίαν.

Κατὰ τὰ ἔσχατα τοῦ βίου, ἐπέδειξεν ἀνδρίαν ὅσην

καὶ ἐπὶ τῆς νεότητος, ἤττονα ὅμως φρόνησιν καὶ κρίσιν. Ἐλείψεν ἡ σταθερότης ἐκ τῆς διευθύνσεως τῶν πραγμάτων, καὶ πῶς ἐφάνη παρηκμακῶς ἐντε τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ αὐλῇ, καὶ ἐν τῇ Εὐρώπῃ. Προσηνέθη κακῶς πρὸς τὴν Χριστινὴν. Ἐπαθεν ὅτι ὅλοι σχεδὸν οἱ ἄνθρωποι, μάλιστα δὲ οἱ πολιτικοί· ἐν τῇ ἱστορίᾳ, οἱ βασιλεῖς μειοῦνται γηράσκοντες· τρίβονται καὶ αὐτοὶ ὡς τὰ παλαιὰ τῶν νομίσματα, ὧν τὰ πρόσωπα ἐξαλείφονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον. Ἄλλ' ὁ Χριστιανὸς, καίτοι εἶχε μειωθῆ, ἐπέμεινε ἀρκούντως μέγας· διεκρίνοντο πάντοτε οἱ ἥρωϊκοὶ χαρακτήρες ἐπὶ τοῦ μεταλλοῦ τῆς ζωῆς αὐτοῦ.

(Ἐπεταί συνέχεια.)

ΔΙΗΓΗΜΑ. --- ΤΟ ΒΑΡΑΘΡΟΝ.

(Ἴδε σελ. 10, 42, 74, 106, 138, 169 καὶ 196.)

Ὁ Βενδάλ, ἀφοῦ ἔμεινε μόνος, ἐπλησίασε τὰ ξύλα, τὰ ἐσκέπασε διὰ τῆς λευκῆς τέφρας ἥτις ἦτο διεσκορπισμένη εἰς τὴν ἐξίαν, καὶ κρατήσας τὴν κεφαλὴν του μετὰ τῶν χειρῶν, ἐπειράθη νὰ συνάψῃ τοὺς συλλογισμούς του· ἀλλ' αὐτοὶ ἐξηκολούθουν νὰ τρέχωσιν εἰς τὸ κενὸν διάστημα, ἔτι μᾶλλον διαταραττόμενοι ὑπὸ τοῦ ῥόχθου τοῦ ποταμοῦ. Προσπάθων οὕτω νὰ σκεφθῆ, ἀπέβαλε τὸν πρότερον νυσταγμόν. Τὸν ἐφάνη ὅτι καλῶς θὰ ἔπραττεν ἐὰν εἰσέτι δὲν ἐκοιμάτο, καὶ λοιπὸν ἔμεινε καθήμενος πλησίον τοῦ πυρός.

Διήρχοντο ἔμπροσθεν τῶν ὀμμάτων του μετὰ μυρίων ὀπτασιῶν καὶ νέων ἐλπίδων ἡ Μαργαρίττη, ὁ Βίλδιν, ὁ Ὁβερόάιζερ, καὶ ἀπεμάκρυνον ἀπ' αὐτοῦ τὸν ὕπνον. Ἐπειδὴ δ' ἐκάθη ὄλον τὸ κηρίον, καὶ ἐσβέσθη τὸ φῶς, ὁ θάλαμος ἐφωτίζετο τοῦ λοιποῦ ὑπὸ μόνου τοῦ πυρός τῆς ἐστίας. Ὁ Βενδάλ ἐκάθητο μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ τῆς κλίνης· ἡ θύρα ἔκειτο ἐνώπιόν του.

Βλέπει αἰφνιδίως τὸ σιδηρὸν αὐτῆς κλειθρον ὑπεγειρόμενον ἡσύχως, ἔπειτα δὲ βλέπει καὶ τὴν θύραν αὐτὴν ἀνοιχθεῖσαν καὶ πάλιν κλεισθεῖσαν ὡς ὑπὸ τοῦ ἀέρος. Τὸ κλειθρον ἐν τούτοις ἐξῆλθεν ἐκ τῆς θέσεώς του, καὶ ἡ θύρα ἠνοίγη πάλιν βραδέως, ἕως οὗ ἠδύνατο νὰ εἰσχωρήσῃ ἄνθρωπος. Ἀληθῶς δ' ἐνεφανίσθη ἄνθρωπος τις ἐστραμμένος πρὸς τὴν κλίνην· ἐστάθη οὗτος πρῶτον εἰς τὸ κατώφλιον, καὶ ἔπειτα, προχωρήσας ἐν βῆμα ἔμπροσ, ἐψιθύρισε, — Βενδάλ!

— Τίς εἶναι; ἀνέκραξεν ὁ Βενδάλ, πάραυτα ἀνεγερθεῖς.

Ἦτο ὁ Ὁβερόάιζερ. Ἰδὼν οὗτος τὸν νέον προχωροῦντα πρὸς αὐτὸν ἐκ τοῦ μέρους τῆς ἐστίας, — Πῶς! ἀνέκραξε μετὰ θαυμασμοῦ, ἀκόμη δὲν ἐπλάγμισες;

Καὶ ἀκουσίως ἐρρίψε τὰς χεῖρας του βαρεῖας ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Βενδάλ, ὡς διατιθέμενος νὰ ἔλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς πάλιν.

— Ἐχεις τίποτε; μήπως εἶσαι ἀρρώστος;

— Ὁχι, δὲν εἶμαι ἀρρώστος.

— Εἶδα ἐν ὄνειρον πολὺ κακὸν διὰ σέ. Πῶς εὐρίσκεισαι ἕως αὐτὴν τὴν ὥραν ἐπὶ ποδός, καὶ ἐνδυμένος;

— Ἀλλὰ, φίλε, τὸ αὐτὸ κ' ἐγὼ δύναμαι νὰ σὰς ἐρωτήσω, ἀπεκρίθη ὁ Βενδάλ.

— Σὲ εἶπα ὅτι εἶδα ὄνειρόν τι πολὺ ἀπαίσιον διὰ σέ, καὶ ἐκόπη ὁ ὕπνος μου· τόσον ζωηρὸν ἦτο, ὥστε ἠθέλησα νὰ βεβαιωθῶ ἂν τῶντι δὲν ἔπαθες τίποτε.

Ὅταν ἐφθασα εἰς τὴν θύραν σου, ἐδίστασα ἂν ἔπρεπε

νὰ εἰσέλθω καὶ νὰ σὲ ἀνησυχήσω . . . Ποῦ ἔχεις τὸ κηρί σου;

— Ἐκάθη ὄλον.

— Ἐγὼ ἐγὼ ἐν ὀλόκληρον εἰς τὸν κοιτῶνά μου. Νὰ ὑπάγω νὰ τὸ φέρω;

— Ναί, ἂν ἀγαπάτε.

Ὁ κοιτῶν τοῦ Ἐλβετοῦ ἔκειτο πλησίον· μετὰ μίαν στιγμὴν ἐπανήλθε φέρων ἀνὰ χεῖρας τὸ κηρίον ἀναμμένον· ἐγόνου ἔτησε δὲ τότε πρὸ τῆς ἐστίας καὶ ἤρχισε νὰ φυσᾷ τοὺς σχεδὸν ἀπέσβεσμένους ἄνθρακας. Ὁ Βενδάλ ἴστατο βλέπων αὐτόν· εἶδε δὲ ὅτι τὰ χεῖλη του ἦσαν κάτωχρα.

— Ναί, εἶπεν ὁ Ἐλβετὸς ἀνεγειρόμενος· τί ὄνειρον τρομερόν! Ἀκόμη δὲν πιστεύω νὰ ἐξηλείφθῃ ἡ φρικὴ ἀπὸ τοῦ προσώπόν μου.

Ὁ Ἐλβετὸς ἦτο ἀνυπόδητος· ἐφόρει ἓνα μάλλινον χιτῶνα, ἀνοικτὸν εἰς τὸ στήθος, καὶ εἶχε τὰς χεῖρας αὐτοῦ ἀνεσαλμένας μέχρι τῶν ἀγκῶνων. Πρὸς τούτοις δ' ἐφόρει καὶ ἐν στενὸν ἐσόβρακον. Οὕτω συνεσφιγμένον τὸ σῶμά του, παρίστατο εὐκαμπτον ὡς ἀνθρώπου ἀγρίου· καὶ ὠχρὰ μὲν ἦσαν τὰ χεῖλη του, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐφαινοντο πυροί.

— Κύτταξε, εἶπεν· ἂν εὕρισκα ἐδῶ μέσα κἀνένα κλέπτην, καθὼς μ' ἐφάνη εἰς τὸν ὕπνον μου, βλέπεις ὅτι ἤμην ἔτοιμος καλὰ νὰ παλαίσω μετ' αὐτοῦ.

— Ναί, βλέπω ὅτι καὶ ὀπλίστητε, εἶπεν ὁ Βενδάλ, δείξας πρὸς τὴν ὄσφιν τοῦ Ἐλβετοῦ.

— Αὐτὸ τὸ μαχαίρι, τὸ κρατῶ πάντοτε ἐπάνω μου ὅταν ταξιδεύω, ἀπήντησεν ὁ Ἐλβετὸς ἀνασύρας ὀλίγον τὸ ἐγγχειρίδιον ἐξω τῆς θήκης. Δὲν φέρεις καὶ σὺ κἀνὲν ὄπλον πρὸς ἄμυναν, χρεῖας τυχοῦσης;

— Κἀνέν.

— Οὔτε πιστόλια; ἠρώτησεν ὁ Ἐλβετὸς ῥίψας τὸ βλέμμα πρὸς τὸ τραπέζιον καὶ ἐκείθεν πρὸς τὴν κλίνην, παρὰ τὸ προσκεφάλαιον.

— Οὔτε πιστόλια.

— Σεῖς οἱ Ἄγγλοι πολὺ ἐμπιστεύεσθε . . . Καὶ τώρα, δὲν ἔχεις πλέον σκοπὸν νὰ κοιμηθῆς;

— Ἐπιθυμῶ, πρὸ πολλοῦ μάλιστα, ἀλλὰ δὲν ἠμπόρεσα.

— Καὶ οὐτ' ἐγὼ μετὰ τὸ ὄνειρόν μου. Ἐκάθησεν καὶ ὅλα τὰ ξύλα μου. Δὲν σ' ἐνοχλεῖ νὰ καθῆσω ἐδῶ πλησίον σου; Εἶναι ὦρα . . . δύο μετὰ τὸ μεσονύκτιον! Μετὰ δύο ἀκόμη ὥρας πρέπει νὰ ἐτοιμασθῶμεν· δὲν ἀξίζει πλέον τὸν κόπον νὰ πλαγιάσῃ τις εἰς τὴν κλίνην.

— Τὸ κατ' ἐμὲ, βεβαίως δὲν θὰ κατακλιθῶ. Καθήσετε λοιπὸν νὰ περᾶσωμεν ὁμοῦ τὴν ὥραν.

Ὁ Ἐλβετὸς ἐπέσπευεν εἰς τὸν κοιτῶνά του διὰ νὰ ἐνδυθῆ, καὶ ἐπανήλθεν· ἐκάθησεν δὲ τότε ἀμφοτέροι οἱ νέοι πλησίον τοῦ πυρός, ἕκαστος εἰς μίαν πλευρὰν τῆς ἐστίας· ὁ Βενδάλ συνεδαύλισε τὸ πῦρ, καὶ ὁ Ὁβερόάιζερ ἔθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης μίαν φιάλην καὶ ἐν ποτήριον.

— Πολὺ φοβοῦμαι ὅτι αὐτὸ τὸ ποτὸν εἶναι ἀπλοῦν οἰνόπνευμα βαμμένον, εἶπε γύσας εἰς τὸ ποτήριον· τὸ ἠγόρασα καθ' ὁδόν, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε, ψυχρὰ ἢ νύξ, ψυχρὸς ὁ τόπος, ψυχρὰ ἡ οἰκία, τὸ ποτὸν τούτο, ἂν καὶ οἰνόπνευμα, θερμαίνει ὀλίγον τὰ ἐντόσθια. Καλλίον αὐτὸ παρὰ τιν τε. Θέλεις νὰ τὸ δοκιμάσῃς;

— Ὁ Βενδάλ ἔλαβε τὸ ποτήριον καὶ ὑπήκουσε.

— Πῶς τὸ εὐρίσκεις;

—'Ολέθριον, ἀπεκρίθη ὁ Βενδάλ ἀποδόσας τὸ ποτήριον μετὰ βίγους· ἀφίνει μίαν γεῦσιν πολὺ δυσάρεστον.

—'Εχεις δίκαιον, εἶπεν ὁ Ἑλβετὸς δοκιμάσας μόλις αὐτὸ καὶ οὗτος, καὶ κροταλίσας τὰ χεῖλη του. Ἐχει μίαν ἀφόρητον γεῦσιν! Καὶ καιεὶ φρικτά.

Καὶ ἔρριψεν εἰς τὴν φωτίαν τὸ ἐν τῷ ποτηρίῳ ὑπόλοιπον.

Οἱ δύο συνοδοιπόροι ἐστήριζαν τοὺς ἀγκῶνάς των ἐπὶ τοῦ τραπέζιου, τὰς δὲ κεφαλὰς ἐπὶ τῶν χειρῶν των, καὶ οὕτω καθήμενοι προσηλώθησαν εἰς τὴν φλόγα τῆς ἐστίας. Ὁ Ἑλβετὸς ἐφαίετο περίσκεπτος μὲν, ἀλλ' ἡσυχος· ὁ Βενδάλ ὅμως ἔπασχεν ἐκ νευρικών σπασμῶν. Μετὰ τινὰς τιναγμούς, ἠγέρθη ὀρθίως, παρετήρησε γύρω του ἐκθάμβως, καὶ πάλιν ἔπεσεν εἰς τὴν καθέδραν, ἔρμαιον παραδόξων ὀνειρών, ὅλων συγκεχυμένων. Εἶχε κλείσει τοὺς ὀφθαλμούς του ἐντὸς ἑνὸς χαρτοφυλακίου· εἶχε βάλει ἔπειτα τὸ χαρτοφυλάκιον εἰς τὸν θύλακα τοῦ ἐνδύματός του πρὸς τὸ στήθος, καὶ ἐκοιμήθη μέχρι τῆς σιαγόνας. Διατί ἐν τῇ ληθαργίᾳ εἰς ἣν ἦτο βυθισμένος τὸν ἐβασάνιζεν ἀδιακόπως ἡ ἰδέα τῶν ἐγγράφων ἅτινα ἔφερον; «Ἐξέλθε τοῦ ὄνειρου σου!» τῷ ἔλεγεν ἐνδύμουχός τις φωνή. Ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο. Τὸ ὄνειρον τὸν ἔφερον εἰς τὰς ἀχανεῖς ἐκείνας πεδιάδας τῆς Ῥωσσίας, εἰς τὰς στέππας λεγομένας, αὐτὸν καὶ τὴν Μαργαρίτην· ἀλλὰ συγχρόνως ἠσθάνετο ἀμυδρῶς καὶ τὴν ἐπαφὴν χειρὸς περιφερομένης ἐπὶ τοῦ στήθους του καὶ περὶ τὸ χαρτοφυλακίον του. Εἶδεν ἀκολούθως μίαν θάλασσαν, καὶ αὐτὸς εὐρέθη ἐντὸς πλοίου μὴ ἔχοντος καταστρώμα, καὶ ἦτο γυμνός· ἔχασε τὰ φορέματά του, καὶ ἐσκεπάσθη δι' ἐνὸς ἔσπερος ἀπὸ τῶν ἰσθίων τοῦ πλοίου. Καὶ ὅμως εἶχε θύλακα καὶ ἡσθάνετο ὅτι μίᾳ χειρὶ ἐψηλάφει εἰς τοὺς θηκασκάρους του. Καὶ ἡ αὐτὴ ἐνδύμουχος φωνὴ τῷ ἔλεγε ν' ἀποσπασθῆ ἀπὸ τῆς ὑπνώσεως ταύτης καὶ ν' ἀνανήψῃ. Δὲν ἠδύνατο. Πάλιν μετεβλήθη τὸ ὄνειρον, καὶ ὁ Βενδάλ εὐρέθη εἰς τὰς ὑπογείους οἰνοθήκας τοῦ ἐν Λονδίνῳ καταστήματος, κοιτώμενος ἐπὶ τῆς αὐτῆς κλίνης τοῦ ξενοδοχείου τῆς Βασιλείας, καὶ ὁ πτωχὸς φίλος του, ὁ Βίλδιν, δὲν ἦτο νεκρός, ἀλλ' ἵστατο πλησίον τῆς κλίνης, καὶ τὸν ἔσειε λέγων εἰς αὐτόν· «Κύτταξε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον! Δὲν βλέπεις ὅτι πλησιάζει εἰς τὴν κλίνην διὰ ν' ἀνασπῆσῃ τὸ προσκεφάλαιον; Διατί τὸ ἀνασπῆσῆ; θέλει νὰ εὐρῆ τὰ ἐγγράφα τὰ ὁποῖα φέρεις ἐπάνω σου. Ἐξύπνησε!»

Ἀλλ' ὁ Βενδάλ ἐξηκολούθει κοιμώμενος, τρεπόμενος εἰς νέα ὄνειρα, ὅλα παράδοξα, ὅλα ἐπαχθῆ.

Προσεκτικὸς καὶ ἡσυχος, καὶ ἔχων ἀείποτε τὸν ἀγκῶνα στηριγμένον ἐπὶ τοῦ τραπέζιου, ὁ συνοδοιπόρος ἔκραξεν αἰφνιδίως πρὸς αὐτόν· — Βενδάλ! Βενδάλ! ἐξύπνησε· μὰς κράζουσι· εἶναι ὥρα τέσσαρες.

Ὁ Βενδάλ ἠνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ εἶδεν ἄνωθεν τοῦ τὸ νεφελῶδες πρόσωπον τοῦ Ὀβερράιζερ.

— Ἐκοιμήθης ὑπνον βαρὺν, εἶπεν ὁ Ἑλβετὸς, ἔνεκα τοῦ κόπου τῆς ὁδοιπορίας καὶ τοῦ ψύχους.

— Ναι, ἀπεκρίθη ὁ Βενδάλ, ἀνορθωθείς διὰ μιᾶς. Ἀλλ' ἠσθάνθη ὅτι οἱ πόδες του ἐκλονίζοντο. — Σεῖς δὲ τελείως δὲν ἐκοιμήθητε;

— Μ' ἦλθεν ὡς μία ὀμίγη εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ μὲ φαίνεται ὅτι δὲν ἔπαυσα τοῦ νὰ βλέπω τὴν φλόγα. Ἐν τούτοις, ἐκόντες ἄκοντες εἶναι χρεῖα νὰ ἐγερθῶμεν, νὰ προγευματίσωμεν καὶ ν' ἀναχωρήσω-

μεν . . . Εἶναι τέσσαρες ὥραι, καὶ μάλιστα ἐπέρασαν!

Ὁ Ἑλβετὸς ἐπρόφερε μεγαλοφώνως τὰς τελευταίας λέξεις εἰς τὸ ὠτίον τοῦ Βενδάλ, ἐπειδὴ τὸν εἶδεν ἐπαναπίπτοντα εἰς ἀνυπερέβλητον ὑπνωσιν. Ἡτοιμάζετο πρὸς ἀναχώρησιν, ἐπρογευματίζε, καὶ εἰσέτι ἐφαίετο ὡς κοιμώμενος.

Ὅλην ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὁδοιπορήσας, οὐδεμίαν ἄλλην συνέλαβεν ἐντύπωσιν ἐκ τοῦ δρόμου, εἰμὴ τὴν τῆς δριμύτητος τοῦ ψύχους, καὶ τὴν τοῦ ἤχου τῶν κωδωνίσκων τοὺς ὁποίους ἔσειον οἱ ἵπποι τοῦ ὀχήματος, διερχόμενοι διὰ λόφων συγῶν καὶ δασῶν ἐρήμων. Τῇ δὲ κάκεισε ἀπῆντων ξαθμούς τινὰς πενιχρούς, ὅπου παρέμενον διὰ νὰ φάγῃσι τι ἢ νὰ πῶσιν· οἰκήματα χαμηλά, ἀφεγγῆ, ὅπου, διὰ νὰ προχωρήσῃσι μὲχρι τῆς αἰθούσης τῶν ξένων, διέβαινον πρῶτον διὰ τῆς φάτης. Ὁ Βενδάλ ἠκολούθει τὸν συνοδοιπόρον του ὡς μηχανικῶς, καὶ οὐδὲν ἐνθυμεῖτο, εἰμὴ ὅτι ἔβλεπε πάντοτε πλησίον του σκεπτικὸν τὸν Ὀβερράιζερ.

Ὅτε ἀπέβηκεν ὁλοκαυθιστὸν τὴν ληθαργίαν, ὁ Ἑλβετὸς δὲν εὐρίσκετο πλησίον του, τὸ δὲ ὄχημά των ἵστατο ἔμπροσθεν νέου τινὸς ξενοδοχείου· ἐκεῖ δὲ πλησίον εἶδε καὶ σειρὰν ἀμαξῶν φερουσῶν βαρέλια οἴνου. Τὰς ἀμαξὰς ταύτας ἔσυρον ἵπποι τῶν ὁποίων τὰ φάλαρα ἦσαν κυανᾶ, καὶ ὁ Ὀβερράιζερ, ὀλίγον παρέκει, συνωμίλει μετὰ τῶν ἀμαξηλατῶν εὐθύμως.

Ὁ Βενδάλ ἐτάνυσε τότε τὰ μέλη του, καὶ τὸ αἷμά του ἤρχισε νὰ κυκλοφορῇ καλῆτερον. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἡ νόθωσις ἤτις τὸν εἶχε κυριεύσει ἐξηλείφθη ὑπὸ τὴν πνοὴν τοῦ ἐλευθεροῦ καὶ εὐκραοῦς ἐκείνου ἀέρος. Ἐν τούτοις δὲ ἡ σειρὰ τῶν φορτωμένων ἀμαξῶν ἐβλήθη πάλιν εἰς κίνησιν, καὶ οἱ ὄδηγοι αὐτῶν διαβαίνουν τες ἐχαιρέτιζον τὸν Ὀβερράιζερ.

— Τί εἶναι αὐτοὶ; ἠρώτησεν ὁ Βενδάλ.

— Εἶναι ἀμαξηλάται ἐδικοί μας· τοῦ Δεφρεσιέρου καὶ Σунτροφίας. Εἶναι ἐδικόν μας αὐτὸ τὸ κρασί.

Εἶπε, καὶ ἤρχισε νὰ ὑποτονθορῶν ἄσμάτιόν τι, ἀνάπτων ἐνταῦτ' ὁ σιγάρον του.

— Ὁμολογῶ ὅτι, ὡς συνοδοιπόρος, ὑπῆρξα ἐλευθέρως, εἶπεν ὁ Βενδάλ· δὲν ἐμπορῶ νὰ καταλάβω τί ἐπαθα.

— Δὲν ἐκοιμήθης αὐτὴν τὴν νύκτα, ἀπεκρίθη ὁ Ἑλβετὸς, καὶ εἰς τὸ πολὺ ψύχους, ὅταν ξερηθῇ τις τοῦ ὑπνου, ὁ ἐγκέφαλος παθαίνει ὡς μίαν αἰμωδίαν. Πολλὰκις μὲ συνέθη νὰ ἴδω αὐτὸ τὸ φαινόμενον . . .

Τὸ δὲ κάτω τῆς γραφῆς εἶναι, ὅτι ὅλοι μας οὗτοι οἱ κόποι θὰ ὑπάγουν χαμένοι.

— Διατί;

— Οἱ ἄνθρωποι τοὺς ὁποίους ὑπάγομεν νὰ εὐρωμεν εἶναι εἰς τὸ Μεδιόλανον. Γνωρίζεις ὅτι ἔχομεν δύο καταστήματα, τὸ μὲν διὰ τὰ κρασία, εἰς τὸ Νεοκάσελλον, τὸ δὲ εἰς τὸ Μεδιόλανον διὰ μεταξωτὰ ὑφάσματα. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ μεταξωτὰ αὐτὴν τὴν ὥραν εἶναι πλέον ζητημένα παρὰ τὰ κρασία, ὁ Δεφρεσιέρος μετέβη εἰς τὸ κατάστημα τῆς Ἰταλίας· ὁ δὲ Ρολάνδος, ὁ συνέταιρός του, ἠσθάνθη μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Δεφρεσιέρου, καὶ οἱ ἱατροὶ ἀπηγόρευσαν εἰς αὐτόν τὸ νὰ δέχεται ὅποιανδήποτε ἐπίσκεψιν. Θὰ εὐρῆς εἰς τὸ Νεοκάσελλον ἐπιστολὴν, ἣτις θὰ σὲ πληροφορήσῃ περὶ τούτων ὅλων, καθὼς μ' εἶπεν ὁ ἀμαξηλάτης μας, μετὰ τοῦ ὁποίου μὲ εἶδες νὰ συνομιλῶ. Ἠπόρησεν ὅταν σὲ εἶδε, καὶ μ' εἶπεν ὅτι εἶχε παραγγεῖλαι νὰ σὲ εἰδοποιήσῃ περὶ τούτων, ἂν σὲ ἀπῆντα καθ' ὄδον. Τώρα

λοιπὸν θὰ ὑπάγῃς ἐκεῖ, καὶ τί θὰ κάμῃς; Ἐγὼ εἶμαι γνώμης νὰ γυρίσωμεν ὀπίσω.

— Νὰ γυρίσωμεν ὀπίσω! ποτέ· πρέπει νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὸν δρόμον μας.

— Νὰ ἐξακολουθήσωμεν . . .;

— Βεβαίως, διὰ τῶν Ἄλπεων, ἕως εἰς τὸ Μεδιόλανον.

Ὁ Ἑλβετὸς ἔπαυσε νὰ καπνίζῃ, καὶ ἠτένισεν εἰς τὸν Βενδάλ.

— Ἐχω σπουδαίαν εὐθύνην, ἐπρόσθεσεν οὗτος· ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ Δεφρεσιέρου ἐκλάπησαν ἔντυπα ὁμολογία, καὶ ὁ κλέψας δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτῶν. Μοι ἔγραψαν παρακαλοῦντες νὰ μὴ χάσω καιρὸν, ἀλλὰ νὰ σπεύσω ὑπὲρ τοῦ καταστήματος πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ κλέπτου. Ὁ κόσμος ἂν χαλάσῃ, δὲν ἐπιστρέφω ὀπίσω.

— Τῶνόντι; ἠρώτησεν ὁ Ἑλβετὸς ἀφαιρέσας ἀπὸ τοῦ ζώματός του τὸ σιγάρον, διὰ νὰ μειδιάσῃ ἀπαρεμποδίστως. Τεῖνας δὲ τὴν χεῖρα πρὸς τὸν συνοδοιπόρον, — Λοιπὸν, σύμφωνοι! εἶπε· καὶ ἐγὼ, ὁ κόσμος ἂν χαλάσῃ, δὲν ἐπιστρέφω ὀπίσω. Ἐμπρὸς λοιπὸν! Ἐμπρὸς, ὄδηγε· κάμῃ γλίγωρα νὰ φεύγωμεν.

Ὁδοιπόρησαν καὶ τὴν νύκτα αὐτὴν. Εἶχε δὲ πέσει γιῶν πολλή, καὶ ἐν μέρει ἡ γιῶν αὐτὴ ἐπάγωσεν, ἐξ οὗ ἐβραδυπόρου τὰ ζῶα τῶν ὀλισθαίνοντα. Πολλαχοῦ ἠναγκάζοντο νὰ τ' ἀφίωσι πρὸς ὀλίγον διὰ ν' ἀναπαύωνται. Μίαν ὥραν μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ἔφθασαν εἰς ἕν τῶν ξενοδοχείων τοῦ Νεοκαστέλλου.

Ἀφοῦ ἐνίφθησαν καὶ ἔλαβον μικρὸν τι προάριστον, οἱ δύο συνοδοιπόροι μετέβησαν ὁμοῦ εἰς τὸ κατάστημα Δεφρεσιέρου καὶ Σунτροφίας· ἐκεῖ εὗρον τὴν ἐπιστολὴν περὶ ἧς τοῖς εἶγεν εἰπεῖ ὁ ἀμαξηλάτης, περιέχουσαν διάφορα γραφικὰ δείγματα ἐξ ὧν ἠδύνατο ν' ἀνακαλυφθῆ ὁ πλαστογράφος. Ὁ Βενδάλ ἐπέμεινε νὰ μεταβῇ εἰς Μεδιόλανον διὰ τοῦ Σιμπλονίου, ἐνὸς τῶν ὁρέων τῶν Ἄλπεων. Ὁ Ὀβερράιζερ τὸν ἠκολούθησε.

Διήλθον τὴν Γενεύην, ἔπειτα τὴν Λαυσάνην· ἠκολούθησαν τὴν ὄχθη τῆς λίμνης Λεμάνης, καὶ μετ' αὐτὴν διέβησαν τὴν κοιλάδα τοῦ Ῥήνου. Τὸ ψύχος ἐκεῖ ἦτο δριμύτατον. Ἡ σειρὰ τῶν χιονοσκεπῶν Ἄλπεων ὑπετυποῦτο εἰς οὐρανὸν ὑποκίτρινον· ἀλλ' ὅμως εἶχε παύσει ἡ γιῶν, καὶ αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἐλευθεραὶ. Τὸ ὄχημα ἐκυλίετο ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ ὁ Ἑλβετὸς ἔλεγεν ἀδιαλείπτως κατὰ νοῦν, — Παρῆλθεν ὁ καιρὸς τοῦ νὰ τὸν κλέψω ζῶντα· ἀνάγκη νὰ τὸν θανατώσω!

Τέλος, ἀφίχθησαν εἰς τὸ πενιχρὸν πολίχμιον Βρίγγον, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Σιμπλονίου. Εἶχεν ἐπέλθει ἡ νύξ, καὶ ὅμως ἠδυνήθησαν ἐκεῖ νὰ ἴδωσι πόσον εἶναι μικρὰ καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ ἀνθρώπος αὐτὸς ἐνώπιον τῶν φοβερῶν φρικῶν ἐκείνων καὶ τῶν μεγάλων καλλωνῶν τῶν ὁρέων. Ἐκεῖ ἐδέησε νὰ διανυκτερεύσωσιν· εὗρον ὅμως τούλαχίςτον καλὸν πῦρ, καλὸν δεῖπνον καὶ οἶνον καλόν.

Ἐλθὼν ὁ Βενδάλ μετὰ τῶν ὀδηγῶν εἰς συνομιλίαν, ἐκεῖ ἔμαθεν ὅτι ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν οὐδὲν πλάσμα ἀνθρώπινον διήλθε τὴν κλεισιωρεῖαν· ὅτι ἡ γιῶν, ἀπαλὴ οὖσα, δὲν ἐπέδεχετο ἀμαξὰς, καὶ οὕτε ἔκλυθρα· πρὸς δὲ ὁ οὐρανὸς ἐφαίετο καταπεφορτωμένος, καὶ ἐπειδὴ ἡ κατάρτος αὐτῆ γιῶν πρὸ ἡμερῶν δὲν εἶχε πέσει, ἡ πτώσις τῆς ἐπεριμένετο ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἡ ὁδοιπορία ἠδύνατο νὰ γίνῃ μόνον πεζῶς, ἢ ἐπὶ ἡμιόνων· ἀλλ' οὕτως ἔ-

πρεπε νὰ πληρωθῶσιν οἱ ὄδηγοι ὡς ἐν ὥρᾳ κινδύνου, καὶ τοῦτο μέχρις οὗ αὐτοὶ ἐνόμιζον ὅτι ἠδύνατο νὰ προχωρήσωσιν· ἄλλως, ἂν ἔβλεπον μέγαν τὸν κίνδυνον, θὰ ἐπέστρεφον.

Διαρκούσης τῆς συνομιλίας ταύτης, ὁ Ὀβερράιζερ ἔμενε σιωπηλός. Ἐκάπνιζε μόνον καθήμενος πλησίον τοῦ πύρου, ἕως οὗ ὁ Βενδάλ, ἀποπέμψας τοὺς ὀδηγούς, ἐζήτησε καὶ τὴν γνώμην του.

— Ἐγὼ, εἶπεν, ἂν θέλῃς νὰ μὲ ἀκούσης, φρονῶ ὅτι πρέπει ν' ἀφίσωμεν τοὺς ὀδηγούς νὰ λέγουν, καὶ νὰ προχωρήσωμεν χωρὶς αὐτούς. Καταλαμβάνεις ὅτι φέρουν ἐν τῷ μέσῳ αὐτὰς ὅλας τὰς δυσκολίας διὰ νὰ πληρωθοῦν ἀκριβώτερα. Εἶναι τὰ συνειθισμένα των. Τοὺς ἐνθυμοῦμαι τοιούτους ἀπὸ τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας. Τί χρεῖαν ἔχομεν ὀδηγῶν; Φορτονόμια ὁ καθεὶς εἰς τὸν ὁμῶν του ἕνα σάκκον, λαμβάνομεν ἀπὸ μίαν βακτηρίαν τοῦ βουνοῦ, καὶ ὅχι αὐτοὶ νὰ μᾶς ὀδηγήσωσιν, ἀλλ' ἡμεῖς εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσωμεν. Δὲν περιηγήθημεν ἤδη ὁμοῦ εἰς τὰ ὄρη; Ἐγὼ ἐδῶ ἐγεννήθη καὶ γνωρίζω αὐτὴν τὴν γενοπορίαν . . . Στενοπορίαν! . . . δὲν τὴν λέγουν μάλλον μεγάλην ὁδόν! . . . Καθὼς σὲ λέγω, ἄφες τοὺς νὰ φλυαροῦν, καὶ ἐμπρὸς· τὸν δρόμον μας.

Ὁ Βενδάλ ὑπερεγάρη ἰδὼν τὸ θάρρος τοῦτο τοῦ συνοδοιπόρου του. Νέος δραστήριος, ῥιψοκίνδυνος, διαφλεγόμενος ὑπὸ τοῦ πόθου νὰ προχωρήσῃ, ἠσπᾶσθη ἀσμένως τὴν πρότασιν τοῦ Ἑλβετοῦ. Μετὰ δύο ὥρας λοιπὸν ἠγόρασαν πᾶν ὅ,τι ἀναγκαῖον διὰ τὸν δρόμον τῆς ἐπιούσης, ἐφωδίασαν τοὺς σάκκους των, καὶ ἐκοιμήθησαν.

Τὴν αὐγὴν, εὗρον τοὺς ἡμίσεις τῶν κατοίκων τοῦ πολίχμιου συνηγμένους εἰς τὰς μικρὰς καὶ ξενὰς αὐτοῦ ὁδοῦ· ἦλθον νὰ ἴδωσιν ἀναχωροῦντας τοὺς δύο τολμηροὺς ὁδοιπόρους. Πανταχόθεν ἐσηματίζοντο περὶ αὐτοὺς συνομιλία· οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος ὄδηγοι ἐψιθύριζον μεταξὺ των ἐγείροντες πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ ὄμματα. Οὐδεὶς πύχθη εἰς αὐτοὺς καλὸν κατευόδιον.

Καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχισαν τὴν ἀνάβασιν, ἀκτίς ἡλίου διεπέρασε τὸν παγωμένον ἐκείνον οὐρανὸν, καὶ ἡ ἀκτίς αὐτὴ μετέβαλε τὸ ἐκ ψευδαργύρου κωδωνοσάσιον τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου εἰς ἀργυροῦν τὴν ὄψιν.

— Καλὸς οἰωνός, εἶπεν ὁ Βενδάλ (καίτοι ὁ ἥλιος πάλιν ἐξέλειπεν ἕως νὰ τελειώσῃ αὐτὸς τὸν λόγον)· ἴσως ἐκ τοῦ παραδείγματός μας παρακινήθῃσι καὶ ἄλλοι ὁδοιπόροι νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν δίοδον.

— Ἄ! ἔσο βεβαίως ὅτι κάνεις δὲν θὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ, ἀπεκρίθη ὁ Ὀβερράιζερ.

Καὶ ἀτενίσας ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς του πρὸς τὸν οὐρανὸν, καὶ κάτωθεν τῶν ποδῶν του πρὸς τὴν κοιλάδα, — Κάνεις ἄλλος, ἐπρόσθεσε, κάνεις ἄλλος ἐκεῖ κάτω δὲν θὰ εὐρεθῇ, ἐκτὸς ἡμῶν . . . μάνων ἡμῶν! . . .

Εἰς τὸ ὄρος.

Ἡ ὁδὸς ἦτο ἀρκετὰ καλὴ πρὸς τοιούτους εὐρώσεως περιπατητάς. Καθόσον ἀνέβαινον οἱ δύο συνοδοιπόροι, εὐρίσκον ἀέρα ἐλαφρότερον καὶ εὐκολωτέραν ἀναπνοήν· ἀλλ' ὁ οὐρανὸς παρίστατο πανταχόθεν σκυθρωπὸς καὶ ἀπειλητικός· ἡ φύσις ἐφαίετο συνέχουσα τὴν μανίαν τῆς· τὰ ὦτα καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ὁδοιπόρων προσεδόκων ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν μεταβολὴν φοβερὰν τῆς ἀτμοσφαιρας καὶ τοῦ ὄρους· ἤδη διέκρι-

νον τούς προδρόμους τῆς ἐγγιζούσης θύελλης· βαρεῖά τις σιγή ἐπεκράτει εἰς ὅλα, καθόσον ἡμαυροῦντο τὰ συμπεπυκνωμένα νέφη, ἢ μᾶλλον ἡ νεφέλη ἐκείνη· διότι μία μόνη νεφέλη κατέστη ὅλος ὁ οὐρανός.

Καίτοι ἡ ἡμέρα εἶχε σκοτισθῆ, ἡ ὄρασις ἐξετείνεται εἰσέτι εἰς ἰκανὴν ἀπόστασιν. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ῥήνου, τὴν ὁποίαν οἱ ἡμέτεροι συνοδοιπόροι ἄφινον ὀπίσω των, ὁ ποταμὸς ἔρρεε κατὰ μυρίους ἐλιγμούς· τὸ μολυβδῶδες ἐκεῖνο χροῖμα τοῦ ὕδατος ἐνεποιεῖ ἀθυμίαν φρικτὴν. Ὑπεράνω τῆς ὁδοῦ, μακρὰν αὐτῶν, ἔβλεπον τοὺς πάγους καὶ τὰς νιφοστιβάδας (avalanches) ἐκκρεμῆς ὑπεράνω τῶν στενοποριῶν δι' ὧν ἐμελλον νὰ διαβῶσιν. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἀπηντῶντο κρημνοὶ ἀπυθμενοὶ, καὶ χεῖμαρροι ἐρρόχθουν πανταχόθεν, καὶ βράχοι ἀνυψοῦντο γιγάντειοι, οὐρανομήκεις. Ἀνηλία ταῦτα πάντα, ἦσαν καταπληκτικώτατα.

Μεταξὺ τοιούτων ἐχθρῶν σιωπηλῶν καὶ ἀκινήτων, καὶ ἀπειλῆς ἐνδεικτικῶν, οἱ δύο συνοδοιπόροι ἐπροχώρουν ἀείποτε ἀπτόητοι.

Ἀνέβαινον. Ἡ ὁδὸς καθίστατο τραχυτέρα καὶ δυσβατωτέρα, ἀλλ' ὁ Βενδάλ ἐφαίνετο μᾶλλον εὐθυμῶς, καθόσον ἔβλεπεν ὀπίσω του τὸν δρόμον τὸν ὅποιον ἤδη εἶχε διανύσει. Ἄλλο δὲν εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν, εἰμὴ τὸν σκοπὸν ταύτης τῆς ὁδοιπορίας του. Ἄν ὁ ὄρεινός Ὁβερράιζερ ἔβλεπε κατὰ προμηνύματα εἰς τὸν καιρὸν, ἀπέιχε τοῦ νὰ ἐξηγηθῆ εἰς τὸν συνέταίρον του.

— Λέγετε νὰ διέλθωμεν μέχρι τῆς ἑσπέρας τὴν στενοπορίαν; . . . ἠρώτησεν ὁ Βενδάλ.

— Ὅχι· διότι, καθὼς παρατηρεῖς, ἡ γιῶν εἶναι πυκνότερα καθόσον ἀναβαίνωμεν, καὶ βαθυτέρα . . . Καὶ ἔπειτα, αἱ ἡμέραι τώρα εἶναι τόσο μικραὶ! Ἄν κατορθώσωμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ ὕψος τοῦ πέμπτου Καταφυγίου, καὶ νὰ περάσωμεν τὴν νύκτα εἰς τὸ ἐκεῖ ξενοδοχεῖον, θὰ ᾔηται εὐτύχημα.

— Στοχάζεσθε ὅτι δὲν ὑπάρχει κίνδυνος νὰ ἐγερθῆ ἡ θύελλα μέχρι τῆς νυκτός;

— Ἀπὸ πολλοὺς περικυκλούμεθα κινδύνους, ἀπεκρίθη ὁ Ἐλβετός· ἤκουσες ποτέ περὶ τῆς Γεφύρας τοῦ Γανθέρου;

— Τὴν ἐπέρασα ποτέ.

— Κατὰ ποίαν ἐποχὴν; τὸ καλοκαίρι;

— Ναί, ὅταν ἔρχωνται οἱ περιηγηταί.

— Ἄ! διαφέρει πολὺ· δὲν εἶδες τίποτε. Τώρα θὰ ἰδῆς!

— Σὰς ἔχω ὄδηγόν, καὶ τοῦτο ἀρκεῖ.

— Ναί, μ' ἔχεις ὄδηγόν τῶντι. Μὴ σε μέλη· μὴ σε μέλη, καὶ ἐγὼ θὰ σε φέρω εἰς τὸ τέμα τῆς ὁδοιπορίας σου. Ἰδοὺ ἐκεῖ, ἐνώπιόν μας, ἡ γέφυρα· παρατήρησε.

Οὕτω συνομιλοῦντες εἶχον περιέλθει βαθυτάτην τινὰ φάραγγα, βαδίζοντες ἀνωθεν αὐτῆς. Ἡ γιῶν ἐκυλίετο εἰς στρώματα πυκνὰ ὑπὸ τοὺς πόδας των· ἄλλα στρώματα γιῶνος ἐκρέμαντο ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν των. Ὁ Ἐλβετός ἐστάθη διὰ νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν Βενδάλ τὴν γέφυραν.

— Ἰδὲ, τὸν εἶπεν· ἂν σὲ ἄφιναν νὰ περάσῃς ἐμπρός, ἂν δὲν σὲ κατέστηνα προσεκτικόν, καὶ μόνον μίαν φωνὴν ἐκπλήξεις ἂν ἐβαλλες, μὲ μόνην τὴν φωνὴν σου θὰ ἐσειόντο αἱ στιβάδες αὐταὶ τῆς γιῶνος, καὶ ἡ θάσ' ἐπλήγωναν πίπτουσαι, ἢ καὶ θὰ σ' ἐθαπταν ζωντανόν . . .

— Ἐχεις δίκαιον, ἀπεκρίθη ὁ Βενδάλ.

— Ναί, ἀλλ' εἶμαι ὄδηγός σου, καὶ χρεωστῶ νὰ σὲ προσέχω. Τώρα, πρέπει νὰ περάσωμεν σιωπῶντες. Μικρὰ ἀστοχία δύναται νὰ προξενήσῃ θάνατον. Ἐρχομαι λοιπόν!

Ἡ γιῶν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἦτο συσσωρευμένη εἰς παχύτατα στρώματα· ἀνωθεν τῆς γεφύρας ἐταλαντευόντο ὄγκοι παμμεγέθεις εἰς σχήματα φαντασμάτων· οἱ βράχοι προέκυπτον ἐκεῖ φοβερῶς, καὶ οἱ δύο συνοδοιπόροι διήνοιγον τὴν πορείαν των ὡς ἐν τῷ μέσῳ συμπεπυκνωμένων νεφελῶν οὐρανοῦ ἐξηγηρωμένου. Καὶ ὁ μὲν Ἐλβετός μετεχειρίζετο ἐπιτηδείως τὴν ὁδοιπορικὴν βακτηρίαν του, τώρα μὲν παρατηρῶν δι' αὐτῆς ποῦ ἐπάτει, τώρα δὲ βλέπων πρὸς τὸν οὐρανόν, ὁ δὲ Βενδάλ ἠκολούθει αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον· ἀμφότεροι δ' ἐπροχώρουν μετὰ πολλῆς βραδύτητος. Μόλις εἶχον διατρέξει τὸ ἡμισυ τοῦ ἐπικινδύνου τούτου δρόμου, ὅτε ἠσθάνθησαν κλονισμόν τινα σφοδρὸν, καὶ εὐθὺς μετ' αὐτὸν βροντήν.

Στρέφεται ὁ Ὁβερράιζερ ὀπίσω του, ἐπιθέτει τὴν χεῖρά του εἰς τὸ στόμα τοῦ Βενδάλ, καὶ σιωπηλῶς τῷ δεικνύει τὸ μονοπάτιον διὰ τοῦ ὁποίου ἐπέρασαν πρὸ μιᾶς στιγμῆς. Ἰγνος αὐτοῦ τοῦ μονοπατίου πλέον δὲν ἐφαίνετο· τὸ ἐσκέπασεν ὅλον μία νιφοστιβάς, ἣτις ἐξηκολούθει ἐτι κυλιόμενη εἰς τὸν χεῖμαρρον, πρὸς τὸ βάθος τοῦ βράθρου . . .

Ὅταν ἐφθασαν εἰς τὸ μονῆρες ξενοδοχεῖον, τὸ κείμενον ὄχι μακρὰν τοῦ φρικώδους τόπου τούτου, ὅλοι οἱ ἐν αὐτῷ ἀνέδωσαν φωνὴν θαυμασμοῦ.

— Μόνον μίαν στιγμήν διὰ ν' ἀναπαυθῶμεν εἰσῆλθωμεν, εἶπεν ὁ Ὁβερράιζερ, τινάσσω συγγρόνως τὰ φορέματά του ἀπέναντι τοῦ πυρός. — Ὁ κύριος ἔχει ἀνάγκην νὰ διέλθῃ ὅσον τάχιστα τὴν κλεισθεῖαν διὰ κατεπείγουσαν ὑπόθεσιν. Δὲν βλέπτει, κύριοι συμπατριῶταί μου, δὲν βλέπτει· εἶμαι κ' ἐγὼ ὄδηγός ὡς καὶ ὁ καλύτερος ἀπὸ σὰς· μόνον δότε μας κάτι νὰ φάγωμεν καὶ νὰ πῶμεν.

Ὁμοίως καὶ ὅταν ἐνύκτωσε, καὶ ἐφθασαν μετὰ πολλοὺς ἄλλους κόπους καὶ αὐξήσαντες κινδύνους εἰς τὸ παρέκει ξενοδοχεῖον, ὁ Ὁβερράιζερ, ἀφαιρῶν τὰ ὑποδήματά του ἀπέναντι τῆς ἐστίας, ἔλεγε πρὸς τοὺς περιεσθηκότας. — Ἡ εὐγενία του ἔχει κατεπείγουσαν ὑπόθεσιν· εἶναι ἀνάγκη νὰ διέλθωμεν τὴν κλεισθεῖαν· ὅστε περιττὴ ἀποβαίνει πᾶσα συμβουλή, καὶ οὐτε βοήθου ἔχομεν χρεῖαν. Εἶμαι κ' ἐγὼ παιδί τοῦ βουνοῦ, καὶ καλὸς ὄδηγός· μένετε κατὰ τοῦτο ἡσυχά. Μόνον δότε μας νὰ δειπνήσωμεν· φαγί, κρασί καὶ κλίνην.

Ἐκαμε ψῦχος κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα δριμύτατον, καὶ ἡ αὐτὴ ἀπαίσιος ἡσυχία ἐβασίλευεν, εἰς τε τὴν ἐρημίαν τῶν βουνῶν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάνω. Τὴν αὐγὴν, δὲν ἦλθεν ἐλαχίστη ἀκτίς ἡλίου νὰ ἐρυθράνη ἢ νὰ ἐπιχρυσώσῃ τὴν πέριξ γιῶνα. Παντοῦ ἡ αὐτὴ λευκότης, ἀπέραντος, θανάσιμος· καὶ ἡ αὐτὴ σιγή, ἀχανής· καὶ ἡ αὐτὴ κατ' ἄφρα, ἀποτρόπαιος!

— Ὁδοιπόροι! ἠκούσθη κράζουσα ἔξω τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος των συμπάθητικὴ τις φωνή.

Ἐξηγέρθησαν τῆς κλίνης, ἐφόρεσαν τοὺς σάκκους εἰς τὸν ὦμον, ἔλαβον ἀνά χεῖρας τὴν βακτηρίαν του ἕκαστος, καὶ τότε ὁ ὑπηρετής ὅστις τοὺς ἐξύπνησεν, — Ὁδοιπόροι, ἐπανέλαβε πρὸς αὐτούς· νὰ ἐνθυμεῖσθε· εἰς τὸν ἐπικινδύνον δρόμον διὰ τοῦ ὁποίου θὰ περάσετε εὐρίσκονται πέντε στεγασμάτα, δηλαδὴ Καταφύγια, καὶ ἓνας εσαυρὸς ἀπὸ μαῦρον ξύλον· αὐτὸς ὁ εσαυ-

ρὸς δείχνει τὸν δρόμον τοῦ πλησιετέρου ξενοδοχείου. Κυττάξετε νὰ μὴ παραδρομήσετε· καὶ ἂν ἐξεγερθῆ ἔξαφνα ἡ ἀνεμολαχία, νὰ προφθάσετε νὰ σκεπασθῆτε εἰς κἀνὸν ἀπὸ τὰ Καταφύγια.

— Ἰδοὺ· μὲ αὐτὰ ζοῦν ἐδῶ οἱ πτωχοὶ, εἶπεν ὁ Ἐλβετός πρὸς τὸν φίλον του· τὸ κἀνόνον καὶ τοῦτο βιομηχανίαν. Κατὰ πάντα τρόπον καταπολιορκοῦ τοὺς ὁδοιπόρους, καὶ ὅ,τι φέγγῃ, ἐφεγγε. Ὅταν λέγετε σεις οἱ Ἄγγλοι ὅτι οἱ Ἐλβετοὶ εἰμεθα ἔθνος καρδαιόφρον, ἔχετε τὴν ἀληθεῖα δίκαιον.

Διένειμον δὲ τότε εἰς τοὺς δύο σάκκους τὰς τροφὰς δι' ὧν ἠδυνήθησαν νὰ ἐφοδιασθῶσι, καὶ ὁ μὲν Ἐλβετός ἔφερε τὸν οἶνον, ὁ δὲ Βενδάλ τὸ ψωμίον, τὸ κρασί, τὸ τυρίον καὶ τὴν ἑσάκην.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη ἠγωνίζοντο ἀναβαίνοντες διὰ τῶν βράχων καὶ τοῦ λευκοῦ σαθάνου των, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐβυθίζοντο μέχρι τῶν γονάτων· ἐπροχώρουν δὲ ἐπιμόθως ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειριστοῦ μέρους τῆς πενθιμου ἐκείνης ἐρήμου, ὅτε ἤρχισε νὰ καταπίπτῃ ἡ γιῶν, κατ' ἀρχὰς μὲν εἰς ἐλαφρὰς νιφάδας, καταπετώσας ἡρέμα μὲν, ἀλλ' ἀδιακόπως, ἔπειτα δὲ συνεπυκνώθη, καὶ ἤρχισεν ὁ στρόβιλος.

Ἐξηγέρθη ὁ ἀνεμὸς· παγετώδης ἀνεμὸς, μὲ βόμβους παρατεταμένους. Ἡ ὁδὸς ἐξηκολούθει μεταξὺ βράχων ὑψηλῶν. Ἀπέναντι τῶν ὁδοιπόρων ἠνοιχθῆ βαθύ τι σπηλαίον, μόλις δὲ κατέφυγον εἰς αὐτό, καὶ ἡ θύελλα ἐξεβράχη καθ' ὅλην τὴν μαρίαν τῆς.

Ὁ βόμβος τοῦ ἀνέμου, ὁ κελαρυσιμὸς τοῦ χεῖμαρρου, αἱ βρονταὶ τῶν νιφοστιβάδων καὶ τῶν παγετῶν τοὺς ὁποίους συνέτριβεν ἡ γιονοδίνη, αἱ φοβεραὶ βοαὶ τὰς ὁποίας ἀνέδιδον ὅλαι αἱ φάραγγες τῆς σειρᾶς τῶν σειομένων ἐκείνων βουνῶν, τὸ σκότος ἐκεῖνο, τὸ παχυλότερον τοῦ τῆς νυκτός, ὁ συριγμὸς τῆς γιῶνος πληττούσης τὸ ζῶμιον καὶ τὰς πλευράς τοῦ σπηλαίου καὶ ἀποτυφλοῦσης τοὺς δύο νέους, ἡ ὄρη αὐτὴ τῆς φύσεως μετὰ τὴν φρικτὴν τῆς προτεραιᾶς γαλήνην τῶν στοιχείων ὄλων, ἐνεποιεῖσαν φρικτὴν εἰς τὸν Βενδάλ. Ὁ Ὁβερράιζερ, ὅστις περιεπάτει ἐντὸς τοῦ σπηλαίου, ἐνευσεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν βοηθήσῃ ὅπως λύσῃ τὸν σάκκον του. Ἐβλέποντο μὲν εἰσέτι, ἀλλὰ δὲν ἤκούοντο συνομιλοῦντες. Ὁ Βενδάλ ὑπῆκουσεν εἰς τὸν πόθον τοῦ φίλου του.

Ὁ Ἐλβετός ἔλαβε τὴν φιάλην τοῦ οἴνου καὶ ἐγένεμισε τὸ ποτήριον. Ἐνευσε πάλιν εἰς τὸν Βενδάλ νὰ πῆ ἴνα θερμανθῆ, καὶ ἐπροσποικηθῆ ὅτι ἐπιε μετ' αὐτὸν ἀμφότεροι ἔπειτα ἐξηκολούθησαν νὰ περιπατήσωσιν, ἐντὸς τοῦ σπηλαίου ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, γινώσκοντες ὅτι εἰς τοιοῦτο ψῦχος ἡ ἀκίνησις ἦτο κίνδυνος, καὶ ὁ ὕπνος θάνατος.

Ἡ γιῶν κατέπιπτε σφοδρῶτερα· ἤρχισε νὰ φράττῃ τὴν ἐξόδον τοῦ σπηλαίου, ἀλλ' εὐτυχῶς ἐπάγωνε μετ' ὀλίγον, καὶ ἠδύναντο νὰ πατήσωσιν ἐπ' αὐτῆς μὴ βυθιζόμενοι· μετὰ δύο δὲ ὥρας, ἡ θύελλα ἐμετριάσθη, καὶ τότε οἱ δύο συνοδοιπόροι ἐπεχείρησαν ν' ἀνοίξωσι διὰ τῆς γιῶνος διόδον. Πράγμα παραδοξόν! ὁ Βενδάλ ἐμιμείτο τὰς κινήσεις τοῦ συνοδοιπόρου του ἄγνωστον τί ἐπραττε· πάλιν ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὸν καὶ ἐκυριεύσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς αἰσθήσεις του ἡ ληθαργία, αὐτὴ ἐκείνη ἣτις τὸν εἶχε καταλαβεῖ καὶ εἰς τὴν πόλιν Βασιλίαν.

Πόσῃ ὥρᾳ ἠκολούθησε τὸν Ὁβερράιζερ ἔξω τοῦ σπηλαίου; Πόσα προσκόμματα ἀφῆκεν ὀπίσω των; . . .

ὁ Βενδάλ ἠγνόει· ἀλλ' ἀνένηψεν αἰσθανθεὶς ὅτι ἦτο συμπεπλεγμένος μετὰ τοῦ συνεταίρου του, καὶ ὅτι ἐπαλαίε μετ' αὐτοῦ ἐντὸς τῆς γιῶνος. Ὁ Ἐλβετός εἶχε σύρει ἐκ τῆς ζώνης του τὸ ἐγγχειριδίον του, καὶ εἶχε τραυματίσει τὸν Βενδάλ. Ἐπειτα ἐπανεληφθῆ σφοδρῶτερα ἡ πᾶλη των· λαθῶν δὲ ὁ Βενδάλ καὶ δευτέρον τραῦμα, ἀπόθησε τὸν ἐχθρὸν, καὶ εὐρέθη ἀπέναντι αὐτοῦ, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον . . . Τέλος, ἔπεσεν ὑπ' αὐτὸν, καὶ ἔμεινε κοιτώμενος ἐπὶ τῆς γιῶνος.

— Ὑπεσχεθῆν νὰ σε φέρω εἰς τὸ τέμα τῆς ὁδοιπορίας σου, εἶπεν ὁ Ἐλβετός· ἰδοὺ ἐξεπλήρωσα τὴν ὑπόσχεσίν μου. Ἐδῶ θὰ τελειώσῃ ἡ ὁδοιπορία τῆς ζωῆς σου. Τίποτε δὲν εἰμπορεῖ πλέον νὰ τὴν παρατείνῃ. Πρόσεξε! ἂν δοκιμάσῃς ν' ἀνεγερθῆς, θὰ ὀλισθηθῆς.

— Εἶσαι ἓνας οὐτιδανός! . . . Τί κακὸν σοῦ ἔκαμα;

— Σὺ εἶσαι ἓνας ἡλίθιος. Εἰς τὸ κρασί τὸ ὅποιον ἔπιες ἔβαλα ναρκωτικόν . . . Ἠλίθιε, τῶντι! Ἐγὼ καὶ πρότερον σὲ εἶχα ποτίσει διὰ νὰ τὸ δοκιμάσω, καὶ δὲν ἐνόησες τίποτε. Τρεῖς ἡλίθιε, ἀκόμη δὲν ἐκατάλαβες ὅτι ἐγὼ εἶμαι ὁ κλέπτης, ἐγὼ εἶμαι ὁ πλαστογράφος τὸν ὅποιον τοῦχεῖς νὰ ζήτῃς, καὶ ὅτι μετ' ὀλίγας στιγμᾶς θὰ λάβω ἀπὸ τὸ πτώμά σου τὰς ἀποδείξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἠλπίζεις νὰ με ἀφανίσῃς ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Ὁ Βενδάλ εἰσέτι ἐνόμιζεν ὅτι ὄνειρεύετο. Ἐνῶ ἤκουε ταῦτα ἐκ τοῦ φονέως του, ἐσκέπτετο ἂν ἀληθῶς ἦτο πληγωμένος, καὶ ἂν τὸ αἷμα τὸ ὅποιον ἔβλεπε περὶ αὐτὸν ἐπὶ τῆς γιῶνος ἦτο αἷμά του.

— Τί σοῦ ἔπταισα; ἐψιθυρίζον τὰ χεῖλη του· διατί με φονεύεις τόσο ἀνάδρωος;

— Τί μοῦ ἔπταισες μ' ἐρωτᾷς, ἐνῶ με τὴν ἀναθεματισμένην αὐτὴν δραστηριότητα τὴν ὁποίαν κατέβαλλες, μοῦ ἐκοψες πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας! . . . Ἐγὼ ἠλπίζα νὰ λάβω καιρὸν, καὶ ν' ἀποδώσω τὰ κλαπέντα γράμματα. Τί μοῦ ἔπταισες! . . . Ἠλίθιε καὶ ἐστάθης ἐμπρός εἰς τὸν δρόμον μου, καὶ τοῦτο ὄχι μόνον ἄπαξ, ἀλλὰ πάντοτε, ἀδιαλείπτως. Δὲν ἐπροσπάθησα καὶ ἄλλοτε νὰ λυτρωθῶ ἀπὸ σέ; Τρόπος δὲν ἦτο. Ἐδῶ λοιπόν, ἐδῶ θὰ ᾔηται τὸ τέλος σου.

Ὁ Βενδάλ ἐπροσπάθησε νὰ συνάψῃ τὰς ιδέας του, νὰ συναρθρώσῃ λέξεις τινάς, ἀλλὰ ματαιῶς. Μηχανικῶς πως αἱ χεῖρές του ἐζήτησαν τὴν σιδηροφόρον βακτηρίαν ἣτις εἶχε φυγεῖ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήσαν νὰ τὴν εὐρωσι. Τότε ἐπειράθη ν' ἀνεγερθῆ καὶ ἀνευ τῆς βοηθείας ταύτης . . . Ματαιῶς, ματαιῶς! Ἐκλονίσθη, καὶ ἔπεσεν εἰς τὸ χεῖλος ἐνὸς βράθρου . . .

Ἀπυθνημένος, νεναρκαμένος, οὐτε ἤκουε πλέον, οὐτε ἔβλεπε τίποτε· ἡ ὄρασις του ἐσκέπασθη ὑπὸ νέφους· καὶ ὅμως, καταβαλὼν τὰς ἐσχάτας δυνάμεις, ἀνεκάθησε στηριζόμενος εἰς τὰς χεῖράς του. Κἀὶ εἶδε τότε τὸν θανάσιμον ἐχθρόν του ἰσάμενον ἀνωθεν του, ἀτάραχον, ἀποτρόπαιον, ἀνηλεῆ.

— Ἀνανδρὸν μὲ λέγεις, εἶπεν ὁ Ἐλβετός, καὶ νομίζεις ὅτι με κάμνει αἰσθησίαν τινα αὐτὸ τὸ ἐπιθέτον! Ὅχι, δὲν δύνασαι νὰ εἰπῇς ὅτι κ' ἐγὼ δὲν ἐξέθεσα τὴν ζωὴν μου ἀντὶ τῆς ἐδικῆς σου· βλέπεις ὅτι μοῖροι κίνδυνοι με περικυκλοῦν· τίς οἶδεν ἂν κατορθώσω νὰ εὐρω πορείαν μεταξὺ τῶν κρημνῶν τούτων; Τώρα πάλιν θὰ ἐξεγερθῆ ἡ ἀνεμολαχία. Ἰδὲ, ἡ γιῶν ἤρχισε πάλιν νὰ περδινίζεται. Ἐλα τώρα, δός με τὰ ἐγγραφα

ἐκεῖνα· σπεύσε, διότι πᾶσα στιγμή παρεργουμένη μού ἀφαιρεῖ τὴν ζωὴν.

—Στάσου! ἀνέκραξεν ὁ Βενδάλ ἀπειλητικῶς, πειρώμενος πάλιν ν' ἀνακαθίσθῃ.

Ἡ ἀπολειπομένη εἰς τὸν δυστυχῆ νέον ὀλίγη ζωὴ ἀνεξωπυρήθη· κατορθώσας δὲ οὕτω νὰ συλλάβῃ τὰς χεῖρας τοῦ φονέως του, — Στάσου! ἐπανελάβε. Ἄπεχε, ἀπάνθρωπε! . . . Ὁ Θεὸς νὰ γίνῃ ἴλεως πρὸς τὴν Μαργαρίτην! . . . Εὐτυχῶς, αὐτὴ ποτὲ δὲν θὰ μάθῃ πῶς ἀπέθανε . . . Ἄπεχε, πάλιν σὲ λέγω, δολοφόνε! Βλέπω τὸ πρόσωπόν σου τὸ ἄτιμον, καὶ μοὶ ἐνθυμίζει τι, τὸ ὅποιον ἐγερῶσται νὰ σοὶ φανερώσω . . .

Ὁ Ὁβερδάλιζερ ἠτένισε πρὸς αὐτὸν ἐν ἀπορίᾳ, καὶ ἔμεινε ἀκίνητος. Ὁ δὲ Βενδάλ, μετὰ βλέμματος θνήσκοντος, — Ὅχι, μὴ γένοιτο! εἶπεν. Ὅχι, οὔτε ἐκπνέων δὲν θὰ προδώσω τὸ μυστικὸν ἐνὸς τεθνεώτος . . . Ἄκουσε! . . . θεοὶ γονεῖς . . . Δὲν σοῦ ἐργεταὶ ἐκ τούτου εἰς τὴν μνήμην τίποτε; . . . Τὸ Ὁρφανοτροφεῖον τῶν Ἀπατόρων . . . Ἡ περιουσία ἥτις ἀνήκεν εἰς σὲ καὶ δὲν τὴν ἐκληρονόμησες . . . Ἐνθυμήσου καλὰ . . . ἐνθυμήσου καλὰ . . .

Ἐκλινε δὲ ἡ κεφαλὴ του ἐπὶ τοῦ στήθους, καὶ τὸ σῶμά του ἐπανεπέσεν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρηνοῦ.

Ἦρμησε τότε ὁ Ἐλβετός καὶ ἔχωσε τὰς χεῖρας εἰς τὸ στήθος τοῦ θύματός του. Ὁ Βενδάλ τὸ ἠσθάνθη, συνῆψε πᾶσαν δύναμιν, καὶ μετὰ σπασμωδικῆς φωνῆς ἀνέκραξεν, — Ὅχι!

Ἐπειτα οἰκοθὲν ἀφῆκε τὸ σῶμά του νὰ κυλισθῆ εἰς τὸ βράσθρον ἐκεῖνο. Ἐκυλίσθη, ἐκυλίσθη, ἐγάθη ἐντὸς τῆς χιόνος ὡς ὄνειρον.

(τὴν συνέχισαν εἰς τὸ προσεχές.)

ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

(Ἴδε καὶ σελ. 168.)

Μπατοῦ, Μπατωλιά· νομίζομεν ὅτι ἐκ τοῦ Ἐλισάβετ παρήχθησαν καὶ τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα, μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ Ὑπατία.

Ἄμερσοῦδα, ἐκ τοῦ Μυρσίνη.

Ζενοῦ, ὄχι ἐκ τοῦ Εὐγενία, καθὼς τὸ Βγιενου, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ζηνοβία.

Βιερού· μένομεν ἄποροι ἐνώπιον τοῦ ὀνόματος τούτου, ἂν δὲν ἦναι διαφθορὰ τοῦ Αὐγερινός, Αὐγερινή. Αὐγέγκω, ἐκ τοῦ Εὐγενία, Εὐγενική, μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ Αὐγή.

Πανώρηα, ἐκ τοῦ παν-ωραία. Ἡ σύνθεσις εἶναι δημώδης.

Κατ'ήγκω, ὡς γνωστὸν, ἐκ τοῦ Αἰκατερίνη.

Ἐξ ὄλων τῶν ὀνομάτων, τὸ ἑβραϊκὸν Μαριάμ, ἐξ-ελληνισθὲν εἰς Μαρίαν, ἔπαθεν ἔπειτα τὰς πλείους τροποποιήσεις, ερεβλούμενον εἰς Μάρω, Μαρῆ, Μαρίτσα, Μαριώρα, Μαριωρή, Μαριγῶ, Μαριγίτσα, Μαρῶ, Μαρούκα, Μαρουκά, Μαρουσό, Μαρουσα, Μαρούλα, Μαρουλού, Μαρουλᾶκη, καὶ τέλος Μαριόγκα καὶ Μάσιγκα, ἐκ τοῦ ἴσσομο.

Τὸ ὄνομα Θεοτόκης μᾶς φαίνεται παραδοξότατον πάντων. Εἰς γυναῖκα δὲν δίδεται· διατί; διότι θὰ ἐφαίνετο βεβαίως ὡς βλασφημία. Εἰς μίαν μόνην ἐδόθη, καὶ οὐδεμία ἄλλη γυνὴ δύναται νὰ κληθῆ Θεοτόκος. Πῶς λοιπὸν δίδεται τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς ἄνδρα! καὶ πῶς ἡ Ἐκκλησία ἀνέχεται τοῦτο; Ἄλλ'

ἀπαντῶσιν ἴσως, ὅτι τὸ Θεοτόκης δὲν ἐκλαμβάνεται εἰς τὴν σημασίαν τοῦ τί κτείν θεόν, ἀλλὰ τοῦ προσταυέσθαι ἐκ τῆς Θεοτόκου. Ἡ ἔννοια ὁμῶς αὕτη πηγάζει ἐκ προηγουμένης γνώσεως πραγμάτων, καὶ ὄχι ἀμέσως ἐκ τῆς συνθέσεως τῆς λέξεως. Οἱ Θεοτόκαι δύναται νὰ ὀνομασθῶσιν, ὡς καὶ οἱ Παναγιώται, Παναγιώδωροι (κατὰ τὸ Θεόδωρος), ἢ τέλος πάντων Μάριοι, καὶ οὕτω νὰ ἔχωσι τὴν συνείδησιν αὐτῶν ἀναπαυμένην.

Οἱ φέροντες τὸ ὄνομα Χριστός καὶ Χριστίνη γράφουσι τὸ χρι διὰ τοῦ Η. Ἔστωσαν βέβαιοι ὅτι τὸ ὄνομά των εἶναι τὸ κύριον ὄνομα Χριστός, καὶ ὄχι τὸ ἐπιθετικὸν χρηστός. Τὸν Χριστὸν οἱ Ἴταλοὶ παροξυτονοῦσι προφέροντες αὐτὸν Χρίστον (Cristo), καὶ καθὼς πολλῶν λέξεων ἡμετέρων τὸν τόνον μεταβάλομεν κατὰ τοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους καιροὺς τῆς παχυλῆς ἀμαθείας τοῦ ἔθνους, προσέξαντες εἰς τὴν ἐσφαλμένην προφορὰν τῶν ἄλλοτρίων, οὕτω καὶ τὸν τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. Ὅλοι οἱ Χριστοὶ λοιπὸν εἶναι Χριστοὶ, καὶ αἱ Χριστίαι εἶναι Χριστίαι, καὶ ὄχι Χρηστίαι. Τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβόλιαν· καὶ ὅθεν προπεδέσμερον εἶναι νὰ λέγεται Χριστόφορος πᾶς Χριστός· ἂς προσέξῃ ὁμῶς μὴ τὸν ἀποκαλῶσι ποτὲ Χριστοφῆν ἢ Χριστοφῖνον.

Νιόνιος, ὁ Διονύσιος καθ' ὑποκορισμὸν ἐπτανησιακόν.

Κοκός. Τί σημαίνει ἀρά γε Κοκός; Ἀπαντᾶται μεταξὺ τῶν χιακῶν ὀνομάτων, καὶ πιστεύομεν ὅτι εἶναι ὑποκορισμὸς καὶ τοῦτο. Σημαίνει ἀρά γε Κωνσταντῖνος; ἀλλὰ μόνον ἐκ τοῦ κ θὰ εἰκάζετο. Σημαίνει ἀρά γε Ἰωάννης, ὅπερ, ἀφαιρεθέντος τοῦ ω, ἔγινεν Ἰάννης, Ἰαννάκης καὶ Ἰαννακός; Μᾶλλον πιστεύομεν ὅτι σημαίνει Νικόλαος· διότι ἠκούσαμεν Νικολάους νὰ ἀποκαλῶνται Κοκόλαι.

Καθαίρετε, καθαίρετε! Ὅλα ἡμῶν ἐσκεπάσθησαν ὑπὸ σκωρίαν· πολὺ ἔργον ἔχομεν ἕως οὗ πάλιν λειάνωμεν καὶ ταῦτα καὶ ἄπειρα ἄλλα ἀσυγκρίτως τιμιώτερα τούτων· ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ταῦτα, ἂν καὶ πάρεργα, πρέπει νὰ φαινώμεθα ἀμελεῖς.

ΟΙ ΟΦΕΙΣ.

Καὶ μόνη ἡ λέξις ὄφις, ὄφιδιον, διεγείρει φρίκην καὶ ἀποστροφὴν, καίτοι ὅλοι οἱ ὄφεις δὲν εἶναι δηλητήριοι. Οἱ Τυφλῖαι (*Orvets, anguis fragilis*), ὁμοιάζοντες μὲ σκόληκας μᾶλλον μακροὺς καὶ μεταλλοφανεῖς, οὐδόλως βλάπτουσιν. Εἶναι στερημένοι ὀδόντων, καὶ ὀλίγον ἂν συσφιγθῆ τὸ σῶμά των συντρίβεται. Ὡσαύτως εἶναι ἀβλαβεῖς καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὄφεις, ἂν καὶ δάκνουσι τὸν ὅστις συλλάβῃ ἢ πατήσῃ αὐτούς, θέλοντες οὕτω ν' ἀπαλλαχθῶσι.

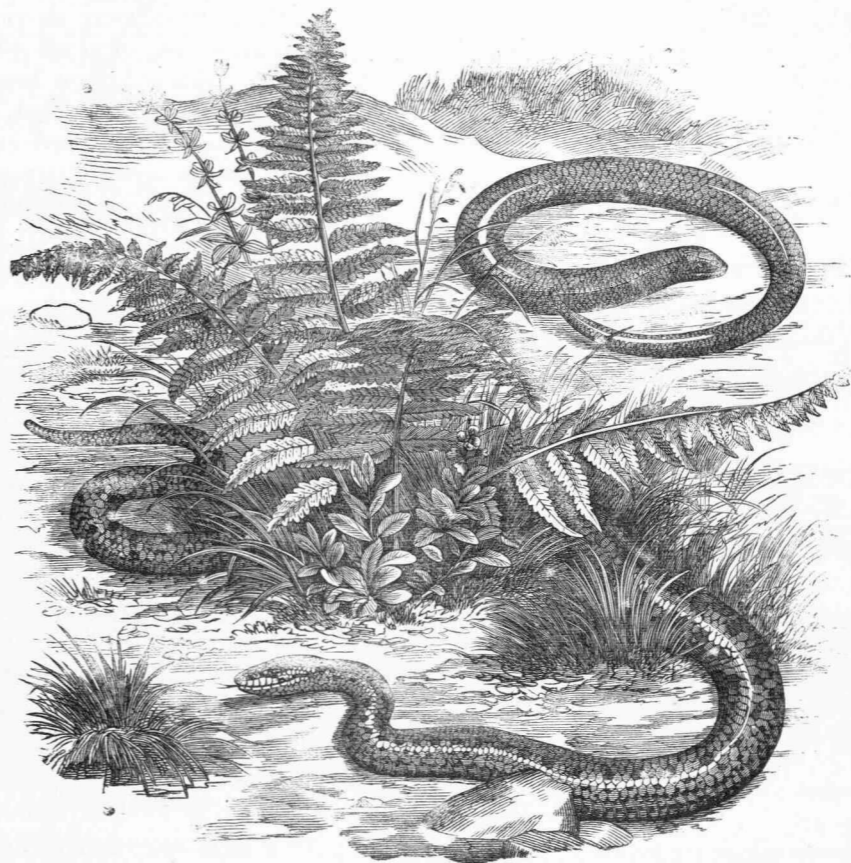
Δηλητήριοι ὄφεις εἶναι οἱ Τριγωνοκέφαλοι, οἱ Κροταλῖαι, καὶ εἰς τὰ κλίματα ἡμῶν ἡ Ἐχιδνα, κοινῶς Ὁχενδρα. Αὕτη γεννᾷ μικρὰ, ἐνῶ οἱ ἀβλαβεῖς ὄφεις γεννῶσιν ὄα. Διακρίνεται δὲ ἐκ δύο γραμμῶν ἑλικοειδῶς διευθυνομένων ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πρὸς τὴν οὐρὰν, ἄνω τοῦ σώματος. Αἱ γραμμαὶ αὗται συναπαντῶμεναι σχηματίζουν σειρὰν τετραγώνων· κατὰ δὲ τὸ μέσον τῆς κεφαλῆς, τριγωνικῆς οὐσῆς, φαίνεται ὡς τις σταυρός. Τὸ χρῶμα διαφέρει κατὰ τὴν ἡλικίαν καὶ τὸ φύλον τοῦ ἔρπετου· αἱ ἄρρενες ἔχιδναι εἶναι ὅτε μὲν

λευκαί, ὅτε δὲ ὑπομέλαιναι ἢ κιτρινοειδεῖς· αἱ θήλειαι ἔχουσι φαῖόν τι ῥυπαρὸν χρῶμα. Ὁ λαϊκὸς τῶν ἔχιδνῶν διακρίνεται τοῦ σώματος. Ἡ ἴσις τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶναι χρυσοειδῆς, ἐξ οὗ καὶ φαίνονται ὡς φλογεροὶ οἱ ὀφθαλμοὶ των, στερούμενοι βλεφαρίδων· καὶ ὁμῶς ἡ ἔχιδνα δὲν εἶναι τῶσον γοργή, ὅσον ἄλλοι ὄφεις μὴ ἔχοντες δηλητήριον· μόνον δὲ καθ' ἡν στιγμήν ὄρμα κατὰ τινος ποντικίου ἢ σαυριδίου ἀποκτᾷ ὄλην τὴν εὐκαμψίαν καὶ βιαιότητα· καὶ προσβάλλει τὰ ζωῦφια ταῦτα, ὄχι διὰ νὰ τὰ φάγῃ ἀμέσως, ἀλλὰ διὰ νὰ τὰ δηλητηριάσῃ. Μετ' ὀλίγα δευτερόλεπτα ἀρχίζει ἡ ἐνέργεια τοῦ δηλητηρίου, καὶ τότε τὸ προσβληθὲν ζωῦφιον κυριεύεται ὑπὸ παραλυσίας, καὶ ἔπειτα εὐκόλως καταπίνεται.

Τὸ δηλητήριον τῆς ἔχιδνης εὐρίσκεται εἰς τὸν οὐ-

ρανίσκον τῆς. Ἐκεῖ, ὀλίγον πρὸς τὸ βάθος, ἐν μέρει ὑπὸ τοὺς βολβούς τῶν ὀφθαλμῶν, κεῖνται μετὰ συμμετρίας ἀδένες τινὲς ἐκκριτικοί, περιέχοντες τὸ θανατηφόρον ὑγρὸν. Ὅταν ἡ ἔχιδνα δαγκάσῃ, ὁ ἀδὴν πιέζεται, τὸ δὲ δηλητήριον, ἐκκρινόμενον ὀρμητικῶς, διοχετεύεται ἕως εἰς τὸ βάθος τῆς πληγῆς διὰ στενοῦ τινος ὀχετοῦ κεχαραγμένου ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι πλησίον τῆς ἀκμῆς τοῦ ὀδοντίου.

Πολλὰ μὲν ἔχει ὀδόντια ἡ ἔχιδνα, δύο δὲ εἶναι τὰ διὰ τῶν ὀπίσθων δάκνει, πολὺ μεγαλύτερα τῶν ἄλλων, κωνικά, ἀγκύλα, εἰς τὰς ἄκρας ὀξυτάτα· κινουῦνται δὲ κατὰ πᾶσαν κλίσιν· ὅτε τὸ ἔρπετον διατελῆ ἤσυχον, τὰ ὀδόντια ταῦτα εὐρίσκονται πλαγιασμένα ἐντὸς ἀμυγῆς τινος τῆς ὀδοντοκοιλίας των, ὡς εἰς θήκην. Ἀνορθοῦνται ἅμα ὡς διανοιχθῆ καλῶς τὸ στόμα.

Ὅφις κοινός.

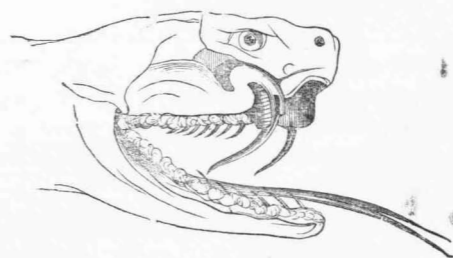
Τυφλῖαι.

Ἡ πληγὴ εἶναι μικρὰ· μόλις ἔχει βάθος ἐνὸς ἢ δύο χιλιοστομέτρων· ὥστε ἡ ἀπορρόφσις τοῦ δηλητηρίου γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τῶν τριχοειδῶν ἀγγείων τῆς δερματικῆς ἐπιφανείας· ἀλλὰ γίνεται τήχιστα, καὶ πάραυτα ἐπιφέρει συμπτώματα φοβερά.

Ἡ ἔχιδνα δὲν προσβάλλει τὸν ἄνθρωπον· τούναντίον, φεύγει εἰς τὴν προσέγγισίν του· ἐὰν ὁμῶς πατηθῆ ἢ συλληφθῆ, τότε ἀμύνεται μετ' ὀργῆς. Εἶπομεν ὅτι ἤσυχος οὐσα ἔχει τοὺς ὀδόντας αὐτῆς πλαγιασμένους· μόνον ὅταν τοὺς χρειασθῆ, ἐξάγει αὐτούς ἐκ τῆς σαρκώδους θήκης των, σχεδὸν καθὼς πράττει καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀνασπῶν τὴν μάχαιράν του ἐνώπιον ἐχθροῦ· ἀλλ' ἡ μάχαιρα τῆς ἔχιδνης εἶναι καὶ δηλητήριος.

Καὶ συνήθως μὲν δάκνει, ἀλλ' ἐρεθισμένη οὐσα μᾶλλον κτυπᾷ· πρῶτον συσπειροῦται, ἔπειτα δ' ἐξάκον-

τίζει τὸ σῶμά της ὡς ἐλατήριον, ἀνοίγει τὸ στόμα της ὄλον, ὀρθώνει τοὺς ὀδόντας, καὶ διὰ μόνου τοῦ

Ὀδόντες καὶ γλῶσσα Ἐχιδνης.

κτύπου τῆς κεφαλῆς τοὺς ἐμπήγει ὅπου ἂν τοὺς καταφέρῃ. Τινὲς νομίζουσιν ὅτι κεντᾷ διὰ τῆς γλώσσης·

τοῦτο εἶναι ὅπως ἀνυπόστατον· τὴν γλώσσαν, διαλωτῆν οὖσαν, μεταχειρίζονται οἱ ὄφεις μόνον πρὸς πόσιν ἢ πρὸς ψιλὰ φησιν· ἡ γλώσσα δὲν κεντᾷ.

Ὡσαύτως ἐλέγηται ὅτι οἱ ὄφεις ἔχουν μαγνητικὴν τινὰ δύναμιν ἐπὶ τῶν ζώων τὰ ὅποια θηρεύουσιν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ἀνυπόστατον. Τὰ ζῶα τὰ μικρὰ κυριεύονται ὑπὸ τρόμου εἰς τὴν θέαν τοῦ ὄφους, καὶ ὁ τρόμος παραλύει τὰς κινήσεις των· μένουσι τρέμοντα καὶ σπασμωδοῦντα· ἠλιθιοῦνται, δὲν δύνανται νὰ τραποῦσιν εἰς φυγὴν, καὶ οὕτως ἀφίνονται εἰς τὸ στόμα τοῦ ἀνευ ἀντιστάσεως. Τινὰ ἐξ αὐτῶν ἐπιχειροῦν νὰ κινήθωσιν, ἀλλὰ τόσον ἀπεγνωσμένοι εἶναι αἱ κινήσεις των, ὥστε, ἀντὶ νὰ σωθῶσι δι' αὐτῶν, μᾶλλον εὐκολύνουσι τοῦ ὄφους τὸ ἔργον. Μικρὰ τινὰ πτηνὰ ἀποθνήσκουσι καὶ πρὶν ἔτι δαγκασθῶσιν.

Αἱ μικραὶ πληγαὶ τὰς ὁποίας προξενεῖ τὸ δάγκαμα τῆς ἐχιδνῆς ἐξοιδαίνονται πάραυτα, καθίστανται ἐρυθραὶ μετ' ἐκχυμώσεως, ἐνίοτε δὲ καὶ κελιδναί. Εὐθύς δ' ἔπειτα ἐπέρχονται εἰς τὸν δαγκασθέντα λειποθυμία, ζάλη, ἐμετίαισι, πυρετός, ἀτονία, σειρὰ συμπτωμάτων νοσηματωδῶν, τὰ ὅποια συμβαίνει μὲν καὶ νὰ διαλυθῶσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, πολλακίς ὁμως ἐπακολουθεῖ αὐτὰ ὁ θάνατος.

Ὅθεν ὁ δαγκασθεὶς ὑπὸ ἐχιδνῆς, πρῶτον εἶν' ἐπ' ἀναγκῆς νὰ περισφιγῆ πάραυτα τὸ μέλος, ἄνω τῆς πληγῆς, δι' ὁποιοῦδήποτε δεσμοῦ, ὡς μανδουλιῦ περιτυλιγμένου, σχοινοῦ ἢ θάμιγγος, ὥστε νὰ διακοπῆ οὕτως ἡ συγκοινωνία τοῦ αἵματος μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος, καὶ νὰ προληφθῇ ἡ ἀπορροή τῆς πληγῆς. Ἐπειτα εἶναι καλὸν νὰ ἐκμυλῆσῃ τὴν πληγὴν διὰ τοῦ στόματος, ἀποπτύων τὸ αἷμα, καὶ πρὸ πάντων νὰ τὴν σφιγῆ, διὰ νὰ ἐκρεύσῃ ἐξ αὐτῆς ὅσον αἷμα ἀφθονώτερον. Σωτήριον δὲ εἶναι ν' ἀνοιχθῇ τὴν πληγὴν διὰ τῆς αἰχμῆς μαχαιριδίου μέχρι τοῦ βάθους αὐτῆς· (διότι τί εἶναι ὁ μικρὸς καὶ ἀσήμαντος πόνος μαχαιριδίου προχωροῦντος μέχρι βάθους δύο χιλιοστῶν τοῦ μέτρου, ὡς πρὸς τὴν ζωὴν!) ἔπειτα δὲ πρέπει καὶ νὰ ἐγκαυθῇ τὴν πληγὴν, εἴτε διὰ σιδήρου πεπυρακτωμένου, εἴτε διὰ καυσικῆς τινος φαρμάκου, ὅποσον εἶναι τὸ ἐπόμενον·

ὑπερχλωροῦρον τοῦ σιδήρου,	4	γραμμαρίων.
Κιτρικὸν ὄξύ,	4	»
Χλωροδρικὸν ὄξύ	4	»
Ἰδὼρ καθαρὸν	24	»

Τοῦ ὑγροῦ τούτου σταλάζονται ὀλίγα τινὲς σταγόνας ἐπὶ τῆς ἠνεωγμένης πληγῆς, ἥτις ἔπειτα σκεπάζεται διὰ ξαντοῦ καὶ δένεται.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἰώδιον εἶναι καλόν. Ἰαματικώτατον δὲ ἀπεδείχθη τὸ ἐπόμενον φάρμακον·

Ἰδὼρ	50	γραμ.
Ἰωδιούχον ποτάσιον	4	»
Ἰώδιον μεταλλικόν	4	»

Οἱ θηρευταὶ τῶν ἐχιδνῶν ἐφοδιαζονται διὰ φιαλίου περιέχοντος ἀμμιστὸν κάλιον (alkali volatil).

Ἄλλ' ὅλα ταῦτα τὰ μέσα εἰς οὐδὲν ἀποβαίνουσιν, ἂν δὲν γίνῃ πάραυτα ἡ ἐφαρμογὴ των. Πρέπει πρὸς τούτοις νὰ τρίβεται τὸ μέλος καὶ τὰ περὶ τὴν πληγὴν δι' ἀλοιφῶν ἀμμωνιακῶν· μετὰ τινὰ δὲ ὥραν νὰ ἐπιτεθῶσι μαλακτικὰ καταπλάσματα πρὸς παύσιν τῆς ἐξοιδήσεως καὶ ἐμφράξεως. Δίδουσι δὲ εἰς τὸν νοσοῦντα

καὶ νὰ πίνῃ τονικά καὶ ἰδρωτικά, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀμμωνιακὰ ποτῆματα.

Τινὲς πιστεῖουσιν ὅτι ὑπάρχουσι φάρμακα, τὰ ὅποια ἀφοῦ πῆ τις ἀπαξ δὲν ὑπόκειται πλέον εἰς κίνδυνον θανάτου δακνόμενος ὑπὸ τῶν κακῶν ὄφειν. Τοῦτο εἶναι ἀγνοεῖα. Ἰδοὺ τί διηγεῖται διακεκριμένος τις φυσιολόγος, ἰδίως ἐνασχολούμενος εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἑρπετῶν, ὁ διδάκτωρ Lenz.

« Ἐγνώρισά τινὰ κύριον Χερσελμάννον, καυχώμενον ὅτι ἐγίνωσκε φάρμακόν τι ἀλάνθαστον κατὰ τοῦ δαγκάματος τῶν ἐχιδνῶν. Ἦθε καὶ μ' εὔρε μίαν ἡμέραν, καὶ μετὰ παρεκάλεσε νὰ τὸ δεῖξω τὰς ζώσας ἐχιδνάς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐσπουδαζα.

» — Ὅλας αὐτὰς τὰς ἐχιδνάς τὰς γνωρίζω καλῶς, μ' εἶπε, καὶ, διὰ νὰ σὰς ἀποδείξω ὅτι δὲν τὰς φοβοῦμαι, ἰδοὺ θὰ συλλάβω μίαν διὰ τῆς χειρὸς μου.

» — Προσέξτετε, ἀνέκραξα πρὸς αὐτόν· μὴ παίζετε με αὐτὰ τὰ κατηραμένα ζῶα!

» Ἄλλ' αὐτός, οὐδόλως προσέχων εἰς τοὺς λόγους τούτους, ἔβαλε τὴν χεῖρά του κρυφίως ἐντὸς τοῦ κιβωτίου τῶν ἑρπετῶν μου, καὶ ἀνῆρπασε μίαν ἐχιδναν· ταύτην δὲ κρατῶν ἀπὸ τοῦ μέσου τοῦ σώματος, ἐπρόφερον ἀκαταλήπτους τινὰς λέξεις, μαγικὰς δῆθεν. Ὁ ὄφεις, ἄκρως παροξυνθεὶς, προσήλωσεν εἰς αὐτόν τοὺς ἐξηγριωμένους ὀφθαλμούς του κινῶν συγχρόνως τὴν γλώσσαν του. Ἄλλ' ὁ Χερσελμάννος τίποτε· παρ' οὐδὲν τιθέμενος τὴν ὀργὴν τοῦ θηρίου, ἔχωσε μάλιστα τὴν κεφαλὴν του ὅλην εἰς τὸ στόμα του, καὶ ἐπροσποιεῖτο ὅτι τὴν ἐμάσσει. Δὲν ἐβράδυνεν ὁμως ν' ἀποσύρῃ τὴν ἐχιδναν ἀπὸ τοῦ στόματός του, καὶ νὰ τὴν ἀπορρίψῃ εἰς τὸ κιβώτιον. Ἐπίστεσε τρεῖς αἶμα, ἡ ὄψις του κατέστη ἐρυθρὰ, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐφλέγησαν ὡς ἀνθρώπου μαινομένου.

» — Ἡ ἐπιστήμη μου δὲν ἀξίζει, εἶπε· τὸ βιβλίον μου μὲ ἠπάτησε.

» Τῷ εἶπα πάραυτα νὰ μοὶ δεῖξῃ τὴν γλώσσάν του. Δὲν ἠθέλησεν· ἔλεγεν ὅτι ἠσθάνετο ἀφόρητον ἄλγος, καὶ ἐξῆλθε ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του, ὅπου εἶχεν ἰατρικὰ διὰ νὰ θεραπευθῇ. Τῷ ἔδωσαν ἔλαιον νὰ βάλῃ εἰς τὸ στόμα, ἀλλὰ τὸ ἀπέββαλεν· ἐπορεύθη διὰ στερεοῦ βήματος νὰ λάβῃ τὸν πῖλόν του, ἀλλὰ πάραυτα ἐκλονίσθη καὶ ἔπεσεν· ἠγέρθη, καὶ πάλιν ἔπεσεν. Ἦδυνάτο ἔτι νὰ λαλῇ καθαρῶς, ἀλλὰ μετὰ φωνῆς ἀσθενοῦς. Ἡ ὄψις του ἠρυθρίετο ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, ἐξέλειπεν ἡ λάμψις τῶν ὀμμάτων του, εἶπεν ὅτι ἠσθάνετο βάρος εἰς τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐξῆλθε στήριγμα. Τὸν μετέφεραν τότε εἰς μίαν θρονίδα, ὅπου ἔμεινε καθήμενος ἡσύχως.

» — Πεινώ, εἶπε, μετὰ φωνῆς περιαλγοῦς· ἀκόμη δὲν ἔφαγα τίποτε ἀπὸ πρῶτας· δότε με ὀλίγον νερόν.

» Ὁ δυστυχῆς, ἐπιεν ὀλίγιστον· ἔπειτα ἐκλίνε τὴν κεφαλὴν, ἀφῆκεν ἕνα βρογχοσμόν, καὶ ἐξέπνευσεν. Ἡ σκηνὴ αὕτη διήρκεσε πενήτηντα λεπτά· μετὰ δέκα ἔτι λεπτά, ἦτο ψυχρὸν τὸ σῶμά του, καὶ ἡ σῆψις τοῦ πτώματος ἐπῆλθε μετὰ 24 ὥρας.»

Τὸ παραδοξὸν εἶναι ὅτι ὁ θάνατος ἐκ τοῦ δαγκάματος ὄφειν δηλητηρίων ἐπέρχεται ἀνευ σπασμῶν, ὡς δι' ὑπνώσεως. Ἡ ἀναπνοὴ μὲν ἐλευθέρη, ἀγωνία τις δὲν φαίνεται· ἀλλ' αἱ δυνάμεις καὶ αἱ κινήσεις τῆς θελήσεως ἐκλείπουσι τάχιστα.

Ἡ ἐνεργεια τοῦ δηλητηρίου τῶν ἐχιδνῶν ἐπὶ τῶν ζώων παριστᾷ ἰδιαίτερά τινὰ φαινόμενα ἄξια παρα-

τηρήσεως. Τὰ ποντικά ἀποθνήσκουν σχεδὸν ἀκαριαίως· αἱ αἶγες, καὶ τὰ πρόβατα μετὰ τινὰ δευτερόλεπτα, τὰ δὲ πτηνὰ μετ' ὀλίγα λεπτά· ἀλλὰ τὰ ἀμφίβια, ὡς οἱ βάτραχοι, οὐδὲν παθαίνουσι. Τοῦτό τινες ἐξηγοῦσι, λέγοντες ὅτι τὰ ἀμφίβια ἔχουν τὸ αἷμα ψυχρὸν, καὶ ἐπομένως τὸ δηλητήριον δὲν δύναται νὰ κυκλοφορήσῃ ἐντὸς αὐτοῦ, καθὼς εἰς τὸ τῶν ζώων ὅσα ἔχουσι θερμὸν αἷμα. Ἄλλ' ὁ χοῖρος καὶ ὁ ἀκανθοχοῖρος ἔχουν ὡσαύτως θερμὸν αἷμα, καὶ εἰς τὰ ζῶα ταῦτα τὸ δηλητήριον τῆς ἐχιδνῆς οὐδὲν ἀποτελεῖ. Καὶ περὶ μὲν τοῦ χοίρου, λέγουσι ὅτι προφυλάττει αὐτὸν τὸ λίπος τὸ ὑπὸ τὸ δέρμα του· ἀλλὰ πῶς ἐξηγεῖται τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τοῦ ἀκανθοχοίρου, ὅστις κυνηγεῖ μάλιστα τοὺς ὄφεις ὡς ἀρίστην τροφὴν του! Πολλάκις ἡ ἐχιδνα τοῦ δάκνει τὸ ῥύγχος, ἦτοι τὸ εὐαίσθητότατον μέρος τοῦ σώματός του, ἐνῶ προσπαθεῖ νὰ τὴν συλλάβῃ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. Δὲν τὸν μέλει· τὴν συντρίβει εἰς τοὺς ὀδόντας του, καὶ τὴν καταπίνει ὅλην, μὴ ἀφίνων οὔτε τοὺς ὀδόντας τῆς, οὔτε τοὺς ἀδένες ὅπου ἔγκειται τὸ δηλητήριόν τῆς· καὶ δὲν παθαίνει τίποτε, ἐνῶ ἀνάγεται καὶ αὐτός εἰς τὸ γένος τῶν μαστοφόρων, ὡς τὸ πρόβατον καὶ ἡ αἶξ.

Καὶ ὁμως οἱ γεωργοὶ ἡμῶν, ἀντὶ νὰ φέρωσι τοὺς ἀκανθοχοίρους, τὰ κατὰ πάντα ἀβλαβῆ ταῦτα ζῶα, εἰς τὰς γαίας των, τοὺς ἐξολοθρεύουν.

Περαινομεν λέγοντες, ὅτι ἡ δρακίνοτης τοῦ δηλητηρίου διαφέρει κατὰ τὰ εἶδη τῶν ὄφειν καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις ἐν αἷς διατελεῖ τὸ ἑρπετόν. Ὁ αὐτός ὄφεις εἶναι εἰς τὰ θερμὰ κλίματα κινδυνωδέστερος ἢ εἰς τὰ ψυχρὰ καὶ εὐκρατὰ· τόσον δὲ βαρύτερον ἀποβαίνει τὸ δάγκαμα, ὅσον εὐρίσκεται ἀφθονώτερον δηλητήριον ἐντὸς τῶν ἀδένων.

Ἡ κοινὴ ἐχιδνα ἀπαντάται εἰς τὰ δασώδη, ὄρεινὰ καὶ πετρώδη μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Τρέφεται ἐκ σαυριδίων, βατράχων, μαλακίων, ἐντόμων καὶ σκολιῶν. Θηρεύει δὲ καὶ μικρὰ μαστοφόρα ζῶα, ὡς ἀσπάλακας, ἀρουραίους μύς, μυγαλάς, κτλ. Καὶ κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος διατρίβει εἰς τοὺς βαθεῖς τόπους, προφυλαττομένη ἀπὸ τοῦ ψύχους, καὶ ὡς νεναρκωμένη· πολλακίς δὲ πολλαὶ ὁμοῦ ἐχιδναὶ μένουσι οὕτω συνεσπειρωμέναι, περιμένουσαι τὸν καιρὸν νὰ θερμανθῇ.

Οἱ ἀμαθεῖς μισοῦν τὴν ἀνάγνωσιν.

Ἡ κολακεία εἶναι ἐπιθεσις· ὁ κολακεύων ζητεῖ νὰ σοῦ ἀφαιρέσῃ τι. Αὐτὸς ἐπιτίθεται πρὸς σέ· πρόσσεχε λοιπὸν καὶ ἀμύνου ὡς πρὸς ἐχθρόν.

Ἡ ἀχαριστία εἶναι χρεωκοπία τῆς καρδίας.

Καθὼς οἱ πλανῆται, οὕτω καὶ ἡ δόξα ἔχει δορυφόρους περὶ αὐτήν.

Πολλοὶ ἐγκαυχῶνται διὰ τὰς σχέσεις αὐτῶν, θέλοντες οὕτω νὰ σκεπάσωσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀναξιοτήτα.

ΧΩΡΙΟΝ ΕΠΙ ΔΕΝΔΡΟΥ.

Ὁδοιπορῶν τις περιηγητὴς εἰς τὴν βορείαν Ἀφρικὴν, εἶδεν εἰς χώραν καλουμένην Μετλεπὸς γιγάντειον δένδρον, εἶδος συκῆς, ἐπὶ τοῦ ὁποίου παρετήρησε πλῆθος καλυθῶν κωινῶν, κατοικουμένων ὑπὸ αὐτοχθόνων. Ἀνέβη λοιπὸν μέχρι τῆς ὑψηλοτέρας, ἕως 30 πόδας ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους, πατῶν εἰς ἐγκωπὰς τινὰς ὑπαρχούσας εἰς τὸ στέλεχος, ἐκεῖθεν δὲ ἐμέτρησε δεκαεπτὰ τοιαύτας κατοικίας, καὶ ἐτέρας τρεῖς κατασκευαζομένας. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ δένδρου συνήχθησαν ἐκ τῶν διαφόρων κλάδων διὰ νὰ τὸν περιεργασθῶσιν. Αἱ γυναῖκες τῷ ἐδίδον νὰ φάγῃ ἀκριδας. Αἱ καλυθαὶ αὐταὶ εἶχον πλάτος μὲν 6 ποδῶν, μήκος δὲ περισσότερον, ἐκτεινόμενον ἕως ἕξω τῆς θύρας, ὅπου καθήνται οἱ ἐνοικοῦντες πρὸς ἀναψυγὴν. Διὰ τοῦ μέσου τούτου προφυλάττονται ἀπὸ τῶν λεόντων, οἵτινες εἰς τὴν χώραν ἐκείνην εἶναι ἀφθονοί. Τὴν ἡμέραν, καταβαίνουσι παρὰ πόδας τοῦ δένδρου διὰ νὰ μαγειρεύσωσιν. Ἐὰν οἱ κάτοικοι καλύθης τινὸς πληθυνθῶσιν, ὑποστηρίζουσι διὰ πασσάλων τὸν ὑπερφορτωθέντα κλῶνα· ἐὰν δὲ πάλιν ἐλαττωθῶσι, καιοῦσι τοὺς πασσάλους των.

Η ΠΟΛΙΣ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΚΑΙ ΤΑ ΜΑΛΛΟΝ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΑΥΤΗΣ.

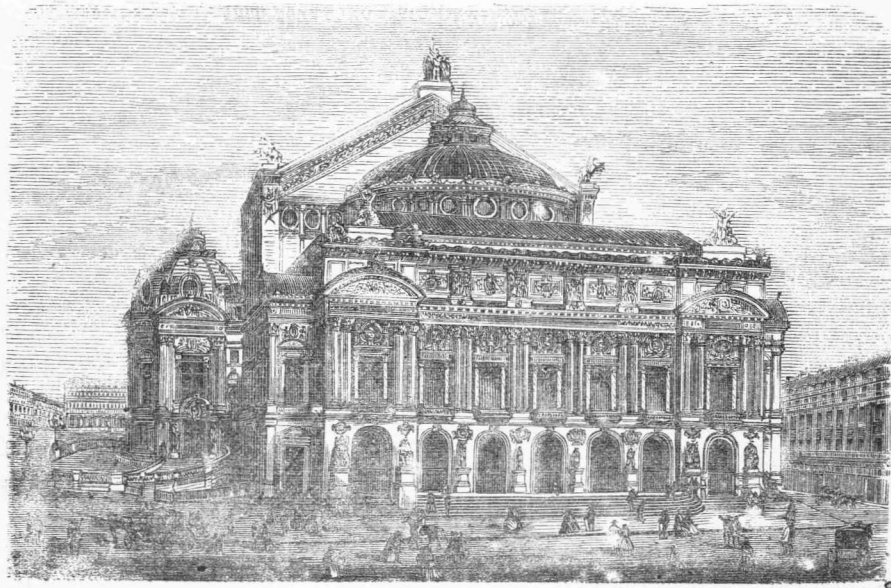
(Ἴδε σελ. 207, καὶ Τόμ. Α' σελ. 227, 307 καὶ 337.)

Θέατρα ἔχει ἡ πόλις τῶν Παρισίων ὑπὲρ τὰ εἴκοσι, διότι οἱ Γάλλοι εἶναι λίαν φιλοθεάμονες, καὶ πολλαὶ μέτραι οἰκογένειαι οἰκονομοῦσιν ὅ,τι δύνανται ἐκ τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν, ὅπως δύνανται ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὸ θέατρον· εὐρίσκονται δὲ πάντοτε καὶ ξενοεῖς τὴν πρω εὐοῦσαν ταύτην πολλοὶ, οἵτινες ἐπιθυμοῦν πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὰ ἴδια νὰ ἴδωσιν θέαμα τι ἐκ τῶν ἐν Παρισίῳ φημιζομένων. Διὰ τοῦτο, καίτοι πολλὰ τὰ θέατρα, γέμουσι πάντοτε θεατῶν, καὶ κατὰ τὰς πρώτας μάλιστα παραστάσεις νέου τινὸς δράματος ἢ θεαμάτων δυσκόλως εὐρίσκει τις θέσιν. Πολλάκις δὲ ἀπολείπονται εἰσιτήρια δι' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ οὔτε διὰ τὴν μεθαύριον, ἀλλὰ διὰ τὴν τετάρτην ἢ πέμπτην παράστασιν, καὶ εἶναι χρεῖα νὰ προπληρώσῃ τις περιμένων αὐτήν. Συμβαίνει δὲ νὰ δοθῶσι διακύσσαι κατὰ σειρὰν ἢ καὶ τριακόσαι παραστάσεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πεφημισμένου δράματος, διότι ἕνεκα τῆς πολυανθρωπίας τῆς πόλεως οἱ πλείους τῶν θεατῶν εἶναι ἄλλοι εἰς πᾶσαν παράστασιν.

Τὸ πλῆθος τῶν φιλοθεατόνων, μὴ ἔχον τὰς δυνάμεις νὰ πληρώσῃ δι' ἰδιαίτερας θέσεις, συνάγεται ἔξωθεν τῶν θυρῶν τοῦ θεάτρου δύο καὶ τρεῖς ὄρας πρὶν ἀνοιχθῶσι, σχηματίζον τὴν λεγομένην queue (οὐράν)· ἵστανται δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι, ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου, καὶ περιμένουσιν, ἄνδρες μετὰ γυναικῶν, ἐνίοτε μάλιστα ἐντὸς βραχῆς ἢ δριμυτάτου ψύχους, ὡς πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ παραδείσου αἱ ψυχαί. Ἀστυνομικοὶ ὑπάλληλοι προσέχουσι μὴ τις παραγκωνίσῃ τὸν ἄλλον καὶ εἰσελθῇ πρὸ τῆς σειρᾶς του. Τὸ ἔθος τοῦτο εἶναι οἰκτρὸν καὶ ἀνάξιον, ἀλλὰ κατέστη ἐνταῦθα σύνηθες, καὶ οὐδεὶς προσέχει. Μόνα τὰ ἄλλότρια φαίνονται παραδόξα εἰς τοὺς Παρισίανους· ὅ,τι δ' αὐτοὶ παρεδέ-

χθησαν, τούτο θεωροῦσιν ὡς φυσικώτατον, ἐνῶ ἔχουσι πλείερα ἄτοπα ἢ ἐπιλήψιμα καὶ αὐτοί. Πειράθητι ὁμῶς νὰ τοὺς πείσης περὶ τούτου!

Τίς δὲν ἤκουσε περὶ τῆς λαμπρότητος τῶν θεαμάτων τῆς λεγομένης Ὀπέρας (Théâtre de l'Opéra) ἐν Παρισίοις; ἀλλὰ καὶ πόσα δαπανῶνται πρὸς τὴν λαμπρότητα ταύτην! Τὸ δημοτικὸν ταμεῖον δίδει εἰς τὸ θέατρον τοῦτο ἐπιχορηγήσειν 620.000 φράγκων κατ' ἔτος· συνάγονται δὲ ἄπειρα καὶ ἐκ τῶν εἰσιτηρίων· 1,150,000 ἕως 1,300,000 φράγκων. Τόσα χρήματα ποῦ δαπανῶνται; Δαπανῶνται εἰς τὸ προσωπικόν· εἰς 650, περίπου ψυχὰς, ἐνασχολουμένας εἰς τὰ περὶ τὸ θέαμα, καὶ διὰ τὰς ὁποίας ἀπαιτοῦνται ἐτησίως μισθοὶ ἐξ 1,635,000 φράγκων· διότι εἰς μὲν τοὺς ψάλτας δίδονται 760,000, εἰς δὲ τοὺς ὀρχηστὰς, 337,000, εἰς δὲ τὴν ὀρχήστραν, 137,000, εἰς δὲ τοὺς ἐργάτας, μηχανικούς καὶ ἄλλους, 168,000 φράγκων. Δι' ἓνα καὶ μόνον μεσόφωνον (tenore) ἐκ τῶν πεφημισμένων ἀπαιτεῖται πολλάκις 150,000 φράγ-

Τὸ ἐν Παρισίοις, νεόδμητον θέατρον τοῦ Μελωδράματος (Nouvel Opéra).

ἐπὶ τοῦ ὄρχηματος. Ὁ ἀναγνώστης διακρίνει τὴν μίαν τῶν ἀναβάσεων τούτων. Τὸ ὅλον κατακοσμοῦσι ζῆλαι, λυχνίαι, προτομαὶ καὶ ἀγάλματα, παριστῶντα τὰ μὲν μυθολογικὰ πρόσωπα, τὰ δὲ τοὺς περιφημοτάτους τῶν μελοποιῶν τῆς Εὐρώπης ὅλης, ἀλλὰ δὲ τοὺς τῶν ψαλτῶν ἢ ψαλτριῶν ὅσοι καὶ ὅσαι ποτὲ ἠρίστευσαν. Πολλαχοῦ δὲ καὶ ἐπεχρυσώθη ἡ πέτρα.

Οὐδὲν ἡμεληθὲ ὅπως ἡ θεαταὶ ἀπολαύωσιν ἐν τῷ θεατρῷ τούτῳ πάσης τέρψεως ἐν ἀνάσει. Κατεβλήθη προσοχὴ πολλὴ πρὸς τε τὸν ἀερισμὸν καὶ πρὸς τὸν φωτισμὸν τῆς αἰθούσης διὰ τῶν νεωτάτων ἐφευρέσεων τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν. Ἡ Ὀπερα ἡ παλαιὰ εἶχε 1950 θέσεις· ἡ νέα θὰ ἔχη πολὺ περισσοτέρας. Εἰς τὴν παλαιὰν εἰσπράττονται κατὰ πᾶσαν παράστασιν ἕως 9,800 φράγκα· ὑπολογίζεται ὅτι εἰς τὴν νέαν θὰ εἰσπράττωνται 16,000.

Τῆς σκηνῆς τὸ πλάτος εἶναι 15 μέτρων· ἔχει δ' ἐκατέρωθεν ἀποθήκας σκηνογραφικῶν καὶ θεωρεῖα διὰ τοὺς σκηνικούς αὐτούς. Εἰς τὰ ὀπισθεν τοῦ κτιρίου εὐρίσκονται ἄλλαι ἀποθήκαι διὰ τὰ φορέματα τῶν θεατρι-

κῶν ἐτήσιος μισθός. Τόσα λαμβάνει ὁ Τάμπερλικ ἐνταῦθα καὶ ἐν Λονδίῳ καὶ ἐν Πετροπόλει· καὶ οἱ ἐλάχιστοι δὲ τῶν μεσοφῶνων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Γαλλίας ἔχουσι κατὰ μῆνα 4,000 φράγκων μισθόν.

Ἀπὸ τοῦ 1861 ἐτέθησαν τὰ θεμέλια νέου θεάτρου τῆς Ὀπέρας, τὸ ὁποῖον εἰσέτι μὲν δὲν ἀπεπερατώθη ἐσωτερικῶς, φαίνεται δὲ ἤδη ἐξωθεν σχεδὸν ἀποπερατωμένον· οἰκοδόμημα μέγα καὶ πολυτελέστατον, κείμενον ἐπὶ τοῦ βουλευαρχίου τῶν Καπουκινῶν (Capucines), ἀπέναντι τῆς ὁδοῦ Εἰρήνης (rue de la Paix). Ἴδου βλέπει αὐτὸ ὁ ἀναγνώστης εἰκονισμένον κατὰ μέτωπον· καὶ εἰς μὲν τὰ ἐμπροσθεν ἐτέθη τὸ καφενεῖον τοῦ θεάτρου, ὁ δὲ ὑπεράνω τροῦλος εἶναι ὁ σκεπάζων τὸ μέρος τῶν θεατῶν, τὸ δὲ παρέχει ὑψηλότερον ἀέτωμα σκεπάζει τὸ μέρος τῆς σκηνῆς καὶ τῶν σκηνικῶν. Ἐκατέρωθεν τοῦ κτιρίου φαίνονται δύο πύργοι σχήματος κυλινδρικοῦ· τούτων ὁ μὲν εἶναι ἡ εἰσοδὸς τῶν συνδρομητῶν τοῦ θεάτρου, ὁ δὲ ἡ τοῦ αυτοκράτορος· ἀναβαίνει δὲ τις μέχρις αὐτῶν καὶ

στῶν, δώματα δι' αὐτούς, βιβλιοθήκη μουσικῆ, γραφεῖα ἀντιγραφῶν, αἴθουσα διὰ τοὺς δημοσίους πυροσβέστας, καταλύματα διὰ τοὺς φύλακας, κτλ.

Προὔπελογισθη ὅτι πρὸς ἀνέγερσιν τοῦ κτιρίου τούτου καὶ ἀποπεράτωσιν τοῦ ὅλου ἤρουν 16 ἑκατομμύρια φράγκων, ἀλλ' ἤδη ἡ δαπάνη ὑπερέβη τὸ ποσὸν τούτο. Δυστυχῶς, ἡ πρὸ αὐτοῦ πλατεῖα εἶναι ἀναλόγως στενὴ, ἐξ οὗ ἐλαττοῦται τὸ μεγαλεῖον τῆς προσόψεως· ἔχει δὲ ἡ πρόσοψις αὕτη καὶ φόρτον πολὺν κοσμημάτων καὶ βαφῶν, καλῶς κατὰ τοῦτο χαρακτηρίζουσα τοὺς Παρισίους τῶν cocottes (καθὼς σήμερον λέγονται αἱ ἑταῖραι ἐνταῦθα), καὶ τῆς τοῦ παρασημοφορεῖν ἀδυναμίας (1). Ἐκ τῶν πλευρῶν ἔχει ὄψιν μεγαλοπρεπεστέραν ἢ νέα αὕτη οἰκοδομή.

(1) Οἱ Γάλλοι φέρουσι πάντοτε τὰς ταινίας τῶν παρασῆμων ὅσα ἀπέκτησαν, ἐπιβάνοντες αὐτάς, ὄχι μόνον εἰς τὸ ἐνδύμα των, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐπενδυτάς των· τούτο δ' ἐνῶ οἱ Γάλλοι εἶναι λαὸς ἐκ τῶν μάλλον πεφωτισμένων, λαὸς διαγιγνώσκων τὰ πρέποντα εἰ, ἀνδρας μεγαλόφρονας καὶ ὄχι ματαίους.

ΤΟ ΒΟΥΦΦΑΔΕΡΟΝ ΠΑΗΣΙΟΝ ΤΩΝ ΑΚΤΩΝ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ.

Γερμανός τις (F. W. de Müller) ἔγραψε κατὰ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Μία ἡμέρα ἐπὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ», ἐξ οὗ ἀρῶμεθα τὰ ἐπόμενα.

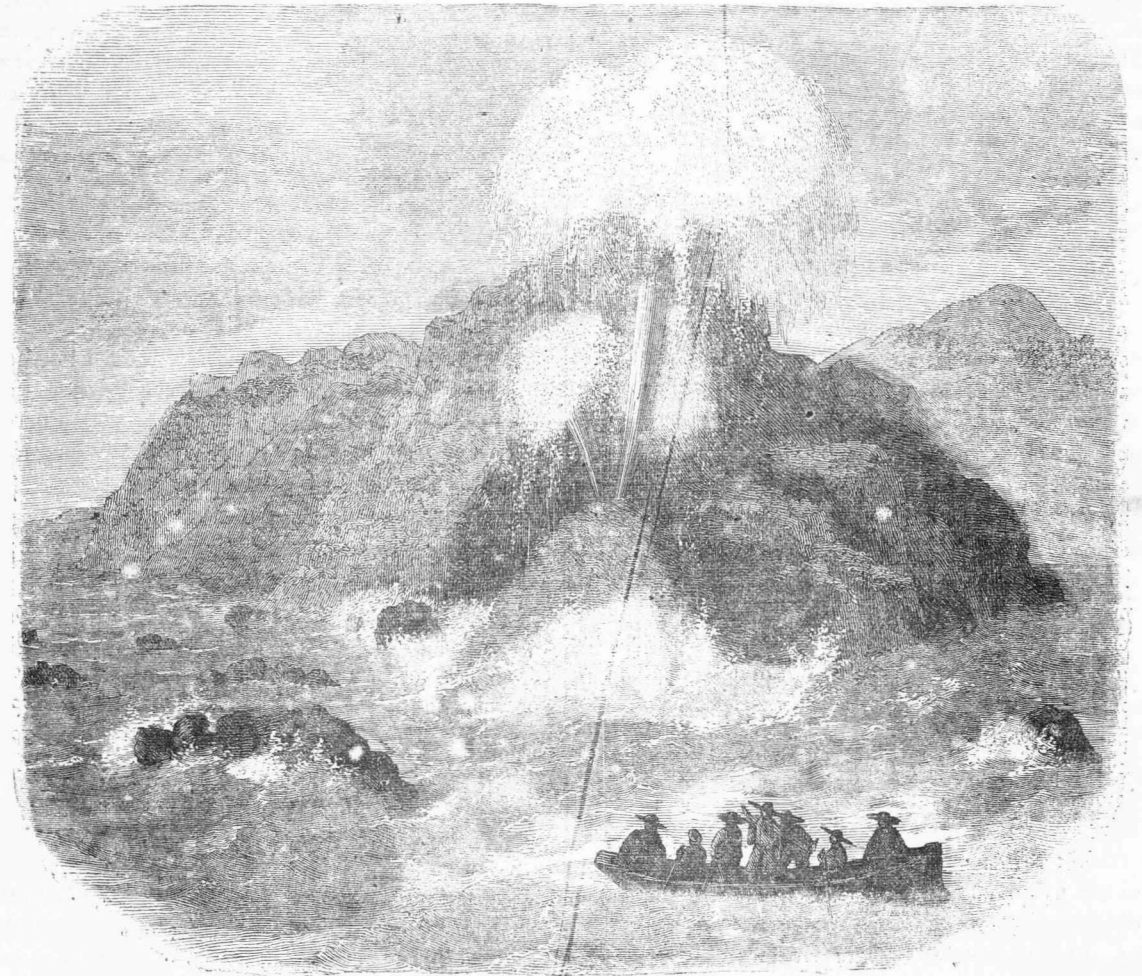
Ἐπὶ τῶν μεξικανικῶν ὄχθων τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ ὑπάρχει μικρὸν τι χωρίον καλούμενον Χουάτουλον (Huautlco)· τούτου οἱ κάτοικοι ζῶσιν ἀλιεύοντες μαργαρίτας. Συνήθως οἱ πτωχοὶ οὗτοι ἄνθρωποι προτείνουσιν εἰς τοὺς ξένους νὰ τοὺς ὀδηγήσωσιν εἰς

κόλπον τινὰ κείμενον ἐκεῖ πλησίον, διὰ νὰ ἴδωσι τὸ Βουφφάδερον.

Τί εἶναι τὸ Βουφφάδερον;

Ὁ παραπλέων εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ κόλπου ἐκείνου, πρῶτον ἀκούει μακρόθεν θόρυβόν τινα ἀνεξήγητον, ὡσανεὶ φαλαίνης ἀναφυσώσης τὸ ὕδωρ τὸ ὁποῖον ἐρρόφησεν, ἄλλοτε δὲ πάλιν ὡσανεὶ μυκηθμὸν ταύρου, ἢ βροντὴν, ἢ ἐκρηξὴν ἠφαιστείου. Ὁ θόρυβος οὗτος προέρχεται ἐκ τινος βράχου ἐγειρομένου ἐντὸς τῆς θαλάσσης, καὶ παρέχοντος εἰς τοὺς ὀφθαλμούς θέαμα φοβερὸν τὴν μεγαλοπρέπειαν.

Ὁ βράχος εἶναι διεβρήγμενος πανταχόθεν, ὑψηλὸς

Τὸ Βουφφάδερον, ὕδωρ ἐκθρῶσκον παρὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Μεξικοῦ.

ἕως 40 μέτρα, καὶ κατέχει ἐντὸς τῆς θαλάσσης πλάτος ἕως μέτρων 70. Ὡς ἀπὸ κρατῆρος ἠφαιστείου, ἐκπηδᾷ ἐξ αὐτοῦ μετὰ κρότου ὑποκόφου καὶ φοβεροῦ γιγαντεῖα στήλη ὕδατος, ἔχουσα ὕψος ἕως 50 μέτρων· ἀφοῦ δὲ βρανθίσῃ τὰ περίεξ ὅλα διὰ βροχῆς σπινθηρίζουσης, ἐπαναναπίπτει ἐπὶ τῶν ἀφρίζοντων κυμάτων, καὶ οὕτω πάλιν ἀναμίγνυται μετὰ τοῦ σοιχείου ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνεδῶθη πρὸ μικροῦ. Ἐπὶ δὲ ταύτης ὅλης τῆς σκηνῆς ἐφίπταται ὡς εἰκὼν εἰρήνης λαμπρὰ τις ἱρις, ὁμοιάζουσα πρὸς στεφάνην ὁποῖαν φέρουσιν εἰς τὰς εἰκόνας οἱ ἄγιοι καὶ οἱ μάρτυρες.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται ὡσάκις ὀρμῶσι τὰ κύματα κατὰ τοῦ βράχου, συντριβόμενα εἰς τὴν βᾶσιν του· αἴτιον δ' αὐτοῦ εἶναι, ὅτι εἰς τὰς πλευ-

ρὰς τοῦ βράχου ἐκείνου ὑπάρχει μέλαν τι σπηλαιοῦ βαθύ, ἔχον πρὸς τὰ ἄνω ὀπὴν εἰς σχῆμα χωνίου ἀνεστραμμένου. Τὰ κύματα λοιπὸν (ὡκεάνεια κύματα σημεῖωσάτε) εἰσβαλλόντα διὰ τοῦ στόματος τῷ σπηλαιοῦ, πληροῦσιν αὐτὸ, καὶ ἡ μεγάλη βία τῶν προελαύνει τὸ ὕδωρ μέχρι τοῦ ὕψους ἐκείνου διὰ τῆς ὑπεράνω ὀπῆς, σχηματίζουσης ὡς τινα σίφωνα. Εὐθύς δ' ἐπέρχονται καὶ ἄλλα κύματα, καὶ ἄλλα, καὶ οὕτως ἡ ἀνάδοσις τῆς ὑδατίνης στήλης καθίσταται ἀνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος, μέχρις οὗ διαδεχθῇ ἡ γαλήνη τὴν τρικυμίαν. Ὁ παραπλεύς ἐν ὥρᾳ θυελλῆς εἰς τὸ μέρος τοῦτο γέμει κινδύνων.

ΝΕΩΤΕΡΑ

ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ, ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ.

Ὁ ἐν Παρισίοις «Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ» ἀπένευε κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ συνεδρίασιν τὸ γυλιόφραγκον βραβεῖον Χ. Ζωγράφου πρὸς τὸν κ. Bailly, γράψαντα γαλλιστὶ πραγματεῖαν περὶ κοινῶν ῥιζῶν τῶν γλωσσῶν ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς.

Μετὰ τοῦτο, ἔγινε λόγος περὶ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἑταιρίας, τῆς προτιθεμένης τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ ἑλληνικῷ λαῷ. Ἀνεγνώσθη τὸ πρόγραμμα αὐτῆς, καὶ ἐπροτάθη νὰ διοθῆ καὶ ἐκ τοῦ Συλλόγου τούτου συνδρομὴ χρηματικὴ εὐεργέτου εἰς τὴν Ἑταιρίαν ταύτην. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐν τῷ προγράμματι αὐτῆς λέγεται, ὅτι σκοπὸν ἔχει τὴν διάδοσιν τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως διὰ τῆς συστάσεως καὶ προαγωγῆς σχολείων, ἀπονομῆς βιβλίων, καὶ διὰ παντὸς ἄλλου μέσου, ἐν ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, ὁ κ. Perrot, ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῶν συνεταίρων ἐπὶ τῶν λέξεων «καὶ διὰ παντὸς ἄλλου μέσου» ὡς ὑπονοουσῶν μέσα βίαια, ἐπειδὴν ὅτι πραγματικῶς οἱ Ἕλληνες μεταχειρίζονται καταναγκαστικὰ πρὸς τοὺς Βουλγάρους μέσα, ἐπιχειροῦντες νὰ ἐξελληνίσωσιν αὐτούς, καὶ ἐπενεγῶν εἰς παράδειγμα ἑλληνά τινα ἐπίσκοπον, κλείσαντα μετὰ χαιρεκακίας βουλγαρικόν τι σχολεῖον, ὅτε ὁ κ. Perrot ἐτύγγανε περιηγούμενος πρὸς ἀνατολὰς τῆς Εὐρώπης.

Οἱ λόγοι οὗτοι εὗρον δυστυχῶς ὄλους σχεδὸν τοὺς ἀκροατὰς ἀσμένως πειθομένους· διότι οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν διατελοῦσιν ἐν παντελεῖ ἀγνοῖα τῶν καθ' ἡμᾶς, οἱ δὲ ἀπέχουν τοῦ νὰ τρέψωσιν ὑπόληψιν τινα πρὸς τοὺς σημερινούς Ἕλληνας, καίτοι θιασῶται διάπυροι τῶν παλαιῶν· τοσοῦτον μάλιστα ἀναξίους θεωροῦσιν ἡμᾶς, ὅσον περιφανεῖς ἐκείνους. Τοιαύτη περὶ ἡμῶν κρίσις ἐπικρατεῖ ἄλλως τε ἐν τῇ ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ ἀπὸ τῆς καθιδρύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου· ἀπολέσαντες μὲν πᾶσαν συμπάθειαν μὴ ἀναδειχθέντες διὰ μιᾶς ὁμοιοῖ τοῖς προπάτορσιν, ἢ μὴ προαχθέντες ἐκ τῆς δουλείας ἐντελῶς κατηρτισμένοι κατὰ πάντα, ὡς ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς ἢ Ἀθηναῶν.

Οὕτως ἢ περὶ συνεισφορᾶς ὑπόθεσις ἀνεβλήθη εἰς δευτέραν σκέψιν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀδιάφορον, διότι ὡς πιστεύομεν, ἢ ἐν Ἀθήναις Ἑταιρία, ἀποτεινομένη πρὸς τὸν ἐν Παρισίοις περὶ οὗ ὁ λόγος Σύλλογον, ἐπεθύμησεν ἀπλῶς νὰ προκαλέσῃ τὰς συμπαθείας αὐτοῦ, καὶ ὄχι οἰανδῆποτε χρηματικὴν συνδρομὴν· θλιβόμεθα μόνον ὅτι καὶ αἱ συμπάθειαι αὗται, αἱ μόναι πολυτίμηται, ἐψυχράνθησαν ἀδίκως καὶ παραλόγως, οὐδενὸς ἀντειπόντος πρὸς τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ κ. Perrot.

Πράγμα παράδοξον! ἢ Δύσις, ἐνῶ φοβεῖται ἐκ τοῦ πανσλαβιστικοῦ χειμάρρου, ὁσμέραι κατακλύζοντος τὴν Ἀνατολὴν, ἔχει ἀντιπαθῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας, τὸν μόνον τῆς Ἀνατολῆς λαὸν καταβάλλοντα τὰς δυνάμεις αὐτοῦ ἵνα θέσῃ φραγμὸν εἰς τὸν φεβερὸν τοῦτον χειμάρρον! Προσπαθοῦμεν διὰ σχολείων καὶ βιβλίων νὰ διαδώσωμεν τὴν γλῶσσαν ἡμῶν, γλῶσσαν ἥτις ὁμολογοῦμεν νῶς φαίνει πᾶσιν, εἰς τοὺς ὅσοι τῶν κατοίκων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, ὑπὸ τοῦ πανσλαβιστικοῦ παρορμώμενοι, θέλουσι νὰ λέ-

γωνται Σλάβοι, ἐπειδὴ λαλοῦσι διαλέκτους σλαβικᾶς, ἀνεπίδεκτους μάλιστα σοφίας καὶ ἐπιστήμης, καὶ ὁ ἀγὼν ἡμῶν οὗτος ἀπαρέσκει εἰς τὴν Δύσιν. Κατακρινόμεθα διὰ τοῦτο ὑπ' αὐτῆς.

ὑποπτεύεται τὰ παρασιωπώμενα ὑπὸ τῆς ἐν Ἀθήναις νεοσυστάτου Ἑταιρίας μέσα, ἅτινα μεταχειρίζομεθα πλὴν τῶν σχολείων καὶ τῶν βιβλίων· ἀλλ' ὅποια στοχάζεται τὰ μέσα ταῦτα; Ἐξουσίαν ἢ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ δὲν ἔχει. Τίνα βίαν λοιπὸν δύναται νὰ μεταχειρισθῆ ἢ ἀθηναϊκὴ Ἑταιρία εἰς τόπους κρατουμένους ὑπὸ ἀλλοτρίων; Ἐὰν συνήρῃ πρὸς διατηρήσιν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὁσμέραι ἀποβαλλομένη ἀπὸ τῶν ἐκεῖ ἐκκλησιῶν, βίαν ἤθελεν ἀσκέῖ οὕτως ἀμυνομένη; Τούναντίον, εἴαν ἀσκούσιν οἱ ἀποβάλλοντες τοὺς Ἕλληνας ἱερεῖς ἀπὸ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ ἀντικαθιστῶντες ἱερεῖς βουλγάρους, ὡς εἶναι πασιγνωστον.

Καὶ ἐκ τῆς Γαλλίας λοιπὸν ἔμελλε νὰ προέλθῃ κατηγορία κατὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἀντιτασσομένων πρὸς τὸν πανσλαβισμόν, εἰσβάλλοντα εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους τῶν, εἰς τὴν χώραν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, λαλοῦσαν ἐκπαλαί ἑλληνιστὶ, καὶ εἰς τὴν χώραν ἣν ὁ Κωνσταντῖνος εὗρε λαλοῦσαν ἑλληνιστὶ ὅτε μετῆνεγκε τὸν θρόνον εἰς τὸ Βυζάντιον;

Τὰ ὀνόματα ἅτινα φέρουσι δι' ἑλληνικῶν στοιχείων οἱ τόποι ἐνθα οἰκοῦμεν εἰσὶ καὶ ἔσονται ἐν τῷ γεωγραφικῷ γάρτῃ ἀνεξάλειπτα. Ἡ φωνὴ τοῦ κ. Perrot ἀπᾶδει πρὸς τὴν φωνὴν τῆς Ἀνατολῆς, λεγούσης ἑλληνιστὶ «Φωτὸς χρεῖαν ἔχω.»

Δ οἶν θάτερον·

Ἡ δὲν μέλει τὴν Δύσιν ἢ ἐπικράτησις τοῦ πανσλαβισμοῦ, καταβαίνοντος εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἢ, ἂν τὴν μέλῃ, μὴ δέρῃ τὸν ἑλληνισμόν, καὶ μὴ προσέχῃ, ἢ φωτισμένη αὐτὴ καὶ φιλελεύθερος, εἰς τὰς ἐμπαθεῖς εἰσηγήσεις τοῦ λατινικοῦ κλήρου, ἁεῖποτε ἐχθαίροντος τοὺς τοῦ Φωτίου σχισματικούς. Τί δὲ προκύπτει ἐκ τούτων ὄλων τῶν ἐχθροτήτων; Τὸ κέντρον τῆς σχισματικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ ἑλληνικοῦ, τείνει ὅπως καταστῆ σλαβικὸν ἐντὸς ὀλίγου. Ὅψεται.

— Ὁ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Βορείου Ἀμερικῆς ἠλεκτρικὸς κάλωσ ἐβλήθη κατ' αὐτὰς εἰς τὸν Ὠκεανὸν αἰσίως, διὰ τοῦ μέγιστου τῶν ἀτμοπλῶν, γνωστοῦ ὑπὸ τ' ὄνομα «Μεγάλου Ἀνατολίτου.» Οὕτω, τοῦ λοιποῦ ὁ παλαιὸς κόσμος συνδέεται μετὰ τοῦ νέου διὰ δύο κάλων τηλεγραφικῶν, τοῦ ἐξ Ἀγγλίας καὶ τούτου.

— Ἐν ἔτει 1860 ἠριθμῶντο ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς,

17,000 σχολεῖα ἰδιωτικὰ, γυμνάσια, ἀκαδημαῖα.

1,150 παιδαγωγεῖα.

130 λύκεια.

38 θεολογικὰ σχολαῖ.

23 νομικὰ σχολαῖ.

45 ἰατρικὰ σχολαῖ.

20 εἰδικὰ ἐπιστημονικὰ σχολαῖ.

50 διδασκῆρια τυφλῶν, κωφαλάων, φρενοβλαβῶν ἢ βλακῶν.

Ἐν τούτοις ἅπασιν ἐδιδάσκοντο 600,206 μαθηταί· ἢ δὲ δαπάνη πρὸς ταῦτα ὑπελογίζετο εἰς δραχμὰς 214,455,700. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1860 ἐγένοντο ἔτι σημαντικὰ πρὸσδοι.

— Ἐξεδόθη πρὸ μικροῦ ἐν Ἀθήναις «Ἀπάνθισμα τῶν ἐκλεκτοτέρων τεμαχίων τῆς νέας ἑλληνικῆς ποιήσεως» ἐπιγραφόμενον ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ, καὶ σταχυολογηθὲν ὑπὸ Ρ... Καίτοι ἐπεθυμοῦμεν αὐστηρότητα περισσοτέραν ἐν τῇ ἐκλογῇ, συστήνομεν τὸ ἀπάνθισμα τοῦτο ὡς πληρέστερον τῶν μέχρι σήμερον ἐκδοθέντων. Ἐν αὐτῷ ἀπηντήσαμεν πλεῖστα ἄξια λόγου ποιήματα, τῶν ὁποίων οὔτε ἰδέαν ἴσως ἔχουσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ ὁμογενῶν· εὗρομεν δὲ καὶ χρυσοῦς τινὰς πληροφορίας ἐν ταῖς συντόμοις βιογραφίας τῶν ποιητῶν ἐξ ὧν ἠρύσθη ὁ συλλέξας τὴν ὕλην. Τὸ καθ' ἡμᾶς, ἐξ αὐτοῦ πρῶτον ἐμάθομεν ὅτι ποιητῆς τοῦ δημοτικωτάτου ἐκείνου ἄσματος,

Ὡ λυγρὸν καὶ κοπερὸν σπαθί μου,

ὑπῆρξε Κωνσταντῖνος Κοκκινάκης ὁ Χίος, καὶ ὅτι ὁ θούριος ἐκείνος, ὁ ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τοῦ 1821 ὑπὸ πάντων ἀδόμητος ἐνθουσιωδῶς μετὰ τὸν τοῦ Φερραίου Ῥήγγα,

Τί καρτερεῖτε, φίλοι καὶ ἀδελφοί!

ἐποιήθη ὑπὸ Στεφάνου Κανέλλου τοῦ Βυζαντίου. Ἐγινώσκομεν τὰ ποιήματα ἄνευ τῶν ὀνομάτων τῶν ποιητῶν.

Τὸ βιβλίον περιέχει 734 συμπετυνωμένας σελίδας εἰς δωδέκατον σχῆμα, καὶ εὐρίσκεται ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ κ. Τεφαρίῃ, τιμώμενον δραχμῶν 7.

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ.

ΛΑΙΑΚΡΙΣΙΑ.

(Ἐκ τῶν τοῦ Φραγκλίνου ἐπιστολῶν.)

Πρὸς τὸν κύριον Παντουργόν, δημοσιογράφον.

Κύριε! Εἶσθε, ὡς μανθάνω, ἀναμορφωτῆς, ἤτοι διορθωτῆς τῶν ἠθῶν, καὶ ἡμᾶς νομίζουσα ἀρμοδιώτερον παντὸς ἄλλου, πρὸς ἡμᾶς ἀπευθίνομαι διὰ τῆς παρουσίας πρὸς παῦσιν τῶν ἐνοχλησῶν τὰς ὑποίας ὑποφέρομεν ἐκ τινῶν ἀνθρώπων ἀπολιτευτῶν.

Καὶ πρῶτον, πρέπει νὰ μῆθετε ὅτι εἶμαι γυνὴ ἄνυμφος, καὶ ὅτι, διὰ νὰ πορίζωμαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν, κρατῶ ἐργαστήριον εἰς τὴν πόλιν ταύτην.

Ἐχω μίαν γείτονα, τῆς ὑποίας ἀληθῶς πολὺ μ' εὐαρεστεῖ ἢ συναναστροφῇ, καὶ παλαιὰ φίλια μὲ συνδέει μετ' αὐτῆς· ἀλλ' αἱ ἐπισκεψίσεις τῆς ἔγιναν ἀπό τινος καιροῦ τόσοσιν συχναί, καὶ τόσοσιν πολὺν καιρὸν διαρκεῖ πᾶσα ἐπισκεψίς τῆς, ὥστε ἡ ὑπομονή μου ἐφθασεν εἰς τὸ ἔλος τῆς. Δὲν ἔχω οὔτε μίαν στιγμὴν ἐλευθερίας, καὶ, ὡς καταλαμβάνετε, ἕκαστος εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἔχει τὰ μυστικά του· ἀπόβρῃτα τὰ ὅποια οὔτε εἰς τοὺς στενοτέρους φίλους του δύναται νὰ ἐμπιστευθῆ. Τώρα, δὲν ἐμπορῶ νὰ κάμω οὐδ' ἐλάχιστον κίνημα χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ, καὶ εἶναι θαῦμα πῶς κατώρθωσα νὰ σᾶς γράψω καὶ τὴν παρούσαν ἐπιστολήν ἐν ἀγνοίᾳ τῆς.

Δυστυχῶς, τὴν σέβομαι πολὺ, καὶ ἀγνοῶ πῶς νὰ κάμω διὰ νὰ μὴ τὴν δυσαρεστήσω, θέλουσα νὰ τὴν δώσω νὰ καταλάβῃ ὅτι θὰ μὲ ὑπεχρέωνεν ἐὰν ἤρχετο σπανιότερα. Βεβαίως, τοῦτο θὰ τὴν ἐκακῶσαιτο, καὶ οὔτε τὴν σκιάν τῆς πλέον θὰ ἐβλεπα ἐμπρὸς τῆς θύρας μου.

Καὶ σημειώσατε, κύριέ μου, ὅτι ἀκόμη δὲν σᾶς εἶπα οὔτε τὸ ἡμισυ τῶν δεινῶν μου. Ἐχει δύο παιδιὰ, ἀρκετὰ μεγάλα ἤδη ὥστε νὰ τρέχουν γύρω μου κάμνοντα χαριστάτας παιδιὰς. Ἐπειδὴ ποτὲ δὲν ἀφίνουν τὴν μητέρα τῶν, εἶναι καὶ αὐτὰ πάντοτε μετ' αὐτῆς, ἢ εἰς τὸν κοιτῶνά μου, ἢ εἰς τὸ ἐργαστήριόν μου, ὅσον πολλοὺς ἀγοραστὰς καὶ ἂν ἔχω, ἢ ἄλλους ἀνθρώπους ἐργομένους δι' ὑποθέσεις. Ἐνίοτε σύρουν τὰ διάφορα εἶδη τοῦ ἐργαστηρίου μου ἀπὸ τὰς θέσεις τῶν καὶ τὰ ρίπτουν χαμαὶ, πολλάκις δὲ μάλιστα ἐπάνω εἰς μέρος, ὅπου τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν πρὸ ὀλίγου ἔβρεξεν. Ἄν τύχη νὰ ᾔηται ὑφασμα, ἢ φίλη μου τότε τὸ ἀναλαμβάνει, λέγουσα — Ἄ, τὸ κατραμένο! Εὐτυχῶς, δὲν εἶναι μέγα τὸ κακόν. Τώρα στεγνώνει.

Καὶ βάλλει τὸ ὑφασμα εἰς τὴν θέσιν του.

Ἄλλοτε παίρνουν ἀπὸ τὴν τράπεζαν τὴν θήκην ὅπου ἔχω τὰ καρφία, καὶ ἀνακατόνουν τὰ τῶν δέκα, τῶν ὀκτῶ καὶ τῶν τεσσάρων ὀβολῶν ὁμοῦ. Προσπαθῶ νὰ κρύψω τὴν ἀδημονίαν μου ὅσον ἐμπορῶ, καὶ καταγίνομαι νὰ τὰ βάλω πάλιν εἰς τάξιν, κατὰ τὰ διάφορα μεγέθη τῶν· ἀλλ' ἡ φίλη μου, — Μὴν ἀνησυχῆς, μὲ λέγει, γειτόνισσα! ἄφες τα νὰ παίζουν ὀλίγον, καὶ τὰ τακτοποιῶ ἐγὼ ὅταν θ' ἀναχωρήσω.

Τί νὰ κάμω, τί νὰ κάμω! Ἐχω ὄλας τὰς ἐνοχλήσεις καὶ τὰ βιάσανα τῶν παιδιῶν, χωρὶς τὴν τέρψιν τοῦ νὰ ᾔηται ἐδικά μου τοῦλάχιστον. Καὶ τόσοσιν ἐσυνείθισαν τώρα ἐδῶ, ὥστε δὲν διασκεδάζουν εἰς κανὲν ἄλλο μέρος.

Ἐὰν ἡ γείτων μου εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ ὀλιγοστεύσῃ τὰς ἐπισκεψίσεις τῆς εἰς δέκα τὴν ἡμέραν, καὶ νὰ μὲν ἡμίσειαν ὥραν κάθε φορὰν, θὰ ἤμην νύχαριστήμενη, καὶ νομίζω ὅτι δὲν θὰ σᾶς ἠνόχλων ποτέ· ἀλλ' ἀκόμη σήμερον τὸ πρῶτὸν τόσοσιν μ' ἐβασάνισαν, ὥστε δὲν ἐμπορῶ νὰ ὑποφέρω περισσότερον· διότι, ἐνῶ ἡ μητὴρ μ' ἔκαμνεν εἰκοσι ἑρωτήσεις ἀδιακρίτους, τὸ μικρότερον ἐπῆρε πάλιν τὰ καρφία, καὶ, ἐνῶ αὐτὴ τὸ ἐβλεπε καὶ ἐξεκαρδίετο, τὰ ἐβρίψεν ὄλα κατὰ γῆς· συγγρόνεις δὲ, τὸ ἄλλο ἔκαμνε τόσοσιν κρότον ἐπὶ τῆς τραπέζης δι' ἑνὸς σφυρίου, ὥστε κατήντησα ὡσαν τρελή. Ἐκείνην τὴν ὥραν ἐκράτουν καὶ ἕκοπτα ἐν δέμα μουσελίνης διὰ νὰ κάμω ἐξ αὐτῆς καλύπτρας· τὴν ἐκοψα λοξὰ, καὶ τὴν ἐγάλασα ὄλην· μουσελίνην πρῶτης ποιότητος, κύριε!

Σᾶς παρακαλῶ λοιπὸν νὰ μὲ συμβουλευέσθε πῶς νὰ πράξω, καὶ γράψετε εἰς τὸ προσεγὲς φύλλον σας δύο λέξεις περὶ τοῦ ἀποπήματος τῶν τοιούτων ἐπισκεψέων.

Δὲν θέλω κατ' οὐδένα τρόπον νὰ τὰ χαλάσω μαζὶ τῆς· τὴν ἀγαπῶ εὐκρινῶς, αὐτὴν καὶ τὰ τέκνα τῆς· ἀγοράζει δὲ καὶ ὄχι ὀλίγα πράγματα ἀπὸ τὸ ἐργαστήριόν μου καθ' ὅλον τὸ ἔτος· ἀλλ' ἤθελα νὰ τὴν δώσω νὰ καταλάβῃ τὴν ἀδιακρίσιαν τῆς, ἂν καὶ γνωρίζω ὅτι τὸ κάμνει ἐξ ἀπερισκεψίας. Ἐκτὸς τούτων, ἐπεθύμησον ἀκόμη καὶ ἄλλο τι νὰ σᾶς εἰπῶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Ἀγαθὸς τις κύριος ἔχει, ὡς δὲν ἀμφιβάλω, σκοπὸν νὰ μὲ νυμφευθῆ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν εὐρίσκει περιστάσιν νὰ... Ὡ Θεέ μου! νὰ τὴν πάλιν ἔργεται. Ἀνάγκη νὰ τελειώσω.

Εὐπειθεστάτη θεράπεινά σας,

Ἰπομονή.

ΘΑΛΑΣΣΑ.

(Ἐκ τῶν Βακχικῶν Ἡλίου Γανταλίδου.)

Ἄν ἦσουν, θάλασσα, κρασί,
ὦ, τότε τί δουλειὰ χρυσή!
κοντά σου νὰ πασχίσω
τὸ σπῆτί μου νὰ κτίσω·
καὶ νὰ μεθῶ, καὶ νὰ μεθῶ,
χωρὶς ποτὲ νὰ βαρεθῶ,
νὰ πίνω καὶ νὰ πίνω
τὸν ἀφρισμένον οἶνο.

Ἄν ἦσουν, θάλασσα, κρασί,
τῶντι, τί δουλειὰ χρυσή!
ἄν ἄλκυων δική σου
νὰ ψάλλω ἔς τὴν ἀκτὴ σου·
να μὲ κτυπᾷ καθε βραδυὰ
κομανταρίας μυρωδιά,
καὶ μέθη νὰ ἀρχίζῃ
νὰ μὲ ἀποκοιμίζεϊ.

Ἄν ἦσουν, θάλασσα, κρασί,
τί τύχη, τί δουλειὰ χρυσή!
ν' ἀκούω νὰ σφυρίζῃς,
κ' ἀφροὺς κρασιῦ ν' ἀφρίζῃς·
κ' ἐκεῖ νὰ τρώγω τὰ φαγιὰ
μὲ τὴν κρασένια σου μαγιά,
καὶ τὸ νερὸ ποὺ πίνω,
κρασί νὰ ἦν κ' ἐκεῖνο.

Ἄν ἦσουν, θάλασσα, κρασί,
Θεὲ μου! τί δουλειὰ χρυσή!
εἰς τὸ κρασί ἐπάνω
ταξείδια νὰ κάνω·
νὰ κολυμβῶ καὶ νὰ βουτῶ,
καὶ νὰ σὲ πίνω ἐνταύτῳ,
κ' ἢ νὰ σὲ πιῶ νὰ σκάσω,
ἢ πιέ με νὰ χορτάσω!

(Ἐκ τοῦ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ.)

ΤΑ

ΤΟΥ ΣΥΡΜΟΥ

ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΑΦΟΡΑ.

Ἐν Παρισίῳ, 15 (27) Ἰουλίου, 1869.

Ἡ παρούσα ὥρα ποδηγετεῖ πάντοτε εἰς Παρισίους πολλοὺς ὁμογενεῖς, καὶ τινὰς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν τῶν. Εἶδα κατ' αὐτὰς, Ἑλληνοδικὴ μου, καὶ ἡσπασθὴν πολλὰς γνωρίμους. Ἡ Β. . . μοὶ ἔφερε καὶ συστατικὴν σου. Τίς ἡ χρεία; Δὲν εἴμεθα φίλοι ὅλοι οἱ ὁμογενεῖς ὅσοι συναπαντώμεθα εἰς τὴν ἀλλοδαπήν; Πλέον ἢ φίλοι· συγγενεῖς. Ταξείδευσε, καὶ θὰ καταλάβῃς τοῦτο τὸ αἶσθημα. Καὶ ἐχθρόν σου ἂν ἀπῆντας ὁμογενῆ εἰς τὰ ξένα, πίστευσε ὅτι θὰ σ' ἤρχετο νὰ τὸν χαιρετίσης. Ὀλίγοι ὅμως ἔρχονται πρὸς ἀπλὴν διασκέδασιν· ἐκτὸς ἐκείνων οὔτινες ἔχουν ὑποθέσεις, οἱ πολλοὶ συνήθως πάσχουσιν ὑπὸ χρονικοῦ τινος νοσήματος· ὅλοι δὲ οὗτοι κατευθύνονται πρῶτον πρὸς τὸν ἐνταῦθα διαμένοντα ὁμογενῆ ἰατρὸν, περὶ τοῦ ὁποῦ βεβαίως ἤκουσες. Ὁ κ. Πανᾶς ἀπολαύει ἰδιαίτερας

ὑπολήψεως καὶ παρὰ τοῖς ἐξόχοις τῶν ἐν Παρισίῳ ἀσκληπιαδῶν· διότι ὄχι μόνον ἐπέδωκεν εἰς τὴν τέχνην αὐτὸν ἐξαιρετικῶς, ἀλλὰ καὶ παραδίδει αὐτὴν εἰς τὰς ἐνταῦθα ἰατρικὰς σχολὰς. Πολλάκις τὸν εἶδα συνοδευόμενον εἰς ἰδιαίτερας ἐπισκέψεις ἀσθενῶν ὑπὸ τοῦ περιφήμου Νελατῶνος. Εἶναι Κεφαλλῆν, ἀδελφὴ μου, καὶ ἔχει ἐντὸς τῶν ὀμμάτων ὅλην ἐκείνην τὴν ἐμβρίθειαν ἐξ ἧς χαρακτηρίζονται οἱ συμπολιταὶ του, ὅσκις τυγχάνωσιν ὑπὸ σπουδαίας τινὸς ἐμπνεύσεως ἐμπεφορημένοι. Πολλάκις τῶντι μ' ἐπροξένησεν ἐντύπωσιν τὸ ἦθος του, προσέχοντος εἰς τὸν σφυγμόν· καθ' ἣν στιγμὴν διαγιγνώσκει τοὺς παλμούς τοῦ ὑπολανθάνοντος νοσηματος, τὸν νομίζεις ἔτοιμον νὰ καταφέρῃ ἐπ' αὐτοῦ τὴν μάχαιραν ἐμπαθῶς· ἔπειτα ἰλαρύνεται· ἐννοεῖς ὅτι ἐνόησεν· ἀγνοῶ τί σὲ λέγει ὅτι ἔπαυσε τοῦ νὰ φοβῆται, καὶ παύεις καὶ σὺ τοῦ νὰ φοβῆσαι. Ἀποκτᾶς τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐπιδέχεται τὸ νόσημά σου θεραπείαν, καὶ θὰ λάβῃ τὴν θεραπείαν.

Ἐπειτα ζητεῖς ἀσμενος ποῦ τὰ τῶν Παρισίων ἀξιοθέατα, καὶ ποῦ αἱ διασκεδάσεις. Μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ὑγείας ἐπανερχονται ὅλοι οἱ πόθοι τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς· ὁ φειδωλότατος τῶν ἀνθρώπων, ἀνακτῶν τὴν ὑπὲρ πᾶν ὅ,τι πολῦτιμον ὑγείαν, καθίσταται πλουσιώτερος, δηλαδὴ ἐλευθέριος.

Τρέξε εἰς τὸ δάσις τῆς Βουλῆς νὰ ἰδῇς τὸν ὠραῖον περίπατον, τὰ ἄλση, τοὺς καταβάκτας, τὰς λίμνας, τὰς νησίδας, τὰ πλούσια ὀχήματα, τὰς λαμπροστοῖστους γυναῖκας, καὶ ταῦτα καὶ ταύτας ὁμοῦ αἱ δύο νὰ κρίνωμεν.

Βλέπεις ὁποῖα ποικιλία συρμού; ὅ,τι θέλει φορεῖ ἐκάστη, καὶ ὡς θέλει τὸ φορεῖ. Πῶς δύναται νὰ προσδιορίσῃ τις τὸν συρμὸν σήμερον; Καὶ εἰπέ με, σὲ παρακαλῶ, πῶς νὰ ὑποτυπώσω αὐτὸν εἰς τὸ προσεχές φυλλάδιον τῶν Μυρίων Ὄσων; Ἴδου αὐταὶ αἱ ὁποῖαι διέρχονται τὴν στιγμὴν ταύτην· φέρουσι τὴν κόμην ἀναδεδεμένην εἰς τρόπον ὥστε πολλοὶ μακροὶ βόστρυχοι πίπτουσιν ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς. Μὲ λέγεις ὅτι τοῦτο ἔχει χάριν. Τῶντι ἔχει χάριν· ἀλλ' ἰδὲ αὐτὴν τὴν ἄλλην. . . Ἄλλος τρόπος· τοῦτον λέγεις ἄχαριν· τῶντι, ἀναδεδεμένη ὅλη ἡ κόμη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ σχηματίζουσα ὡς περσικὴν τιάραν, ἔχει τι γελοιοπρεπὲς καὶ ἄχαρι. Ἄλλ' ἰδὲ πόσαι παρεδέχθησαν καὶ τὸν τρόπον τοῦτον!

Περὶ δὲ τῶν φορεμάτων; Τί μὲ λέγεις νὰ γράψω περὶ τῆς ποικιλίας τῶν; Ἴδὲ. . . περιγράφονται αὐτὰ τὰ πράγματα; Τὸ καλῆτερον εἶναι νὰ δώσω πάλιν μίαν εἰκονογραφίαν εἰς τὰς ἀναγνωστρίας τῶν Μυρίων Ὄσων, προσέχουσα ὥστε νὰ ἐμφαίνωνται εἰς αὐτὴν τὰ ἐπικρατέστερα. . . Τριακόσια φράγκα θὰ ἐξοδεύσω δι' αὐτὴν, ἀλλὰ πῶς ἄλλως; . . .

Ἐν τούτοις ποῦ τρέχει ἡ φαντασία μου; Λαλῶ πρὸς σὲ ὡς ἂν ἦσο πλησίον μου· Ἑλληνοδικὴ μου, θὰ σὲ παιδεύσῃ ὁ Θεὸς ἐὰν ὁμοίως δὲν ἔχῃς καὶ σὺ πρὸς ἐμέ, τὴν σὴν Ζ. Π.

Πολὺ ἐβράδυναν τινὲς τῶν Ἐπισησιῶν τὰς συνδρομάς. Παρακαλοῦμεν μὴ ἀναβάλλωσιν ἐπὶ πλέον τὴν εἰσπραξίν, ἂν καὶ εἴμεθα βέβαιοι ὅτι πταίουσιν κατὰ τοῦτο τινὲς τῶν συνδρομητῶν, διὰ τὴν ἀδικαιολόγητον ἀναβολὴν τῶν ὁποίων ἀναβάλλονται καὶ ὅσοι ἤδη ἐπλήρωσαν. Μᾶς γίνεται διὰ τοῦτο πολὺ ἄδικον.

N° 3.

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ

Ἀυγουστος, 1869

723